

PLANINSKI VESTNIK

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

3

LETNIK LXXIX
1979

PLANINSKI VESTNIK
GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE
 IZHAJA OD LETA 1895

	Edvard Kardelj-Krištof	129
Ciril Debeljak	Vse sem doživel in k sreči preživel	131
Ciril Debeljak	Potni list naši odpravi	137
Franček Knez	Amorško-italijanska smer v Huascaranu	146
Jože Zupan	Sanje so se uresničile	147
Ivan Lesjak-Janč	Pod temno snjino	149
Dr. Jože Četina	Vzpon na Nevado Pisco	151
Dr. Jože Četina	V Ande je daleč	152
Franček Knez	Obraz triglavske Sfinge — pozimi	156
Janez Črepinšek	Francoška diretissima	157
Vinko Deželak	Prva diretissima	160
Vida Lončarec	Prvo srečanje s steno	162
Aco Popevnik	Streha sveta	165
Ivan Lesjak-Janč	Spomini na Wilder Kaiser	168
Franček Knez	Nesrečen dan	172
Marjan Šali	Raz za kladivček	173
Bojan Šrot	Smer zahajajočega sonca	174
Franc Horvat	Padeč dolg kakor življenje	175
Ing. Pavle Šegula	Občni zbor IKAR 1978	177
	Društvene novice	181
	Alpinistične novice	191
	Varstvo narave	193
	Iz planinske literature	195
	Razgled po svetu	198

Naslovna stran:

Vrh Laške Planje s Kaninskih podov
 Foto dr. Jože Anđelović

Notranja priloga:

- 1 Motiv z Okrešlja — Foto Ciril Debeljak
- 2 Severna stena Dedca: 1 — Sarina poč; 2 — Smer čez sulico; 3 — Leva smer; 4 — Raz Dedca; 5 — Desna smer; 6 — Beli raz; 7 — Pintarjeva smer; 8 — Češka (ali Poljska) smer
- 3 Zima na Okrešlju — Foto Sonja Zalar
- 4 Zima nad Logarsko dolino — Foto Sonja Zalar
- 5 Levo: S stena Štajerske Rinke, smer Modoc-Režek (slikano ob prvem zimskem vzponu, ki sta ga opravila Franček Knez in Jože Zupan). Desno: SV stebor Križa, smer Modoc-Režek; zimski vzpon 1976 Knez-Zupan
- 6 Ples v vertikali — Foto Cic Debeljak
- 7 Diretissima v S steni Velike Cine — Foto Cic Debeljak
- 8 S stena Velike Cine, Comicijeva smer — Foto Cic Debeljak

Poština plačana v gotovini

Ilastnik: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana. — Glavni urednik: Prof. Tine Orel, naslov: 61111 Ljubljana — pošta 11, p. p. 38, odgovorni urednik: Stanko Hribar. — Uredniški odbor: Ing. Tomaž Banovec, prof. Marijan Krišelj, prof. Evgen Lovšin, dr. Miha Potočnik, Janez Pretnar, prof. Janko Ravnik, Franci Savenc, Franc Vogelčnik, dr. Tone Wraber, ing. Albert Sušnik, ing. Janez Bizjak — Naslov: Planinska zveza Slovenije, 61001 Ljubljana, Dvofakova 9, p. p. 214. — Tekoči račun pri SDK 50101-676-47046, telefon 312-553. — Planinski Vestnik izhaja praviloma vsak mesec. Letna naročnina 200 din, plačljivo tudi v dveh obrokih, za inozemstvo 360 din (20 US \$). Oglase vodi Rado Lavrič. — Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Spremembe naslova javljajte upravi glasila, navedite vedno tudi stari naslov s tiskalnimi črkami. Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pismene odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. — Rokopisov in slik ne vračamo. — Tiska in klišoje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani

Glasilo
 Planinske zveze Slovenije
 »Planinski Vestnik«
 je bilo z ukazom
 predsednika republike
 Josipa Broza-Tita
 ob 80-letnici izhajanja
 za poseben prispevek
 k razvoju planinstva
 v Sloveniji
 odlikovano
 z redom zaslug za narod
 s srebrnimi žarki

tiskarna
 jože moškrič
 61000 ljubljana, kajuhova 55

oddelek za sodobno pisarniško poslovanje
 izdeluje kopirne obrazce SNAP-OUT, ki zagotavljajo boljše organizacijo poslovanja v uradih, bankah, zavarovalnicah, uslužnostnih podjetjih, industriji, trgovini, bolnišnicah, prevozništvu in drugod

tiskarna
 tisk vseh vrst tiskovin, katalogov, časopisov, revij in knjig

klišarna
 izdelava vseh vrst eno- in večbarvnih klišejev

knjigovoznica
 vezava preprostih in luksuzno opremljenih del

štampiljarna
 izdelava vseh vrst žigov, pečatov in knjigovskih črk

EDVARD KARDELJ-KRIŠTOF

Prav na predvečer, ko smo se spominjali tretje obletnice smrti našega planinskega prijatelja Borisa Ziherla (umrl 11. februarja 1976), nas je zadela neusmiljena in nepreklicna novica, da je zla usoda veliko prezgodaj iztrgala iz naših vrst tudi Edvarda Kardelja-Krištofa.

Značilno za oba ta dva naša planinska prijatelja je, da sta bila ob svojem neutrudnem revolucionarnem delu in snovanju izredno tesno povezana z naravo, posebej tudi še z gorami. K njej sta se ob skopo odmerjenem prostem času zatekala, tja sta se vračala in hodila po navdihe za naporno vsakdanje delo.

Proučevala sta družbene poti sodobnega človeštva v napredno in samoupravno hodočnost, ki naj bi bila srečna in svobodna za vse narode, za vsa ljudstva in za vse posameznike. Te poti sta rada primerjala — vedoč seveda tudi za znano Leninovo prisposobo — z vzponom na težaven gorski vrh: Cilj je povsem dobro znan, pota na vrh pa so različna in različno težka; tisti, ki želijo priti na vrh, naj si jih izbirajo svojim sposobnostim in razmeram primerno.

Edvard Kardelj je bil nad vse kulturn in pozoren občudovalec in zaščitnik naše kulturne in naravne dediščine. Posebej se mu je priljubil svet okrog

Edvard Kardelj na Črnem vrhu s soprogo Pepco, Borisom Ziherlom in Miho Potočnikom

Edvard in Pepca Kardelj na Španovem vrhu nad Jesenicami z Miho Potočnikom in spremljevalcem Malešem

Triglava, Velo polje, dolina Radovne... Zelo mu je bil pri srcu predlog za razširitev in varstvo Triglavskega narodnega parka.

Nesmrtni pokojnik nam je kot predsednik častnega odbora za proslavo dvestoletnice prvega vzpona na Veliki Triglav, katere se zaradi bolezni, žal, ni mogel osebno udeležiti, v svojem pozdravnem pismu* množičnemu zborovanju na Ribčevem lazu v Bohinju — 27. avgusta 1978 — sporočil tako tehtne misli in trajna naročila glede razvoja varstva in spoštovanja naše gorske pokrajine in sploh naravnih lepot širom po Sloveniji, da jih zdaj lahko imamo za njegovo planinsko oporoko.

Tako smo čutili, ko smo 12. februarja dopoldne ob krsti na častni straži stali tudi slovenski planinci, ko smo mu s številnimi prapori planinskih društev in z množično udeležbo na pogrebu dne 13. februarja izkazali zadnjo čast in slavo in ko mu je predsedstvo Planinske zveze Jugoslavije v polnem sestavu dne 15. februarja ob grobnici herojev položilo na žaro šopek cvetja. Spominjali smo se živo tudi nad vse prijetnega tovariškega srečanja v decembru 1970, ko so bili med planinskimi jubilanti na Planinski zvezi tudi Edvard Kardelj, Boris Ziherl in dr. Marijan Brecelj.

Triglavske gore okrog Velega polja žalujejo za svojim nepozabnim prijateljem. Z njihovih sočno zelenih trat, skrivnostnih kont, belih melišč, rušnatih pobočij in prijaznih stezic, obdanih z mavrico planinskega cvetja in živahnimi tropi gamsov in kozorogov, pa je odšlo samo njegovo trudo telo. Njegove besede in nauki pa bodo trajno živeli med nami. Zavezovali bodo današnji in prihodnji mladi rod, da jih do konca izpolni.

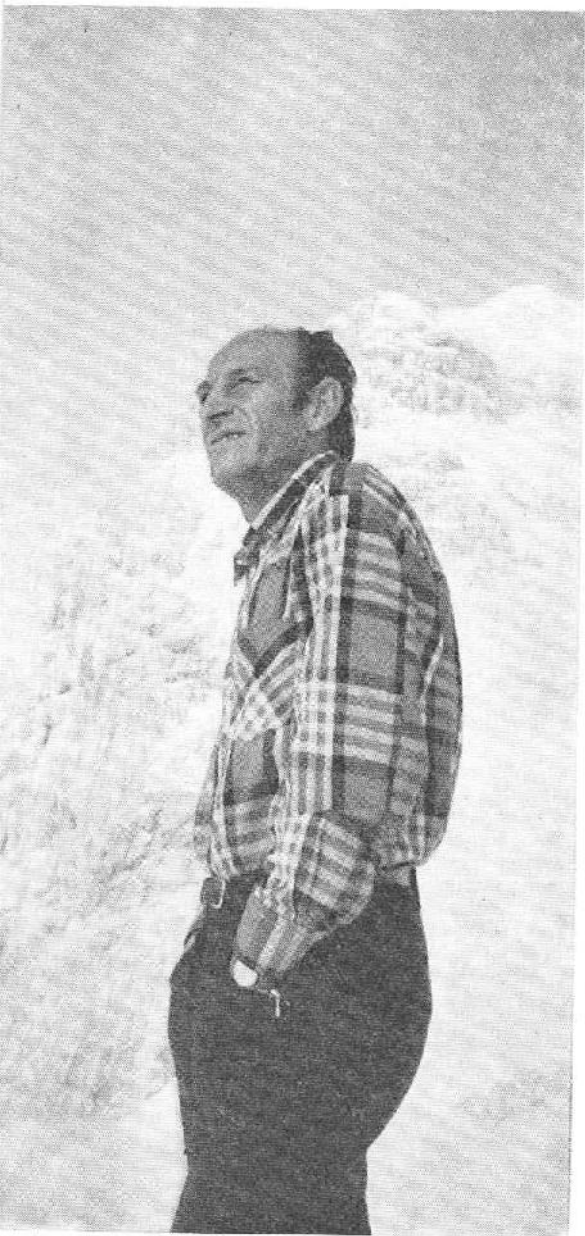
Gore žalujejo.

Z njimi žalujejo tudi planinci.

* Objavljeno v 10. številki Planinskega Vestnika — 1978.

VSE SEM DOŽIVEL IN K SREČI PREŽIVEL

CIRIL DEBELJAK

Ciril Debeljak

Stojim s hrbtom ob steni in gledam navzven med strehami na rob. In varen sem tu, če kaj pade.

Francoska direktna ni za poprečne in ne dobre. Mojstre zahteva, ki poleg vsega treninga in moči skrivajo v sebi še ekaj, kar vsem najboljšim ni dano: da vstopijo, ko preberejo opis, s polno odgovornostjo in čisto vestjo. Junakov tu ni treba; heroji ostanejo brez medalje. Ko si enkrat čez prvo tretjino, moraš do vrha. Od tam ne bo

S hrbtom sem naslonjen na rumeno steno. Povsod je še mir. Brez glasu, kot da ni ničesar živega, ne tu na stezi v zavetju streh ne pod menoj v sivih dolinah, kjer ugašajo zadnje lučke dolomitskih zaselkov. Sviti previdno obrobja grebene Paternkofla. Mraz je. Čelo je še mokro od dirke tam od šotorov čez sedlo do Zahodne Cline. Čujem samo svoje srce, v ramena leze hlad tega neusmiljenega sveta naprčnic, sveta veselja, zmagovalnih vriskov in tožbe premaganih. Solze so že kapljale na kamen v teh stenah, solze sreče in stisk, pa tudi tiste grenkega spomina na pogrebi. Prihajamo vsi le z enim namenom. Hočemo vse, pa dobimo le tisto, česar smo vredni. In ta zakon velja, odkar je prvi plezalec načel ta zld. Od takrat, ko je prvi upal in veroval vase in s konopljo prek ramen iskal pot in samega sebe. Namen je bil isti, le sredstva druga, in čas, v katerega vrtincu plešemo.

Visoko nad menoj, nekje v drugem svetu, se je razlegel klic. Kot bogokleten, kot grom, ki ne spada v ta mir. Odmev je romal med stene in se sukal po ozebnikih in škrbinah. Prestrašil sem se ga, čeprav sem čakal nanj in vedel, da strehe nad menoj niso same. Moja fanta sta. Tako rad sem izgovoril te besede, ko so dan za dnem prihajali do šotorov, popoldne ali že v temi — dolgih korakov, kot atleti v finišu, pa se je videlo vsem na očeh, da so pustili moč tam zgoraj in so le še sence z dobro voljo in veselimi spominom, da jih razganja prešernost. Vse naenkrat bi radi povedali; sto besed v trenutku bi nam dali, nasuli v nas del sreče — prepolni vsega, pa le jecljajo. Beseda je preskromna in je brez smisla, molk govori in pogled vpije in stisk roke pove — srečen sem. »Saj čutiš to v roki, ali ne, prijatelj?«

»Čajzili, vse v redu?«

Zdaj še moj odmev. Še bolj grmi, glasno, da me je skoraj sram, ker sem na varnem.

»Mrzlo je ko hudič in rit me boli« je stvaren odgovor, ki vse pove. Živa sta in pri moči pa še dobre volje. Takoj mi postane topleje. Nategujem vrat in iščem drobni postavi v labirintu streh in črnega; za raztežaj sta višje od slončiča, ko sem ju pustil same in sta že v mraku iskala odrešilni pedenji poličke za vikend. Še vsako steno sem gledal »Iz oči v oči«, kot se spodobi, tu pa naenkrat to ni več mogoče.

pomoči. Če spoznaš prepozno, da si prazen, vreča mesa brez gloriije, ti gora pusti proste roke. Kaj skleneš početi takrat, ko si enkrat res sam, povrh še polovičen, tega previsnega mogotca malo zanima. In to vprašanje je ključalo v meni desetkrat ponoči, ko sem odtekalo za šotorom od treme in strahu. Bosta zmogla?

Svetlo je postajalo in prvo rdečilo je ošinilo rob previsa, najtežjega nad vsem težkim v tej steni. Tisti ocvirek mi je visel nad glavo in slika z ekrana »Padec«! Žimarjev nimata. Samo, da mi prvi uide za rob, v navpično; tam pridem zraven.

Doma na cesti me ustavljajo ljudje, pa še tako je videti, da s spoštovanjem, in kar brez uvoda: Tvoji so pa gadje! Pa ti, nič več? Kaj jim naj povem! Razlagam, da je moj čas mimo, da sem tu samo še za to, da pomagam, učim, povem, kar znam in svetujem? Ne bi razumeli. Pa še pri TKS sem glavni za alpinizem. Koliko potov in dopisov, jezljivih dni in razočaranj pa svetlih ur. Plezalna šola... predavanja... seja... pa dopust za tega in zlagano opravičilo za študenta, Cic lahko vse. Hura načelnik! Kakšna čast, da lahko delaš sam, pa še večja, da blizu Abrahama sivo barvaš lase zaradi drugih, ki jih, bedak, ne razumeš. Včasih smo tako... pa ko sem jaz plezal... — so pesmice, ki jim mladi ne pritegnejo. Smo res že tako daleč, ko nobena pravila staroga sveta ne veljajo? Ne pravilnik odsekov? Če govorimo na sestanku, je tišina (čast starosti); prizanesljivi so. Pripravniki naj plezajo največ trojko in tečajniki obirajo šoder in božajo oprimke v plezalnem vrtcu, ki jih znajo na pamet? Ne, stari. Ti kar govori, mi pa smo iz drugega testa. Kakšen plaz in tri oporne točke! Pa da vsak lahko pade? Neumnost! Franček nikoli pa Čajzi pa še kdo. Pravila so v redu, naj jih študira načelnik, mi smo novi val. — In moji načelniški živci pri tem plešejo rokenrol. Povsod nisem zraven in novi val s plezalskim stažem v plencah visi v peticah, kot da je stena disco klub. Smo mi coka in ne drže pravila? Ali so pa mladi »super«, brez strahu in kompromisov. Kdo ima prav, ne vem, zaenkrat so vsi živi in nad Celjem visi verjetno zvezda sreče, ki je jaz ne vidim. Druge so verjetno na isti stezi, pa jih za to ne boli glava. Če kdo pade, je to splet okoliščin; pridejo pač drugi, da ne krčimo števila.

Dobro gre onlma zgoraj. Odmevajo klici, ko sta skupaj, jezo renčanje, če je streha vmes in v nizkem pridruženem basu kletov, kadar vrvi stojijo in gre prvemu za nohte. Strah me ni več, saj preklinjata in vriskata po metrih, ure pa tečejo in magična zadnja streha je zopet v senci, pa še proketo daleč.

Ne držim več pod steno. Še drugi so nekje, še mlajši in prvič v Cinah. Za grebenom Mazorane jih slišim, za megleno zaveso, ki jo obrača z juga v spiralnem krogu pod vrh Comicijeve smeri. Pripravniki so in tem bog ne bo pomagal. Pa še dekleta so zraven v samostojni navezi. Trmaste kot vse, ki primejo nad markacijo in hočejo po svoje.

Žleb med Zahodno in Veliko Cino je bil leden. Golih rok sem robkal na škrbino — bedak. Učiš druge katekizma, pa si sam ateist. Na levi glasovi in udarci jekla. Nabijajo reve Comicija, ki je že tako naježen. Pa še vedno slaven in danes odprt širšemu ljudstvu, da se ovenča v severni steni Cin. Vseeno kako; Velika ali Zahodna, s severa sta obe naj. Pa vse vrste govorice odmeva med tankimi prameni megle — pleza babilon, kjer spodnji kolne onc zgoraj, da ustavljajo promet, in prva naveza nataka znoj v podplate, da ne sliši graje. Ničesar ne razumejo, po barvi glasu spoznajo vsebino in so blaženi, če zveni prijazno.

In spet spomini, pa kar daleč nazaj. V čas, ko je v tej smeri vsakdo ljubil soseda, pa četudi je bil z onega konca naše okrogle matere zemlje. Bo več kot petindvajset let, ko sva z Nadjo plezala v teh črnih lisah in praskala vmes po rumenem. Bilo je dejanje, veličastno — takrat, danes pa je avantura poprečnih in morda trening za drugo, težjo zadevo. So klicali izpod stene kot v letnem kinu: »Bravo sinjorina!« Nadja je zrasla za polovico, da, sinjora so pozabili. Ženska je bila redka v Cinah. Kot planika.

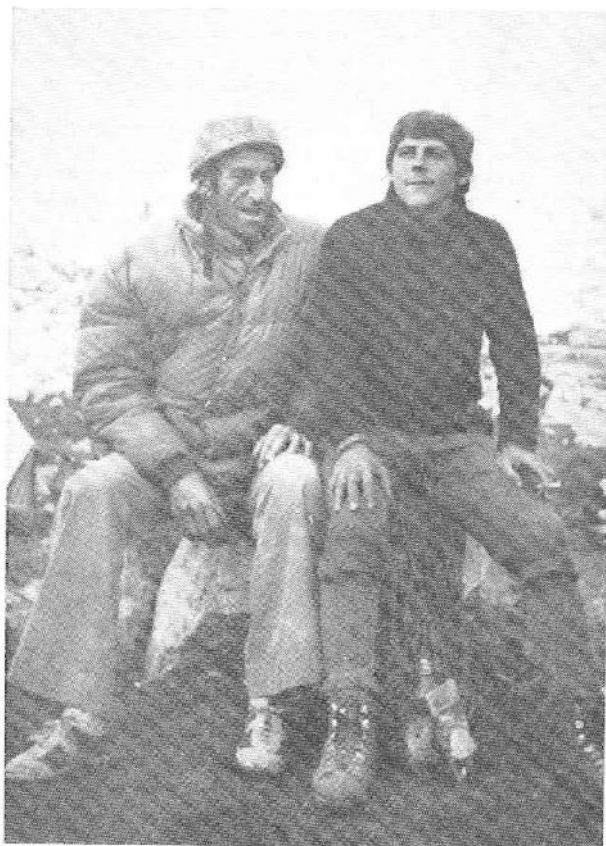
S škrbine pod stebrom sem zavil v levo med stolpe v nadležen grušč in sivo gmoto mokre megle. Ženski glasovi visoko nad menoj in predaleč na desni. Ta bo Cvetka, pa še odrezavi Marjanin glas in daleč zadaj nekje možata povelja. Kje iščejo kamine? Saj Mosca je točno nad menoj. Vpijem, pa nič ne zaleže. V pol ure sem v smeri, pa kar solo do vrha, dirka na desno do normale in spet nazaj do škrbine. Pretekla je komaj ura in glasovi »mojih« so zdaj tam, kjer je treba. Tudi slišijo me. »Pazite, v kamini je alga!« »Hvala, Cic, si prepozen, že vemo!« Naj jih vrag vzame. Predirkaš smer, da poveš nekaj novega, pa ne gre nobenemu do srca. Taka hvaležnost!

Spodnese me na črnem ledu, ko praskam nazaj na sever pod Zahodno Cino. Nekaj kože ostane v zaplčenem skalovju, preden stojim. Pa glava boli in koleno, sicer pa sem OK.

Zopet stegujem vrat in kličem pod streho. Odgovora ni, ga tudi ni treba. Džoni je v pručki, Čajzi na robu zadnjega previsa in tam so klini slabi... Pod menoj kolona turistov s fratrom na čelu, ki strmi navpično, in vse je tiho, kot da jim je od nekaj

Levo Cic Debeljak,
desno Vinko Deželak-Mrki
po vrnitvi iz Rumenege raza
(Spigolo giallo) v Mali Cini

Foto Cic Debeljak

znano, da se tristo metrov višje končuje nekaj velikega. Še je pod robom. V daljnogledu se mi zdi, da vidim drget telesa. Ali so to moje roke? Po hrbtu teče in mrazi me. Pleše pred očmi. Naslonim daljnogled na skalo in ležem na hrbet. Roka seže v sinjino in latvica obvisi sama kot v posmeh — daleč zunaj nekje. Nato vrv in počasi — celo večnost leze Čajzova postava iz sence v luč — in sedaj je tam ta previšna gora s svojim robom, med njim in večnostjo, vsemirjem pa drobna pika, migetajoča, živa. Za hlp postane, zamiglja kot pajek in izgine.

»Huraaa!« — po volovsko iz dveh grl. Tokrat sem jaz tiho. Utrujen, kot bi sam garal. Padlo je s pleč to neznansko breme strahu. Sem vesel? Sam ne vem. Morda bi bil bolj, če bi stal ob klinu na mestu onih dveh. Poznam to naslado, drgetajoči občutek sreče, ko si naenkrat prijatelj vseh in poljubiš skalo, ki si ji samo uro pred tem preklel milijone let, odkar se je zrinila pod sonce.

»Cic, pazi! Pručke letijo...!«

Zafrfotalo je po zraku in dolgo, neskončno dolgo sta kot suha lista v vetru leteli deski in opletali z vrvmi. Petdeset metrov od stene je zaropotalo v grušču. Tokrat deske, pa je že bilo tudi drugače, bolj žalostno in brez smeha!

Na sedlu Lavaredo sem spustil svoj glas. Zverinsko grdo je bilo slišati. Pa mi je bilo tudi vseeno. Od šotorov so mahali nazaj — prijatelji, modni turisti pa s smehom gledali čudno popraskano postavo s pručkami v rokah. In tudi to mi je bilo vseeno.

Z Mrkim stojiva pod razom in božava vrvi. Nekam dolgo obračam kline in kar nehote gledam navpik. Sem sploh še za tu?

»Kaj pa toliko gledaš, saj plezaš tretjič ta raz«, me zmoti moj mladi v navezi Res je! Pa tudi to je res, da je od takrat poteklo petindvajset let, ta rumeni zvonik je pa še bolj strm. Mrki se je režal do ušes, kot da sva pod Malo Rinko. Njemu je lahko. Pred dvema dnevoma je bil v superdiretissimi Velike Cine, pa mu Rumeni raz ne vliva prav nobenega spoštovanja. Meni pa ležijo na grbi še spomini od včeraj, ko sem nategoval vrat pod Zahodno Cino. Čajzi in Džon sta danes »glavna« med šotori Celjanov,

pa še upravičeno glasna v bajti. Že navsezgodaj sta me podžgala s podatkom, da bom do vrha na očeh, pa še z daljnogledom in naj se zato držim tako kot v dobrih starih časih. Lepo rečeno, težje pa bo verjetno mojim kostem v tej rumeni vertikali, ko bom na očeh mladim mojstrom z značilno, za nas nerazumljivo brezbriznostjo do vsega najtežjega.

Če sem Džonu in Čajzu pokazal vsaj prve korake, dal Frančku in Mrkemu bisago osnovnega znanja, da so danes odlični, mi je pa že res vseeno, če svojega imena ne vpisujem več pod smeri šeste stopnje. Rumeni raz diši sicer sumljivo blizu, pa temu bom kos. Akrobatiki pod streho pa moj okus tako ni bil nikdar preveč blizu.

Mrki je »hodil« po prvih metrih v trimskem stilu in varoval, še preden sem vravno solato spravil v red. Sedaj je šlo zares. V serpentinah nad bajto so postajali fantje, da bi uživali v eleganci svojega vzornika. Pa je kar šlo. Zaškripalo je v prvih metrih in nato steklo kot v »dobrih starih časih«. V drugi dolžini sem ozmerjal Mrkega kar mimogrede, ker je iz objestnosti potegnil streme za seboj, meni pa pustil izbiro, da telovadim po svojem okusu brez vsega. Šlo je siljajno, kot takrat pred četrto stoletja (da se lepše sliši), Mrkega sem pa kljub temu poslal v vse, kar je najgršega. Užival sem! Torej sem človek, še! Tak, ki ga lahko porabiš in prvi ni čakal, da se prikradem. Celo bolj po domače je šlo kot takrat z Nadjo. Izbrala sva ta raz za prvo turo v Dolomitih in naredila pošteno narobe. Saj sva znala plezati. Pa še kako! Samo ta skala, ko ne zaupaš barvi, pa strmina, v kateri do vrha gledaš med nogami stezo pri vstopu.

Petindvajset let je vmes in kaj se je spremenilo? Na pogled ničesar. Pa vendar sem čutil, da je drugače. Ne strmina in ne tehnika in ne naša moč, premaknilo se je v nas samih. Toda kam? Pod najtežjim delom, v tisti nerodni zajedi, sva sedela skupaj. Srečen sem bil in hvaležen. Ne samo za smer, ne za ugodje ob ob preplezanem, ne zato, da živim in sem med izbranci v vertikali. To je premalo. Drobna travica s cvetom brez barve med gruščem na polici je bila del veselja in rjavobeke krave ob jezercu onkraj sedla so bile lepše kot takrat, ko sem lenaril med njimi. In tu na tej polički, kjer so izpod stene videli samo podplate, sem ljubil močnejše. Nežneje v najbolj negostoljubnem cesarstvu. Vsem odpuščam in si dober! Vsem vriskaš — in se izpoveš mrtvemu spovedniku morda prvič brez laži. Spodaj, kjer se megla še vzdiguje in samo slutiš Misurino in turistični živžav Cortine, je ostala naša druga plat. Slabša. Tam smo samo ljudje današnjega časa, sence in številke v tempu naprednega, hlastači za neznanim, za vsem in ničimer. Kdo bo še gledal navadno travo in poslušal potok, če je že vodovod bolj čist in plastika nežneje zelena.

Samo tu smo še ljudje kot nekdanj, pa še to samo takrat, če že kanec tega prinesemo s seboj. Marsikdo bo zavihal nos, da berem stare levite in klčem na pomoč pradomovino. Pa jih poznam, ki vidijo od avta do oprimkov v stenah samo konice čevljev, kot bi hodili v tunelu, in nato le vertikalo, pa še morda čas, izmerjen do minute. Tu je ta razlika: da sem doživel povest v teh minutah na polički, dokler ni prvi nategnil vrvi.

Ob prestopu iz zajede sem trmoglavil po svoje in skoraj obvisel. Verjetno tudi oni pred menoj, ko ga je pustil še vsega svetlega za kažipot bedakom. V petih urah sva stala na grebenu.

Bil sem nov — rumeni raz je delal generalno. Objel bi ves razgled, pa sem dal samo Mrkiju roko. Zdaj lahko začnem znova; nič težje ni bilo od prvokrat, pa je vmes le cela zgodovina. In mojih sedemsto smeri in nič koliko tur (po novem: kar tako brez haska)!

Še ena petica, pa sem zdrav. Očiščen slabih slutenj, blizu dobrim, pa vseeno drugačen. Še vedno sanjač starega sveta, ker dobro vem, da tudi mladi iščejo pot k začetku, če nočejo izpuhteti v nič, še preden bo dva tisoč let na koledarju.

Ko danes pišem, podaja alpinizem roko sedmi stopnji. Kar je veljalo desetletja, ni več zakon. Nemogoče odpade, namesto stremen in lestve klinov je tu zdaj moč, vrhunski trening, vztrajnost, meje navzgor ni. Besede nemogoče bodoči rod ne bo priznal in že danes si slabiči, če si postaviš omejitve.

Slovenci smo seveda povsod zraven in se že trkamo na prsi »da smo tam«. Pa je ta sedmica res tako poceni? Ne verjamem. Če nekdo za atrakcijo prepleza previsen odstavek prosto kot drugi v navezi in pri tem nekajkrat prifrči nazaj nad stojlišče, je brez dvoma daleč od tega, da se vpiše med »sedmaše«. Prestop te meje ni igra na srečo. Poguma bo treba, ko bo prvi zavestno in zares pripravljen plezal izbit previs kot prvi. Saj tisti znani občutek prvega v navezi celo pri najboljših še ni zakrnel. Predraga šola je to, da bi razvijali eksperiment, kjer se začenja igra z življenji, po drugi strani pa krivično do »čistih« sedmašev (Fleischbanck), ki plezajo in tudi ocenijo šele takrat, ko je v tem stilu opravljen prvi vzpon tam, kjer špranja še ni okusila klina. Da bomo vsi potolaženi, bi kazalo potipati najprej v domačih stenah, kjer računl še niso poravnani. Koliko je smeri, ki so doživele »degradacijo« svoje ocene po krivici, ker so tako imenovani pristaši mlade generacije izlili prvotni blesk prvenstvenega vzpona in kot boljši nabili nekajkrat več klinov in druge ropotije, ki »klasikom« ni bila potrebna.

V tri kategorije lahko postavljamo povojne plezalce, predvsem tiste med petdesetim in sedemdesetim letom. Prvi so, ambiciozni do skrajnosti, hoteli pač ponoviti za vsako ceno najtežje povojne in tudi predvojne smeri na kakršenkoli način in so pri tem najezili do takrat prosto plezljiva težka mesta z lestvico klinov, s čimer so načeli dobro in pošteno plezalsko kulturno dediščino predhodnikov. Razpolagali so pač z boljšimi sredstvi pa s skromno mero znanja in duhovnega potenciala — grešili so tam, kjer je bilo to najmanj upravičeno in dovoljeno. Takih smeri je bilo na desetine. Osebo me je prizadela na ta način oskrunjena in brez razlogov posiljena smer v severnem razu Dedca in Variante v Travniku.

Obe smeri sta sicer še danes pri prvotni oceni VI, vendar daleč od težav in tveganja pri prvem vzponu. Kar se je trideset in več let nazaj zmoglo povsem prosto, je danes v klinih. Črna plošča Dedca je bila izplezana brez klina, današnji moderni plezalci najvišjega razreda uporabljajo lestvice. Prvi težki raztežaj Variante v Travniku je bil izplezan z enim klinom za varovanje — do danes ta raztežaj še ni ponovljen. V vsej smeri je bilo zabitih z varovanji vred 16 klinov, danes se jih blešči v njej več kot 40. Komu na čast? Pa vendar ne tistim, ki hočejo vohljati trpko osladni vonj sedme stopnje? Ostanimo raje na trdnih tleh, da ne razvrednotimo samih sebe in prepozno ugotovimo, da smo komaj kos že zakrnelim očakom starejše, pa še vedno najbolj zlate dobe v našem povojnem alpinizmu.

Druga kategorija, ki bi jim pristajalo ime »umirjenih«, je spoštovala, kar je bilo zabitega, in če je bilo pri slabših potrebno nekaj več železja, so pridno počistili za seboj in izstopili iz smeri brez vidne korekture. Pač plezalci brez kančka ekstremizma v sebi, uživajoči, ki so ravnali po pravilu potrebe in zabijali preveč ali premalo. Okusi so različni in končni cilji plezanja nikakor ne v tem, da razglašajo svojo preprostost, še manj nadpovprečnost, elitizem.

Imenoval bi jih plezalce brez škodljivih vplivov ali pa kar spremljevalce v razvoju našega alpinizma brez pretenzij na kakršnokoli spremembo.

Tretja zvrst nadobudnih je najbolj nevarna. Pravim je, ker obstaja še danes in je lahko vseh starosti in kvalit. To so plezalski prenapeteži, ki jim je vsak klin v smeri odveč. Da pa ne bo pomote, že takoj na začetku: s prostim težkim plezanjem nimajo ničesar skupnega. Sami namreč uporabijo vse, kar tiči v razpokah, za sabo pa pustijo oskubljeno smer. Ni milosti celo za tiste kline, ki so obeleženi črno na belom v plezalskem vodiču. Vandali te zvrsti so primitivci, nevarni, kjerkoli se pojavijo. Ponavljalci, ki jim alpinistični kodeks še ni otročarija, vstopajo nato v tako izbito smer in zaradi grešnikov brez etike zaldejo v težave v smereh, kjer so najtežja mesta pod vrhom v opisu lepo nabita s klini, v resnici pa brez vsega, po zaslugi izbijalskih prevarantov brez vesti in odgovornosti do tovariša, ki pride za njimi.

Prav vse sem doživel in k sreči preživel, ker sem iz dobrega testa. In prav to me je vodilo, da tako ostro postavljam klasifikacijo, ki se v dosti primerih šele kasneje izkaže s pravo vrednostjo in s tem tudi človeka v steni razporedi v povsem drug predalček, kot ga je sam izbral in pričakoval.

Zamikal me je moj prvi novi vzpon, šestnajstletnega mulca, v tisočmetrski zasneženi steni nad Robanovim kotom, v najlepšem zatrepu savinjskih hribov.

Tako, kot so se mati Robanova smejali, se ne znamo več. Če smo hrupni, ne spadamo pod ono plat Ojstrice, če se hahljamo, nismo vredni tega tršatega, kot Jožetove citre čistega sveta. Za čuda enostavno sem se tem dobrim ljudem vsidral v srce. Pa brez besed že leto prej, ko me je gonila nevihta, kratkohlačnika, od avtobusa do Robana. Odmevalo je v stenah, sekalo po robah, kot bi lomil trske in črne megle so bile tako moreče namotane v macesnih, da je bil zame že blizu konec sveta. Še ni šumel dež, pa je gmelno in vrelo kot v svinjskem kotlu črne kuhinje na tej domačiji brez gospodarja. Vse, kar je lahko še stalo ali že lezlo po vseh štirih, je gomazelo med plasti sena na travniku, da rešijo pred ujmo, če bo to sploh še mogoče. Vajen sem bil naglice pred nevihto, ko sem izobčenec kmetoval na obronkih Pohorja med vojno in prene-katerikrat srečno ušel, pa tudi preždel pod vozom, ko se je suho bajtarsko zlato v nevihti razlezlo v gnili humus. Poznal sem izraz v očeh starega očeta in se spomnil modrosti: »Bog je dal in vzel — saj ve, zakaj!«

Vrgel sem pri Robanovih ljudeh svojo culo pod voz in zasukal vile pa grabil, vlekel in držal voz, še nepovezan, s strani čez strmino. Ko so zaškropotale prve kaplje, smo ustavili pod parno. Bil sem vesel, kot da je moje. »Fant, dober si!« Pa nobenih besed več prav do večera. Od takrat sem bil njihov, domač in sem še danes; še bolj srečen, če se od vzhodne stene sem ne vleče črno in ne bučijo orglje v grebenih Poljskih devic. Privili smo v februarjem mrazu pod Joževo okno. Čul je še in morda pisal spomine ali priključil rep novi pesmici v čast Ojstrici, ovcam ali gamsu. Streljal ni; brat je bil Jager, Joža pa mehkega srca in prijatelj rož, pa starih viž in rekov, čarovnij in solčavske zgodovine. »Že en teden ne plazi! Sneg je pa trd! Ali imate krampizle? Cic, pazi na onadva, ti si dober fant. Pa da veš, Ojstrica pozimi je lepa za pesem, poleti za norce, vi pa kar lepo v travnik na seno in da vas jutri najdem v dolini!«

Krampižerje? Od kod neki. Samo Puba je imel polovične, midva z Volkom pa le žeblje v podplatih in vsi trije noro glavo. In prav v moji se je skuhalo tisto za jutri: vzhodna stena. Tisoč metrov, pa brez vrvi. S kilogramom jabolk in črnimi palačinkami v nemškem vojaškem turnistru, napekla jih je moja teta.

Zakopali smo se v seno nad štaljo v Travniku, ogromen kup, po katerem sem se zjutraj še v temi podričal na podnice in pristal na vseh šestih konicah eckensteineric. Med tuljenjem od jeze in bolečine so zletele skozi lino v jasno noč. Ene samo ne zaležejo.

Mraz je rezal do kosti. Kljub šestim luknjam v zadnji plati sem diktiral tempo mimo Planine do plaznic pod vzhodno steno. V led smo zasekali ob prvem svltu. Tam, kjer je poleti rušje in srečaš ovco, je bilo zeleno. »Do kotla bo hudič, potem pa hec do vrha!« Kakšne besede! Bogokletne. Še sanjalo se nam ni, kakšen je Kopinškov greben in zahodni vrh, kako drag bo in kakšne tri izmzgane cunje bodo sestopale prek Korošice. Najmanj dvajset pod ničlo, pa vsi brez vetrovk, v čistem ledu in strmini do šestdeset stopinj.

Prvi sem sekal stopinje, pa me nista izbrala za to. Pa vse do vrha v mlečni zavesi, ki se je spustila takoj za zalanim slapom in pokrila vse, kar je še pred uro žarelo in bilo človeško, gori podobno, domače. Nekaj metrov narazen smo pihali belo paro v trdi sneg, vedno bolj strm, nemogoč. Korak za korakom v norijo brez varovanja — po dvesto metrih se je žleb postavil navpik, da sem zadnjemu spuščal okleščke za vrat kar naravnost. Da je nevarno, nisem vedel, še manj Puba in Vojo za menoj. Prestopala sta v luknjah, strmih, kot bi osvajali stolp, in gledala navzgor v mojo odrešilno zadnjo plat, raztrgano od tistih nesramnih šestih zob na derezah. Meni takrat ni manjkalo ničesar. Zakopal sem in prestopil, pa tako v nedogled. Brez napora in misli, zadovoljen s seboj in starim cepinom brez konice, pa z mirom obeh pod seboj. Potolažen z meglo in neobremenjen — do takrat še nisem padel ne zdrsel. Je moja prva zimska tura, prva, kjer pred nami čevalj še ni motil miru.

Nekje pod Kopinškovo smo zgrešili na desno v strm požled pod grebenom, kjer je Volko zlomil cepin. Poslej je imel opravka za dve roki in polna ušesa moje graje. Prenesel je brez besed — bilo ga je strah. Puba je bil ves siv od napora. Kakšna neumnost in užitek obenem, ko sploh ne veš, da je pot nazaj vedno odprta in hitra čez mero, užitek, ko postajaš eno s to večno strmino brez konca. Sekaš, sekaš do tam, ko ni več mogoče, da cepin drsi z roke. Krč ga drži v kleščah, ne mišice. Koliko tisoč udarcev do grebena.

Tam pa po novem. Kot prikazen je vstala rez, brez strehe, ostra na dva kraja. Povsod megla in tema brez globine. Samo to sem slutil, da je tisoč metrov na levo in petsto na desno, na sredi pa tri postave kot stari ulanci na mrzlem hrbtu suhega konja. Nismo šteli več ur. Zahodni vrh Ojstrice je nad nami levo, drugam je nemogoče. Postalo je rumeno in veter je žvižgal. Nog ni bilo več. Ure nižje me je še zeblo in bolelo, tu sem jih premikal samodejno kot trde predmete, ki držijo ravnotežje, pa niso več moja last. Iz rumenega v svetlo in levo na greben, pa v sonce samo za korak pod piramido.

Dvanajst ur garanja je ostalo spodaj v beli kaši. Samo spomin. Sedaj smo edini na zemlji v soncu, edini živi, najbolj srečni od srečnih. Neznani trije, izgubljeni nad meglo, mežikamo v belo kroglo. V toploto in blagoslov nad morjem brez konca, kjer se pošastno počasi valijo grbe belih prikazni nad mrtvim življenjem dolin.

Kralji smo! Trije zmikavti, ki brez plačila in vprašanj srkajo vase prav vse, kar duši manjka. In preveč je vsega. Tudi za tri! Zase vem, da gledam skozi solze to prvo najlepše v življenju. Pa če podobnega ne bo nikoli več, bo ta gobelin okrog srca ovit, dokler bo zmožno hrepeneti.

Ta številka PV je celjska. Po uredniškem programu je posvečena 200-letnici Tri-glava. Podpora »Aero«, kemične in papirne industrije, nam je omogočila, da smo nekaj slik pripravili na boljšem papirju.

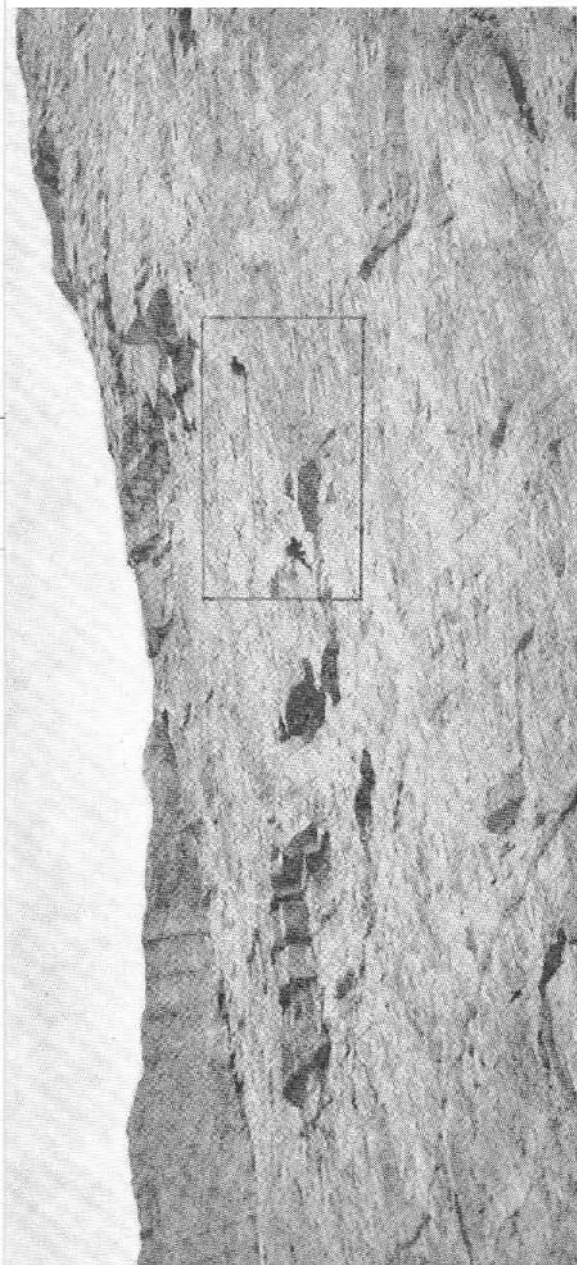
Številka nazorno prikazuje izreden napredek alpinizma v celjski regiji in obenem delež, ki ga ima pri tem Ciril Debeljak s svojim plezalnim in instruktorskim delom v celjskem AO. Ob storitvah naveze Knez-Zupan res upravičeno ugotavljamo, da so na svetovni ravni. Navezi, Cicu, odseku in društvu z alpinistom Dušanom Grašnikom na čelu čestitamo.

T. O.

POTNI LIST NAŠI ODPRAVI

CIRIL DEBELJAK

1. Za uvod

Celjska plezalska naveza v superdirektissimi Veliki Cini (v zarisnem pravokotniku)

Foto Cic Debeljak

Misel na prvo celjsko izvenevropsko alpinistično odpravo se ni rodila letos, ko praznujemo kar tri pomembne jubileje nadenkrat: 30-letnico organiziranega poveljnega alpinizma v Celju, 85 let organiziranega planinstva v Savinjski dolini in 200 let prvega vzpona na Triglav. Načrt je star nekaj let, celo dvajset, še iz časov, ko so posamezniki iz celjskega alpinističnega odseka že bili člani državnih in republiških odprav. Sam jubilej tudi ne sme biti razlog odpravi. Odsek mora razpolagati z moštvo, ki je pripravljeno tehnično zahtevnejšo odpravo srečno izpeljati do konca.

Obletnica tridesetih let organiziranega dela je jubilej, ki bi brez pomembnih dosežkov v tem športu ne pomenil ničesar. Na srečo pa se lahko Celjani prav v alpinizmu pohvalimo z nekaj izrednimi stvaritvami. Po vojni so prav Celjani v Savinjskih Alpah odprli novo dobo v alpinizmu z zimskimi vzponi v težkih stenah, prvi preplezali lastno smer šeste stopnje v Dedcu in v Travniku v Julijskih Alpah. Celjan je bil prvi Slovenec, ki je plezal šesto stopnjo v italijanskih Dolomitih in bil tudi med tistimi Slovenci, ki so ponovili velike smeri francoskih Alp. V vseh teh letih najdemo predstavnika celjskega alpinizma v pomembnih državnih odpravah. Tako na prvi himalajski odpravi v Trisule, na drugi himalajski odpravi na Kangbačen, v Cordillera Real, v Hindukušu, v Karakorumu, v Kavkazu, na Norveškem in v afriških gorah. Odsek je delal in živel s svojimi dosežki, uspehi in neuspehi, kot je pač značilno za vse odseke v Sloveniji.

Vse do leta 1970 je odsek sicer organiziral svojo lastno plezalno šolo, svoje tabore in tudi manjše odprave posameznih navez v francoske Alpe, Dolomite, Grossglockner, Wilder Kaiser in drugam, vendar mu je manjkalo tisto, kar je potrebno »veliki odpravi«: popolno homogeno moštvo, več odličnih navez, to je porok uspehu. V zadnjih nekaj letih je alpinizem v Celju doživel tak razmah in kvaliteto, da je med najboljšimi alpinističnimi kolektivi Slovenije. Niso bili znani več samo posamezniki, temveč cele skupine plezalcev, ki so na taborih v Vratih, na Okrešlju, na odpravah v Franciji in Dolomitih ponavljale najtežje smeri. In prav leta — od 1975 do odhoda odprave — so mejnik v tej visoki kvaliteti. Kaže se v tem, da je bilo preplezanih več kot dva tisoč plezalnih vzponov, 200 prvenstvenih, in ponovljena je bila vrsta najtežjih smeri v skupini Mont

Blanca in skupini Treh Cin v Dolomitih. Sedaj, ko so bili pred vrati jubileji, ni bilo treba več pomišljati. Ostali sta samo dve veliki vprašanji: organizacijska sposobnost in finančna sredstva, ki so že marsikateremu odseku prekržala račune.

1. Cordillera Blanca

Cordillera Blanca pomeni v španščini »Bela veriga«. O izvoru imena seveda ni dvoma: gre za najbolj zaledenelo gorovje v tropskem svetu. Poleg tega je tudi kamenina Cordillere Blanca svetlejša kot drugje v Andih.

Cordillera Blanca je razpotegnjena, premočrtna skupina vrhov. Leži na južni polobli med 8,5 in 10° južne širine. Kljub majhni oddaljenosti od Pacifika poteka čezno celinska razvodnica. Je le del (četudi najboljše in najvišji) perujskih Andov, ki se v dolgi, razvejani verigi vlečejo vzdolž po celotni zahodni obali Južne Amerike. V Peruju in južneje ležeči Boliviji je to gorovje najbolj razvejano. Tu ležijo visoke planote (do 4000 metrov), iz katerih šele zakipé visoki vrhovi posameznih skupin.

Prvi veliki vrh na severu je Champara (5749 m). Ta velika ledena gmota stoji precej oddaljena od drugih vrhov. Tu se vleče pravokotno na glavno sleme veličasten greben, v katerem je peterica izmed »velikih« (naštetih od vzhoda proti zahodu): Taulliraju (5830 m), trdoglava Bucahirca (6050 m), Quitaraju (6100 m), čudoviti Alpayayo (6100 m) in Santa Cruz (6259 m). Južna pobočja teh vrhov padajo v dolino Santa Cruz, izza katere se gorovje vzpne v mogočno Huandoyevo skupino. Ta je oblikovana v obliki podkve, ki objema krajšo dolino Parron z istoimenskim jezerom. V ta polkrožni greben so nanizani vrhovi: Aguja Nevada (5886 m), trdoglavi Caros (6025 m), Artesonraju (6025 m), dvoglavi Chacaraju (6000 m) in velikanski, štiriglavi masiv Huandoy (6395 m), ki stoji prav v glavnem grebenu gorovja in je nekakšno njegovo središče. Južno od te skupine se zarezuje v gorovje dolina Ulta. Osrednje sleme se zdaj spremeni v široko, izredno visoko planoto, ležečo visoko nad snežno mejo. Vrhovi Contrahierbas (6086 m), Hualcan (6125 m) in Nevado de Copa (6203 m) so oblikovani v oble, ledene kope, ki se zložno in ne preveč visoko pro nad to planoto. Sredi te skupine mlajših oblik pa presenetljivo štrli v višino ostrl Nevado Ultra (5875 m). Med južneje ležeče doline Hondo in prelazom Yanashallash (4680 m) daleč na jugu se razprostira najdaljši del gorovja s strnjeno zaledenitvijo brez prelaza, ki bi se spuščal pod snežno mejo. Ta greben je dolg prek 30 km. V osrednjem slému stoji vrhovi: Tocllaraju (6032 m), od njega se spušča proti JZ greben z vrhom Uros (5495 m), Chinchey (6222 m), ta ima še močnejši in daljši JZ greben. V njem so vrhovi: Pucaranra (6147 m), Palcaraju (6274 m), Ranrapalca (6162 m) in drugi. Eden izmed najdrznejših vrhov Cordillere je Cayesh (5721 m). Najjužnejši zaledeneli vrh Cordillere Blanca je Rajutuna (5360 m). Za njim se gorovje zniža in se zlije z visoko planoto. Tu je konec Cordillere Blanca.

Naravno nadaljevanje tega gorovja na jugovzhodu je manjša, a po lepoti in alpinistični pomembnosti nič manj pomembna Cordillera Huayhaush z drugim najvišjim vrhom Peruja — Yerupaja (6634 m).

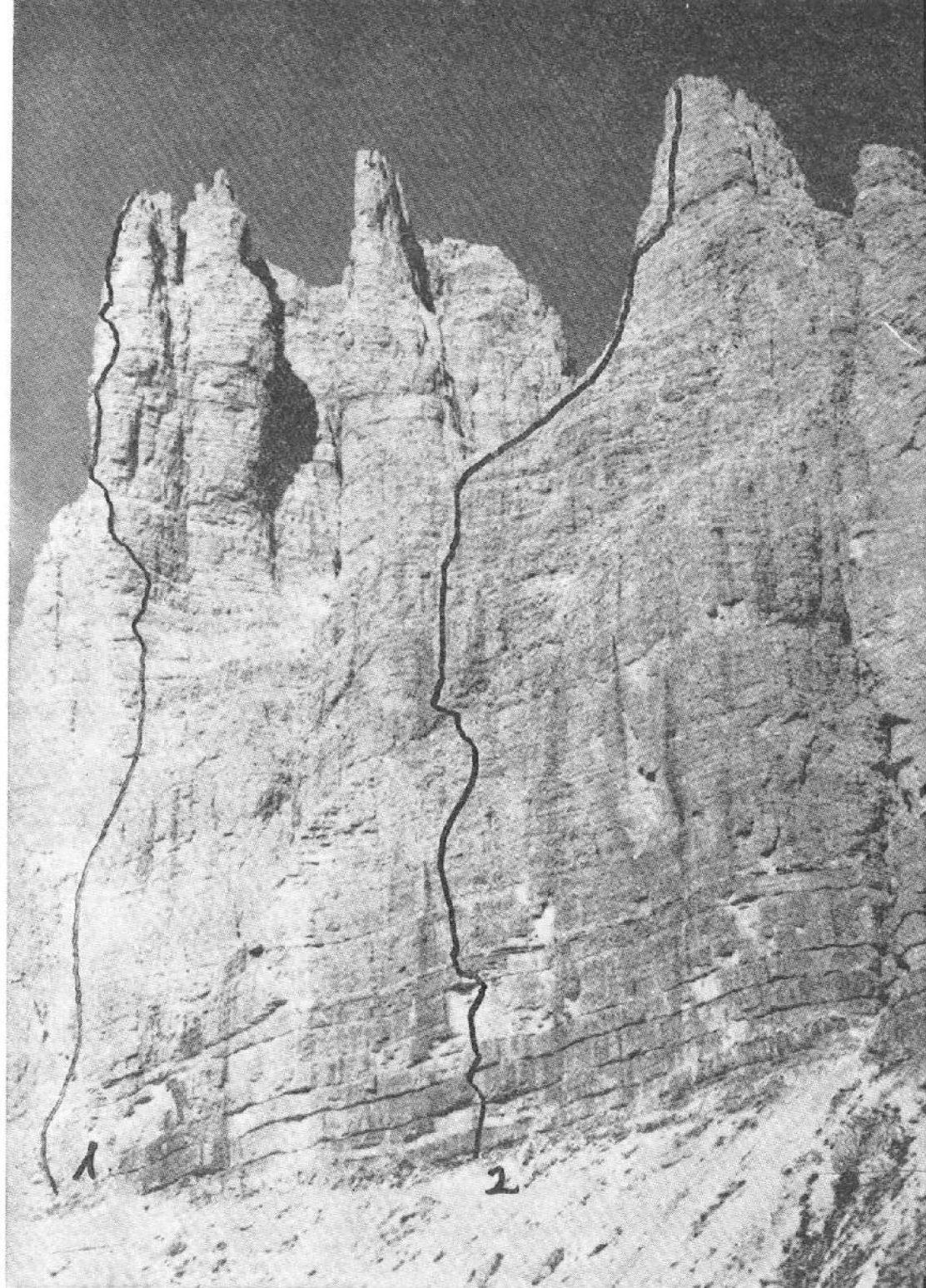
Prebivalci v vzhodni Cordillere Blanca so pretežno Indijanci plemena Quechua, ki so direktni potomci Inkov in govorijo njihov prastari jezik. Zaradi stoletne podjarmljenosti so to precej malodušni in topo odsotni ljudje, ki napravijo vtis sanjačev. Živijo v manjših vasicah, ki segajo izredno visoko prav do 5000 m. Še više pa postopajo indijanski pastirji za svojimi čredami lam, ki se pogosto pasejo ob ledenikih. V večjih dolinskih naseljih tvorijo majhno elitno plast bell potomci španskih priseljencev. Številni pa so mešanci, ki so nekak most med priseljenci in avtohtonim prebivalstvom.

3. Zakaj Cordillera Blanca in čemu sploh odprava?

Najprej odgovor na ono drugo, ker je ta odgovor povsem enostaven in kratek. Dokler bo obstajal človek s svojim umom in zmoglostmi, mu nikdar in nikjer ne bodo postavljene meje, ki jih ne bi vsaj skušal premakniti naprej. Kdor se ustavi na tistem, kar je že storjeno, in posnema druge, nazaduje. Ustvarjeni smo pač za to, da stremimo navzgor, v globino, v mraz, na vroče; živeti hočemo nevarno in polno, reševati večna vprašanja, čeprav vnaprej vemo, da zadnjega ne bo rešil nihče.

Če alpinisti razvijajo svojo skupnost v nekem kraju že trideset let, napočil čas, ko hočejo dokazati sebi in svoji okolici, čemu so kos in koliko so vredni. Mesto Celje, do nedavna še provinca v alpinizmu, si je to odpravo prislužilo s trdim delom. Z velikimi žrtvami so alpinisti vseh teh trideset let posvečali svoj prosti čas, denar in ljubezen izključno goram. Verjetno ni športa, ki bi tako kot alpinizem prav do zadnjih zmoglosti priklenil tistega, ki se mu preda. Saj to je več kot šport.

In čemu Cordillera Blanca, čemu Andi? Osvajanje visokogorja po svetu je prešlo v drugo obdobje, ki si ga pred desetletji ni mogel zamišljati nihče. Triumf fizične in

1 — Rumeni raz (Spigolo giallo) v Mali Cini; 2 — Celjska smer v Punta Frida (plezala Franček Knez in Ivan Lesjek)
Foto Cic Debeljak

psihične moči človeka ne predstavlja več samo vzpon na vrh, treba je v tej veliki višini plezati tudi v alpskem stilu in poročati o uspelem vzponu nad četrto stopnjo. Pri izbiri cilja prve celjske odprave je zmagalo mnenje, da organizacijsko še nismo sposobni za odpravo v Himalajo, tehnično pa pripravljeni na peto in šesto stopnjo na 6000 metrih.

Cordillera Blanca v južnoameriških Andih spada med gorstva, ki so zadnja leta dobila nekakšen alpinistični prestiž, kar zadeva težko tehnično plezanje v velikih višinah. Vedno več slovitih navez se je pojavljalo v andskih stenah in s tem tudi v njihovi najlepši skupini, Cordillera Blanca. Stene Huandoya, Chacaraju, Huascarana in drugih vrhov te skupine vsako leto oblega nekaj odprav, pri čemer prednjačijo Američani, Francozi in Švicarji. Vsi ti so v teh stenah doslej največ pokazali z ekspedicijskim načinom plezanja. Da tak način ne predstavlja tistega najvišjega, kar lahko dosežeš, je dokazala tudi letošnja celjska odprava, ki je prav v najvišji gori Cordillera Blanca, Huascaranu, ponovila ameriško-italijansko in francosko smer v alpskem stilu v štirih dneh, medtem ko so alpinisti velikih narodov plezali dvajset dni.

Cordillera Blanca zahteva poleg izpiljene ledne tehnike tudi tehnično znanje najvišje stopnje, srečo z vremenom in fizično izredno pripravljene plezalce, če odprava noče zaiti v brezglavo tveganje. Ker smo bili prepričani, da člani celjske odprave razpolagajo z dobršno mero vsega tega, naš strah pred odhodom ni bil prevelik. Bali smo se, morda pri najmlajših, neizkušenosti, pri najboljših preveč zagnanosti in pri Benjaminu odprave tega, da še ni prestopil višine 3000 metrov. Strah je bil neupravičen. Prav vsi, od zdravnika do najmlajšega, so pokazali polno pripravljenost in odgovornost.

3. Organizacija in priprave

Silno optimistično smo zastavili organizacijo prve celjske odprave in napačno smo upali, da bo teklo vse kot namazano. Kmalu smo spoznali, da odprava takega formata zahteva precej več, kot smo bili vajeni doslej.

V decembru 1977 smo začeli s pripravo dokumentacije, izdelavo načrta ter s pošiljanjem prošnje za denarno pomoč delovnim organizacijam v celjski regiji. Zaposlili smo izvršni svet Skupščine občine Celje za pokroviteljstvo in ta je to rade volje sprejel. Na pobudo pokrovitelja in njenega predsednika Marjana Ašiča je bil sestavljen pripravljalni odbor, ki ga je vodil Marjan Ašič, v njem pa so sodelovali še: Aleš Ilc, Janez Lenasi, Mile Zupančič, Dušan Gradišnik, Kršmanc, Gazvoda in Ciril Debeljak.

Glavna naloga tega odbora je bila skrbeti za dotok finančnih sredstev v višini 400.000 din. Vsi člani odbora so delali po svojih močeh, največja zasluga za rešitev problemov v zadnjem trenutku pa gre predvsem tov. Alešu Ilcu, ki je še potem, ko je odbor prenehal z delom, izredno nesebično pomagal tudi pri vsej organizaciji. Pet mesecev trdega dela z majhno ekipo pridnih delavcev pri organizaciji je rodilo uspeh. Zataknilo se je sto in stokrat pri malenkostih, velike stvari pa so včasih stekle nepričakovano brez ovir. Nastal je problem z devizami, s transportom, z vizumi, opremo, pa na koncu z dopusti in politično krizo v Limi, ki bi bila skoraj preprečila odhod.

Zahvaliti se moramo tudi vsem neznanim dobrotnikom, ki so z velikim posluhom za planinstvo in šport v Celju žrtvovali svoj prosti čas in celo denar. V Limi je za nas opravil veliko delo konzul tov. Kalčič, ki je dosegel, da je odprava lahko kljub napetemu položaju v deželi krenila proti goram. Povsem nepričakovano je priskočil na pomoč tudi tamkajšnji Club Alpino Italiano s sekcijo v Limi, katere predsednik gospod Salvetti je pokazal izredno razumevanje za našo odpravo in ji pomagal z vsemi potrebnimi informacijami in nasveti, preskrbel streho v Limi, nakup prehrane in drugo. Ta sekcija je brez dvoma ena redkih, ki je lahko vzor sodelovanja alpinistov z različnih koncev sveta. Zasluge pri našem organizacijskem delu gredo tudi Planinski zvezi Slovenije, komisiji za odprave v tuja gorstva in alpinistom, udeležencem prejšnjih odprav.

4. Cilji odprave

Vse odprave, ki načrtujejo svoje vzpone že pred prihodom pod goro, so največkrat v veliki zadregi. Literatura o plezalnih vzponih v Cordillera Blanca je izredno pomanjkljiva, težko jo je dobiti in vse informacije o preplezanih smereh so skope in pomanjkljive. Iskali smo pomoč pri členih prejšnjih odprav, pri različnih alpinističnih društvih in zvezah zunaj Jugoslavije, pa smo zbrali samo skromne napotke.

Po prispelih informacijah smo načrt plezanja v Cordillera Blanca precej široko zasnovali, na kraju samem pa bi se naj člani dokončno odločili za vzpon. Najzanimivejše stene imajo gore Huandoy, Chacaraju, Chopicalqui in seveda Huascarana, najvišji vrh skupine. Prav ta vrh je bil postavljen v načrt kot zadnji, saj s svojo višino 6654 metrov in izredno težkimi dostopi vsako leto najmanj dvema odpravama prekriza račune. Skrita in optimistična želja vseh je bila, da splezamo po možnosti novo celjsko smer, kar

V severni steni Ojstrice — Herletova smer

Foto Cig Dabaljak

pa se je kasneje pokazalo kot neizvedljivo. Temu ni bila vzrok nepriljubljenost članov odprave, temveč nemogoče snežne razmere in velike objektivne nevarnosti, ki so letos ustavile že pri vstopu celo najmočnejše in najboljše opremljene odprave.

5. Dosežki odprave

Že takoj ob prihodu v dolino Llanganuco je bilo vsem članom odprave jasno, da bodo letošnje razmere v gorah spremenile načrt. Ogromno snega, slab led — požled — ne-prestano grmenje zapadnega kamenja v severni steni Huascarana so napovedali trdo delo pri kateremkoli vzponu. Misel na novo smer je odpadla že takoj pri prvem poizkusu v snežnih strminah Chacaraju. Poizkus Čanžka, Lesjaka, Pepevnika in Kneza se je po celodnevnem napornem plezanju in med grmenjem plazov končal z umikom iz stene. Preveliko tveganje je brez pomena, brezglavo zaganjanje v odjuženo snežno strmino lahko prinese samo katastrofo.

Ob izboljšanju vremenskih razmer sta bila opravljena dva aklimatizacijska vzpona in sicer na Nevado Plisco z višino 5800 metrov in Yanarraju 5145 metrov.

Najboljši pogoji za težje vzpone so se pokazali v grebenih Huascarana, vendar za te vzpone člani odprave niso imeli s seboj skoraj nobenih podatkov.

Najprej so preplezali ameriško-italijansko smer v severozahodnem grebenu, ki so jo prvič preplezali v juliju 1974 Tomassi, Piazza, Seatlone in Vidoni. Smer so prvi pristopniki ocenili s peto težavnostno stopnjo in tehnično oceno A_1 . Strmi vzpon se začne na višini 4800 metrov, greben pa je dolg več kot 2000 metrov. Prvič je bil preplezan v ekspedicijskem stilu v dvajsetih dneh z uporabo 1700 metrov pripete vrvi in s tabori na višinah 5300 metrov, 5700 metrov in 6000 metrov. V spodnjem delu poteka smer po zaledenem pobočju z naklonino do 60° , ki je stalno izpostavljeno plazovom. Zgornjih 500 metrov poteka v kopnem delu severozahodnega grebena, kjer so mestoma izredne tehnične težave, močna poledenitev in preteče ledene sveče.

Naši plezalci so lahko uporabljali stalne vrvi prvih pristopnikov samo deloma in še to z veliko rezervo. Bile so poškodovane, največkrat pa pokrite s snegom in požledom. Smer so plezali Franček Knez, Ivan Lesjak in Mišo Čulk od 15. do 19. maja, pri čemer odpadeta dva dneva na sestop. Spust z vrha je izpostavljen in nevaren. Zahteval je že svoje žrtve in zadnji so bili letos trije ameriški alpinisti, ki so se pri sestopu smrtno ponesrečili. Zaradi nasprotujočih si podatkov o prvem vzponu še danes zagotovo ne vemo, če je smer res ameriško-italijanska ali samo italijanska. Tudi imena prvih plezalcev moramo jemati z rezervo.

Drugi veliki vzpon v Huascaranu je zmogla naveza Janez Črepinšek, Aco Pepevnik in Jože Zupan. Opravili so prvo ponovitev francoske smeri v severovzhodni steni od 28. maja do 3. junija, pri čemer prav tako odpadeta dva dneva za sestop v bazo. Smer so prvi preplezali M. Berrard, L. Desclvières, G. Narbaud in J. J. Ricquard v avgustu 1973. Plezali so prav tako ekspedicijsko s postavljanjem taborišč na višini 5270 metrov, 5800 metrov in 6275 metrov. Vzpon je trajal 15 dni, pri čemer so porabili več kot 1000 metrov stalne vrvi. Ocena snežne strmine do vršne stene je 55 do 65° , kopni del nosi oceno V in $V+$, tehnično pa A_1 in A_2 . Težko je neplezalca opisati plezanje V. stopnje s tehnično oceno A_2 v višini nad 6000 metrov. To lahko razumejo samo alpinisti, ki so takšno oceno zmogli v naših stenah ali francoskih Alpah.

Odprava se ni vrnila z novo smerjo, vendar z dvema ponovitvama v najvišji in najzahtevnejši gori Cordillera Blanca. Z izrednimi časi plezanja v teh smereh je dokazala, da je takim naporom in višini kos, da zmore še težje in višje vzpone.

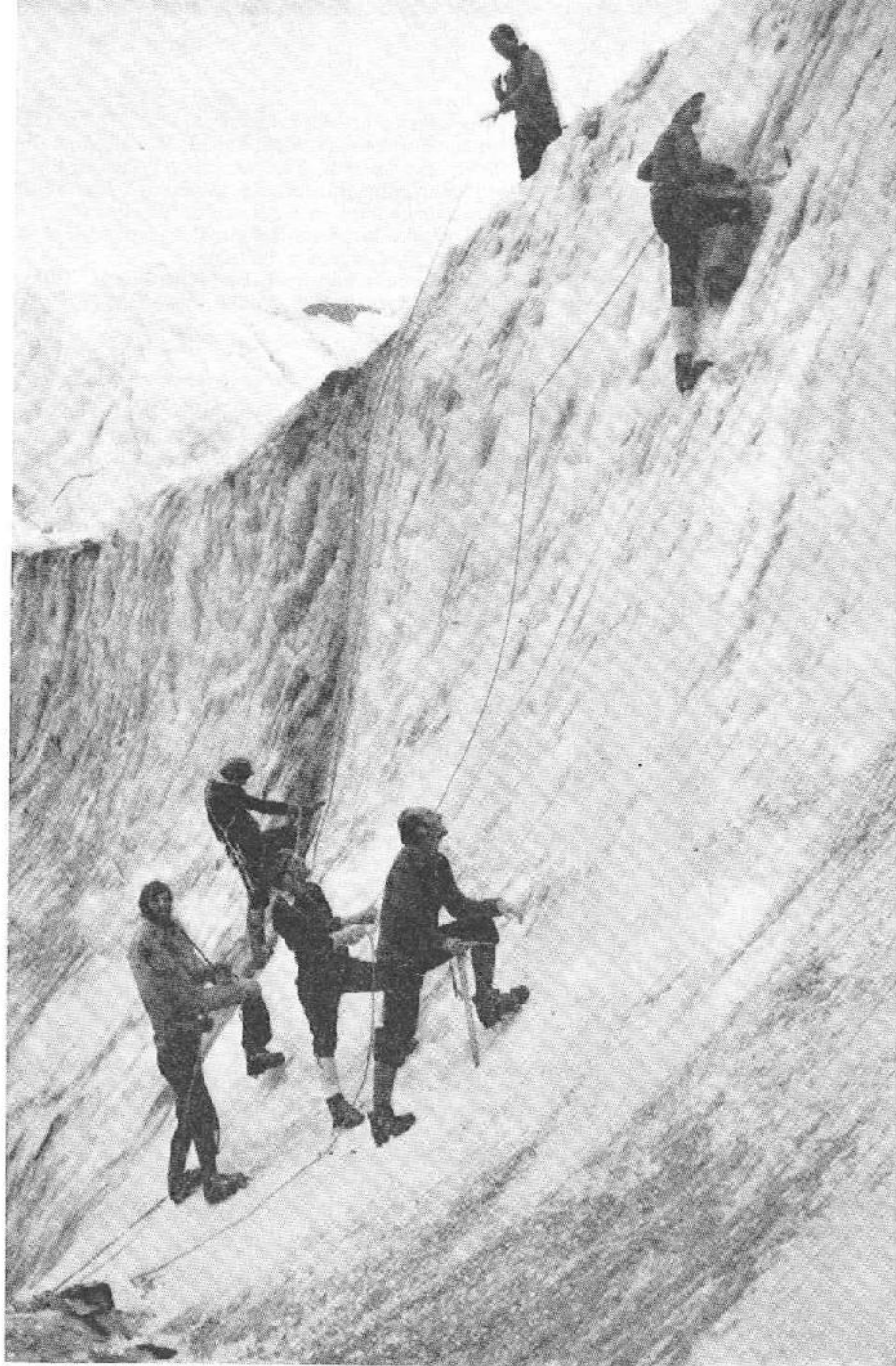
6. Udeleženci odprave

Franc ČANŽEK (vodja odprave), 30 let, mizar — Pohištvo Celje. Opravljenih 220 plezalnih vzponov, med katerimi so najvažnejši Gervasuttijev ozebnik v Mt. Blancu, francoska diretissima v Zahodni Cini, Eggerjeva v Mali Cini, prvi zimski vzpon Spominske smeri v Ojstrici, smer Modec-Režek v Turški gori pozimi, Varianta Travnika, vse najtežje smeri Paklenice in Kleka, 25 prvenstvenih, udeleženec odprave v Karakorum. Janez ČREPINŠEK, 23 let, grafičar v Aero Celje. Opravljenih 110 vzponov, med katerimi so najvažnejši Gervasuttijev ozebnik v Mt. Blancu. Francoska diretissima v Zahodni Cini, Eggerjeva in Rumeni raz v Mali Cini, vrsta težkih ponovitev v Julijskih in Savinjskih Alpah, več prvenstvenih vzponov, med njimi tudi zimski vzpon Spominske v Ojstrici.

Mišo ČULK, 24 let, električar v REK Velenje. Važnejše smeri: Elčeva v Planjavi in Igličeva v Mali Rinki pozimi, Raz klina v Aniča kuku, Steber šit, Raz veveric v Sfingli, Cassinova v Piccolissimi in druge.

Franček KNEZ, 23 let, avtoelektričar v EMO Celje. Opravljenih 250 vzponov, med katerimi so najvažnejši Ameriška diretissima v Druju, Mrtvaški prt v Grandes Jorasses, prven-

Celjski tečaj
za ledeniško tehniko
na Pasterzi
(Grossglockner).
Dolni spodaj vodi
tečaj Ciril Debeljak
Foto Cic Debeljak

stveni vzpon v isti steni, nova smer v južni steni Aig. du Midi, vzhodna stena Char-
moza, Nemška direktissima v Zahodni Cini, superdirektissima v Veliki Cini, nova smer
v Punta Fridi, pri nas pa 30 zimskih vzponov, med katerimi so najvažnejši Modoc-
Režek v Štajerski Rinki, Steber Križa, Beli graben v Planjavi, Celjska v Planjavi.
Dosedaj preplezanih 55 prvenstvenih smeri in cela vrsta solo vzponov, med njimi
Zajeda Šit, Skalaška v Špiku, prvenstvena v Ojstrici, Leva smer in Ogrinova prav tam.
Ivan LESJAK, 24 let, ekonomist v TGO Gorenje. Nad 100 vzponov, od tega 6 zimskih.
Najvažnejši: Aschenbrenner v Travniku, Superdirektissima v Veliki Cini, Rumeni raz
v Mali Cini, Rebitscheva v Fleischbanku, Schüle-Diem, Lackner-Langer v Predigtstuhl,
Raz Jalovca s črnim odlomom, Raz Dedca.

Aco PEPEVNIK, 19 let, trgovski pomočnik pri Merxu — TOZD Šentjur. Blizu 100 vzponov, med katerimi so najvažnejši Nemška diretissima v Zahodni Cini, Modec-Režek in Direktna v Štajerski Rinki, Raz Jalovca, Zah. zajeda v Triglavu, Raz Klina v Aniča Kuku. Jože ZUPAN, 24 let, trgovski pomočnik pri Kovinotehna-Tehnomercator Celje. Opravljenih 143 vzponov, med najvažnejšimi so: Ameriška diretissima v Druju, Mrtvaški prt in prvenstvena smer v Grandes Jorasses, 14 zimskih vzponov, med njimi Modec-Režek v Štajerski Rinki, Steber Križa, Celjska v Planjavi. Dr. Jože ČETINA (pomočnik vodje odprave), 51 let, primarij, Zdravstveni center Celje. Odličen planinec s stanovito vrhunsko kondicijo, član GRS.

Hrana in oprema

Zaradi visoke cene za letalski prevoz opreme smo večino hrane kupili v Limi, z odpravo je potovala samo pošiljka hrane, ki jo je dala brezplačno Mesna industrija 29. november iz Subotice — skladišče Celje v obliki konzerv in suhih mesnih proizvodov, in juhe Trgovskega podjetja Merx Celje.

Večino konservirane in trajne hrane smo kupili v Limi in Huarazu, med odpravo pa smo sproti nabavljali še svežo hrano v bližnjih naseljih pod baznim taboriščem. Priporočamo odpravam v Ande, da vso hrano, razen specialnih dodatkov v obliki kalorij in vitaminov, nabavljajo v mestih in vaseh pod gorami, saj se cena ne razlikuje od naše, pestrost pa je zadovoljiva.

Kar zadeva opremo, so člani odprave uporabljali standardno alpinistično opremo, ki je last AO Celje, dokupiti je bilo treba samo puhasta oblačila in spalne vreče, ledne kline, bonge, snežne lopatice, vrvi in plinske bombice za male alpinistične kuhalnike. V baznem taborišču so stali šotori, po večini last članov odprave, na pomoč pa je priskočil tudi Alpinistični odsek TAM Maribor, ki je posodil dva odlična alpska šotora. Večina tehnične opreme je bila privatna last članov — udeležencev.

Največji delež pri osebni opremi sta prispevali dve slovenski podjetji in sicer Tovarna obutve Alpina Žiri, ki je opremila odpravo z visokogorskimi čevlji serijske izdelave. Izkazali so se kot izredno kvalitetni tudi v najtežjih okoliščinah pri večdnevni uporabi v ledu in mokrem snegu. So popolno nadomestilo veliko dražjim uvoženim plezalskim čevljem priznanih evropskih firm, treba pa je dosledno upoštevati navodila tovarne. Tovarna modne konfekcije Toper Celje je opremila prvo celjsko alpinistično odpravo v Ande od nog do glave. Poleg že preizkušenih proizvodov planinsko-alpinistične osebne opreme, perila, srajc, pumparic, vetrovk, vetrnih hlač in gamaš so bili tokrat prvič na veliki preizkušnji tudi novi proizvodi te tovarne. Nahrbtniki model »šerpa« so se izkazali kot visokokvalitetni in vzdržljivi tudi pri največji obremenitvi in najtežjih razmerah. Prvič je bil preizkušen na večdnevnom plezanju pri najslabših razmerah tudi povsem izvirni izdelek: protektorji (zaščitna visokogorska prevleka za čevlje) iz specialnega najlonskega materiala. Izkazali so se proti pričakovanju bolje od vseh inozemskih. Toper je opremil člane odprave tudi s posebnimi puhastimi rokavicami, ki so se najbolj uveljavile v bivakih in plezanju v snegu pri nizkih temperaturah. Dobro so se obnesli tudi višinski šotori »dvojčki«, ki jih odlikuje majhna teža in izredna praktičnost pri transportu oz. prenosu, saj zavzemajo zelo malo prostora. Večino navedene specialne višinske alpinistične opreme je naredila temeljna organizacija Topra »Prevent« v Slovenj Gradcu, kjer so se kreatorji in vodilni delavci z izjemnim posluhom prilagodili našim potrebam in dali iz rok zares prvovrstne izdelke.

ZDRAVNIŠKO POROČILO

dr. Jože Četina

Vso potrebno medicinsko opremo so po zdravnikovem spisku oskrbele Celjske lekarne in Zdravstveni center Celje: vsa zdravila (tablete, ampule, mazila, serume, insekticide), dva seta za malo kirurgijo, opremo za reanimacijo in anestezijo, instrumente za zobno ekstrakcijo, zavojni material in mavčeve povoje, brizgalke in igle za enkratno uporabo, infuzijske tekočine, sisteme za infuzijo, termofore, termometre in dve jeklenki kisika. Člani odprave smo preventivno jemali sredstvo proti malariji »daraprim«. Sicer pa je klima v področjih, ki smo jih prepotovali in kjer smo bivali, zdrava in ni bilo te nevarnosti. S primerno higieno na potovanju in v baznem taborišču smo se praktično popolnoma izognili črevesnim obolenjem, o katerih toži marsikatera tropska odprava. Čas za aklimatizacijo je bil kratek. V baznem taborišču, 9. in 10. 6., sta za netipično višinsko simptomatiko obolela dva člana odprave (glavobol, bruhanje, pomanjkanje teka, temperatura, splošno slabo počutje). Ta slika je bila pri obeh različno in močno izražena. Trajala je 4 do 5 dni, nakar sta oba prišla k sebi. Druge člane odprave je sem

Celjski alpinistični bivač pod Ojstrico

Foto Cic Debeljak

in tja močno bolela glava v prvih dneh bivanja, v baznem taborišču pa ni bilo posebnih težav.

Navezi, ki je 18. in 19. 6. sestopala s Huascarana, so ozebli prsti na nogah, nekaterim bolj, drugim manj. Zaradi tega je bil en član te naveze sprejet v bolnico v Huarasu. Od tam smo ga že naslednje jutro pripeljali v bazno taborišče, 21. 6. pa s taksijem in v spremstvu še enega tovariša te naveze v Limo (500 km) in dalje v domovino. Tretji član te naveze, pri katerem so ozeblina na palcu in drugem prstu na obeh nogah bile lažje, je ostal v baznem taborišču.

25. 6. je en član odprave zaradi nerodnega koraka pri hoji pod ledenikom dobil akutne bolečine v križu, ki so po 3—4 dneh zdravljenja prenehale. Drugih resnejših obolenj ali poškodb ni bilo. Zdravnik je v baznem taborišču večkrat dajal potrebno medicinsko pomoč tudi mimoidočim, večinoma indijanskim domačinom. Prehrana je bila ves čas dovolj raznovrstna in kalorična, čeprav večinoma konzervirana. Higiena v baznem taborišču in okoli njega je bila na potrební višini. Večina medicinske opreme je ostala v glavnem neuporabljena. Vrnili smo jo Celjskim lekarnam in Zdravstvenemu centru Celje.

Zdravnik odprave
prim. dr. Jože Četina

AMERIŠKO-ITALIJANSKA SMER V HUASCARANU

FRANČEK KNEZ

Hodimo med granitnimi bloki, ki jih zakrivajo šopi bujne gorske trave. Šele po nekajurni hoji se rastje spremeni; dosežemo velike granitne plošče, po katerih prečimo pod ledenik. Nad nami jadra kondor, prav nad našimi glavami. Potem izgine za steno Huascarana. Sopemo v greben, ki je cilj našega vzpona.

Večeri se, ko plezam proti grebenu in iščem prehode med granitnimi skalami. Janč in Čulo sledita brez besede. Dan zamenja noč, polnočno sonce nam razsvetljuje okolico. Bela snežišča se blešče v mesečini. Ure minevajo, snežna strmina pa se znova in znova vzpenja pred nami brez konca. Čutimo višino, moči niso več tako sveže kot v začetku. Pod previsno steno se odločimo za počitek. Skuhamo čaj, srknemo požirek, dva, pa zadremamo, vendar nas sproti drami silovit mraz. Naprej gre v isto snežišče na strmem razu. Še nekaj ur, morda dni, da bomo stali na njem. Pozno popoldne ga dosežemo.

Ogibamo se mogočnim streham, ki kot divja bela griva ščitijo greben. Do noči imamo še komaj dovolj časa, da se umaknemo v skale pod stebrom in naredimo bivak. Z Jančem sloniva na borni ozki polci, ki je nagnjena navzdol. Pod nama globina in tema, kot da smo v drugem svetu, visoko nad vsem, kar je normalnega. Malo zadremam, noge drsijo, obvisi nad prepadom. Preklinjam, pa vendar preždim tudi to noč. Izgine sivina, vzide sonce in nov dan, ki ogreje pramrle kosti. Odpravimo se naprej. Plezamo proti skalnemu stebri in naletimo na prve pritrjene vrvi sredi previsnih skokov. Tu in tam olajšajo delo, po večini pa so zasute s snegom in včasih kot tanke bele žile izginejo v prozorni led. Čim više plezamo, tem večje so težave. Tu smo že nad 6000 metri in vsak poteg je neznanski napor. Stena je strma in kopna le tu in tam, dereze grizejo v kore ledu. Pravi užitek! Po enem raztežaju prečnice okoli stebra smo pod zadnjimi težkimi metri, ki nas ločijo od vršne snežne glave.

Janč pleza po kaminu, pri meni pusti nahrbtnik. Pri prvem klinu je, stegne se do naslednjega. Vzdigne se, isti hip pa omahne navzdol. Vrv se mi zareže okoli pasu, izruvani klin prižvižga k meni. Zabija dalje nad istim mestom, pa gre klin v skalo le napol. Potegne se čez previsni rob, doseže stojišče in varuje.

Vzamem nahrbtnik in plezam kamin. Dereze presunljivo škripljejo po granitni steni; že sem pri nesrečnem mestu in napol zabitem klinu. Prilnem zanj, hip zatem pa že kot netopir obvisim meter nižje. Zdej sva si bot. Zlezem nazaj, obesim nahrbtnik v spodnji klin in prosto zlezem do Janča. Priganja nas večer. Hitro potegujeva nahrbtnike in pomagava še Čulotu. Hitimo navzgor po snežišču, mrak je že. Potreben nam je bivak, le kje najti prostor! Povsod strupen mraz in veter. Končno odkrijem veliko ledeno razpoko v seraku. Hip zatem se že vsi trlje tlačimo v njej, zravnamo dno s snegom, v led zavrtamo nekaj klinov in pobesimo opremo. Razgledujemo se in ugotovimo, da imamo prav udoben hladilnik, v katerem vsaj ne piha. Skuhamo čaj, ki je prej mlačna voda, hrana pa ne diši. Tudi spati ne morem, dremljem. Vse se stransko vleče. Dneva od nikoder.

Mukoma vstajamo s prvim svitom, s težavo pospravimo opremo in prečimo pod zasneženo vršno glavo.

Sedaj smo tu, nad nami ni ničesar več. Trije ljudje, ki doživljamo vrh vsak po svoje. Ni opisa, ni razlage. Doživetje ostane samo nam kot velik, neizbrisen spomin.

Po nekaj urah težavne hoje ob sestopu se najdemo v osrčju ledenika. Iščemo prehode, telovadimo okoli razpok in čez snežne mostove, brez konca, ves dan. Ker skoraj nič ne zatakamo, smo z močmi pri kraju. Opoitekamo se. Sla po ohranitvi nas vleče naprej. Zopet se znoči in še vedno smo na ledeniku. Nekajkrat stopim v ledenomrzlo vodo, ko se pod nogami udere led. Prsti v čevljih postajajo vse bolj trdi, brezčutni. Vendar hodimo dalje. Moramo. Končno le dosežemo rob ledenika.

Ponovno bivak. Z Jančem izdrgetava svoj duet v spalni vreči. Ko se zjutraj zbudiva, je vse okoli nas belo, na vseh nas za prst debelo ljuje. Šele sonce nas spravi na noge. Ogledujeva si premrle prste na nogah. Moji so vsekakor lepši kot njegov. Prav zanimiv pa je en prst, že je ves moder.

Današnji dan je končno zadnji. Zdaj gremo v dolino, vsa zelena in topla se lesketa pod nami. Od napora in bolečin se potimo, stiskamo zobe. Srečni smo, da živimo. Uspel nam je še en velik in naporen vzpon.

Zopet stojimo na prašni gorski stezici, ki se vije do prvih koč v dolini.

K člankom Frančka Kneza in Jožeta Zupana, v katerih opisujeta vzpon v italijansko-ameriški in francoski smeri v Huascaranu, pripominjam: Bralec bo ob teh prispevkih dobil občutek, da sta plezalca nekje v Savinjskih Alpah ali Julijcih povprečno v smeri četrte težavnostne stopnje. Nisem popravil njihovega pisanja, ker sta pač sukala pero v svojem stilu, v stilu velikih plezalcev, ki plezanje in steno opisujejo tako, kot jo doživljajo. Prav ta dva plezalca sta v zadnjih letih ubrala svojo, povsem novo pot v alpinizmu, Franček Knez sodi, da skrajne težave v steni doslej še ni dosegel noben alpinist. Po njegovem je skrajnost v alpinizmu situacija, v kateri je plezalec že na robu padca in poraza. Dokler te meje kjerkoli v Alpah ne doseže, Knez tudi ne bo zapisal, da je smer skrajno težavna. Oba plezalca imata izredne kvalitete, saj vzpon v francoski kot ameriško-italijanski smeri ocenjujeta kot povsem normalen vzpon, brez vsakega izjemnega tveganja in kakršnekoli skrajnosti. V tem smislu moramo prebirati tudi vse, kar v pisani besedi daje od sebe ta izjemna plezalska naveza.

Cic Debeljak

SANJE SO SE URESNIČILE

Francoska smer v Huascaranu

JOŽE ZUPAN

Danes je zadnji dan v juniju. Kmalu bo večer. Doma se je začelo poletje. In poletni dnevi so pri nas ob Savinji zelo lepi, dehteči, večeri so topli, duh po zrelih travah lebdi v zraku. Včasih začutiš lahen veter, ki se prikrade s sosedovega senika. S seboj nosi prijetno domačnost.

Za nas pa je bilo poslavljanje od dneva-eno samo garanje: kopnjenje po toploti, po hrani, pijači in po vsem lepem, udobnem. Strme ledene vesine so nam sesale moči. Ubile so nam zadnje upanje, da se bomo ta dan prebili čez vrh daleč na sedlo Galganta in naslednji dan čez ledenik med potočke, trave, prijatelje, ki nas čakajo v bazi.

Stena se nam je zopet pokazala v vsej svoji moči. Spet smo začutili vso njeno lepoto in surovost; borili smo se z vsemi njenimi pastmi, s plazovi, z žvižgajočim kamenjem, s trhljnim ledom in strupeno mrzlimi nočmi. Vemo, da brez boja z goro in boja s samim seboj ne bomo zmagali, zato smo se trmasto spoprijeli z vsemi odpori, ki jih gora premore.

Zdaj si želimo samo še konec ledene vesine, da najdemo prostor, kjer naj bi prebili noč. Ko se sonce že poslovi, njegovega škrlata na zahodu ni več. Vrhove ovije skrivnostni mrak, mi pa prilazimo na položno snežišče.

Kopljemo veliko luknjo v sneg že skoraj v nekakšni omedlevici. Strupen mraz veje iz ledenih serakov; prsti so že zdavnaj trdi od mraza. Ko pa poslušas gorilnik, ki s svojo medlo svetlobo razsvetljuje sneg, greje čaj in malo tudi nas, se počasi vrača upanje. Ko se žolodu posreči razbrazdani obraz spraviti v kisel nasmošek, postanejo besede bolj goste, naše kretnje pa malo bolj žive.

Kmalu se naredi trda noč. Prijeten občutek leze v nas, ko ležimo v toplih vrečah in se nalivamo s čajem. Pogovor postaja brezpomemben, ure vse daljše. Območimo. Juntesa najprej vzame. Tudi Želodu, s katerim skupno grejeva vrečo, se kmalu preseli v sanjsko deželo. Le meni se pred očmi še vrstijo prizori današnjega dne.

Navaza Franček Knez (levi)-Jože Zupan (desni)

Foto Glig Dobelj

Kako daleč je že jutro, ko smo se motali iz vrhne »solate«, v kateri smo viseli vso noč. Tokrat nas je ujela sredi strmih skal, ni nam ponudila v tolažbo prav ničesar. Iz vrvi smo spletki nekakšno ograjo in za njo pribiti v kline predrgetali do jutra. Strmi granitni skladi so nam že v prvih metrih začeli srkati moči. Le deloma smo si lahko pomagali s starimi vrvmi prvopristopnikov, ki so ostale v steni. Zabijali smo kline in se počasi prebijali proti vrhu. Ure in ure je trajalo do grebena, ki je bil videti tako blizu, pa je bil vendarle neskončno daleč. In še takega garanja je enkrat konec. Pa tistega sikanja v redkem zraku. Saj smo precej visoko nad 6000 metri.

Na vrhu. V norem veselju, da smo zmogli, ne vemo, kaj bi s samim seboj in s pogledom na te čudovite vrhove Cordillere Blanca. Kam bi z radostjo, ko si prvič tako visoko in po tako težkem svetu! Živ si in gledaš stotine kilometrov daleč. Tam nekje za žalostnorjavim hribovjem prigorja slutim skrivnostno Amazonko.

Po nekaj urah pa smo bili razočarani. Strme stene trhlega ledu so nam zaprle pot. Saj tisto lepo z vrha res ne more trajati večno. Sestopamo, zopet smo ponižni, a zagrizeni človečki. Mislimo samo na tistih dvajset korakov, ki jih naredimo, da se potem zlekemo in sopemo, sopemo.

Kljub vsemu bo ostal ta dan skrit neke globoko v nekem koticu srca in spomina, kamor spravljamo taka doživetja, prijateljstvo in podobe čudovitih belih gora. In potem, ko so gore tisoče kilometrov stran, poskuša čas zbrisati tiste najlepše trenutke življenja. Takrat potrkaj na vrata tiste kamrice, ki jo nosiš globoko v srcu. Pred očmi ti zaplešejo čudovite podobe srhljivih strmin in boleče globine.

In tedaj se spomniš, da so se ti nekoč izpolnile davne, davne sanje.

(Juntos — Janez Crapinšek, Želod — Aco Popovnik)

POD TEMNO SINJINO

IVAN LESJAK-JANČ

Strasti, pravijo, vodijo ljudi v pogubo. Premajhen filozof sem, da bi lahko z globokimi mislimi dokazoval upravičenost nekaterih dejanj, ki jih vodijo in usmerjajo strasti. Vsekakor pa mamijo v premagovanje razuma, ki vedno išče okvire v splošnih družbeno-moralnih normah. Danes popolne svobode ne poznajo niti živali. Zato umirajo... Ljudje

VREMENSKA KUHINJA RUVENZORI

Jürg in Barbara Lichteneger iz Züricha obširno poročata o svojih doživetjih v afriških gorah (Les Alpes 1978/III). Tu sem naši ekspedicioniisti še niso zavili. Morda gora nima vabljivega imena, Ruvenzuru pomeni v jeziku bantu »kralj megle« ali tudi »oče megle«. Švicarja, navdušena geografa, sta hotela goro obiskati prav zato, hotela sta doživeti skrivnostni gorski svet z njegovo favno in floro, vremenom, sestavom in oblikovitostjo. 12 dni sta bila na Ruvenzoriju, od tega 7 dni v zahodni Stanleyevi dolini. Znanstvena radovednost in avanturizem, oboje ju je gnalo, da sta to zdržala v majhnem šotoru, pa upanje, da bo vsaj en dan dovolj lep — za vzpon na vrh. Kot meteorologa sta imela s seboj veliki Thomenov višinomer (tip 3 B₁), psihrometer (toplo — In vlagomer), minimum in maksimumtermometer in še meridež (ali dežimer). Hotela sta zapisati vreme v številke, da odneseta vsaj to, če se ju vrh ne bi usmili. Imela sta s seboj tudi kompas, klinometer, sklopni meter in lopatico za geomorfološko raziskovanje.

Vzpon na Ruvenzori iz zahoda je zelo malo raziskan. Menda je prva ekspedicija prodirala iz zahoda leta 1932 (Grunne), okoli leta 1950 pa je prišel na vrh Heinzelin. Na delu je bilo tudi nekaj botanikov in ornitologov. Švicarja sta vse to prebrala in nekaj te literature sta celo vlekla s seboj.

Ruvenzori deloma tvori mejo med državo Zaire (prej belgijski Kongo) in Ugando. V smeri SSV-JJZ se razprostira 150 km, v širino 50 km. Na jugu se mu podnožje dotika ekvatorja. V toj legi ponuja lažje in težje ledeniške ture pa tudi težje v suhi skali. Dostopi niso lahki: steza je malo, kar jih je, so strme, drsne, zamočvirjene, zarasle tudi z nepredirno rastjo vse do višine 4500 m. Vsak hip se vdereš v zemljo pokrito s strohnelimi debli senecij in debelim mahom.

Ruvenzori obsega šest masivov, ki jih ločijo doline in prelazi: Emin, Gessi, Spake, Stanley, Baker in Luigi di Savoia. Vsi ti masivi imajo vrhove nad 4500 m, le Mount

hlatamo za njo. Borimo se. Kdo pa nam dandanes še ponudi odkrit boj! Samo narava, pa še ta samo tam, kjer je še ni načela človeška vsemogočnost.

Velike, prepadne stene so menda še prizorišče velikih bojev. Toda še tu človek goljufa. Zmagati hoče po vsej sili, največkrat združen v naveze, opremljen s »tehniko«. Kako je ta goljufija velika, sem spoznal z občutki v solo plezanju. Vendar ima tudi gora svoje zaveznike, pomočnike: mraz, veter, višino, plazove, strela, vremenske preobrate. V visokih gorah je torej boj izenačen. Toda še ena velika razlika obstaja. Gora je lahko samo osvojena, nikoli pa poražena.

Spomin na boj v veličastni severozahodni steni Huascarana že počasi blede. Toda zbledel nikoli ne bo, bil je prehud. S steno, strahom, lakoto, naporom, obupom, žejo, mrazom... Včasih sem si občutek konca predstavljal kot neskončen strah. Tam pa sem ga ob pogledu na izčrpana prijatelja sprejel mirno, kot žalostno usodo mnogih. Začetek je bil dober. Hitro smo napredovali po grebenu. Vodil je Franček. Ponoči smo krenili v zelo strmi, kakšnih 600 m visoki bok. Ker sem višino najbolje prenašal, smo se drugi dan dopolne zamenjali v vodstvu. Boj na ostrom, vodoravnem grebenu, okrašenem z ogromnimi opastmi. Naslednji popoldan se mi je vtisnil globoko v spomin. Ubogi Čulo. Njegova volja je premagala najvišjo mejo napora.

Neroden bivač v mrzli noči. Bili pa smo komaj na polovici. Čakala nas je strma, skoraj navpična, zaledenela stena. Bomo zmogli? Kaj pa hrana? Skoraj brez nje smo. Zato hitro naprej. Spet en dan neprestanega plezanja.

Toda vrh je blizu. Še težka, zaledenela prečnica in previsna izstopna zajeda. S Frančkom sva se šla malo padobrance. Izpulil se mi je klin. Še sedaj ne vem, kako sem se zadržal nekaj metrov nižje. Na istem mestu sem zabil pozneje novega. Toda ni mu bilo usojeno ostati v osamljeni poklini ogromne stene. Izpulil se je tudi Frančku. No, vrh je tu. Ne, ne še. Konec je samo skalnega dela. Nad nami se boči strma zaledenela kupola.

Tu je noč. Neznosen mraz, veter, izčrpanost. Tukaj ne moremo vzdržati. Raztrgal sem si še zadnje rokavice. Rok in nog ne čutim več. Nikjer mesta za bivač. Franček je našel razpoko. Vanjo? Ne? Kakšno mesto za prenočevanje! Ozka, toda globoka ledna razpoka, naphana z mehkim pršičem, ki je grozil, da se bo speljal. Vse se je srečno končalo. Hrane ni več. Tudi tekočine? Ob ogenj smo. Niti vode si ne moremo več natopiti. Torej naprej. Zgodaj začnemo. Tik pod vrhom smo. Strmina se ublaži. Kje sedaj dol? Po najbližji možnosti. Globoko pod nami se blešči ogromni ledenik. Nabrazdan je kot meglene tvorbe, ki sem jih tako zavzeto opazoval iz letala. Pod njim pa idilična pokrajina z indijanskim naseljem Musho. V soncu se leskečejo potočki, ki hrumijo z vseh strani v dolino. Naselje vabi. Sanjarimo o pečeni kokoši, o vročem čaju. Kako daleč je ta stvarnost!

Stanley s svojimi štirimi vrhovi (ima jih 11) nad 5000 m. Iz ledenikov vro številni studenci in si krčijo pot do Nila in Sredozemskega morja. Dolga pot!

Ruvenzori, Mt. Kenia, Kilimandžaro, trije afriški velikani! Ruvenzori je gora zase — že geološko. Ni vulkan, sestoji iz prakamenin, narit kot tkim. »goščava« na vzhodnem robu centralno-afriškega »jarka«. Gorovje se je — po hipotezi — oblikovalo po miocenu z narivi, vsaj tako kaže zunanost. Vrhovi so iz amfibolita in gnajsa.

Vreme na Ruvenzoriju nima izrazite sušne dobe. Od decembra do februarja in od junija do avgusta je nekoliko manj vlage. Samo v tem času je ekspedicija primerna, saj celo o teh mesecih vsi dosedanjí obiskovalci Ruvenzorija tožijo o moči, megli, snegu in dežju. Prava sreča je, če prideš na vrh in nekaj vidiš. Večji del je »balo v belem«, to je snežni vršac v gosti beli megli. Kdo naj to vremensko kuhinjo razume! Klasična meteorologija naščeva štiri vplive, ki naj bi bili odgovorni za to vreme: naval zračnih mas tega področja, ki se spremašajo; veter poganja zračne mase ob pobočjih; učinkovanje zračnega vrtnca, in še oblaki, ki jih tvori termika. Pri vsaki od naštetih stvari avtor razpreda celo vrsto ugotovitev o zanimivih meteoroloških pojavih.

Ledeniki, pravi avtor, kažejo podobne pojave kakor v Alpah. Ponekod napredujejo, drugod pojemajo. Na vzhodni strani Ruvenzorija je najspodnejša ledenodobna morena za Ibandu na višini 2100 m. Na zahodni strani Mt. Stanley leže morene na višini 3600 m. Od leta 1906 se na Ruvenzoriju ugotavlja pojemanje ledenikov, vendar podatki niso bili redni. Za kartografijo so ledenike merili leta 1952. Po tem letu so ledeniki tu v usihanju. Zanimive so male geomorfološke tvorbe, soliflukcije, ki nastajajo zato, ker gornja zemeljska plast tolikokrat pomrzne in se spet odtaja. Soliflukcije so tudi v Alpah, pravzaprav pa po vsem svetu. V Alpah se pojavljajo med 2000 in 3000 m, na ekvatorju pa še više.

V zahodni Stanleyevi dolini sta Švicarja opazovala vegetacijo v višini 4300 m. »Girlande«, to je majhne terase, ki nimajo vegetacije, sta našla na višini 4480 m, vendar malo in slabo izoblikovane. V primeri s Kilimandžaro in Mt. Kenya so na Ruvenzoriju

Sestop je najtežji. Strmina je popolnoma zaledenela. Padem. Zdrsím po ledu. Čutim udarce. Zdajci me zategne. Tovariša sta me zadržala... Spuščamo se po vrvi na enem samem v led zavrtanem klinu... Premagamo najhujšo strmino. Do kolen udirajoči se sneg. Opetekamo se. Vsakih nekaj metrov padamo od izčrpanosti v gnill sneg. Rob ledenika pa je tako neskončno daleč... Torej bo konec z nami. Naj bo, samo naprej. Do zadnjega atoma moči. Nobeden se ne meni več za serake, razpoke, vegaste mostove... Boj je trajal globoko v gluho noč, ko smo pod nogami spet začutili trdna tla. Konec ledenika. S Frančkom zlezava v vrečo. Ne čutiva nog. Torej sva ozebla. Vseeno, samo da je konec tega ledu... Naslednji dan nas je opotekajoče srečala mednarodna ekspedicija, namenjena po normalni na Huascarán. Vedno ji bomo hvaležni za pomoč! Mislim, da je bil boj pošten. Vdile so ga strasti...

VZPON NA NEVADO PISCO

Dr. JOŽE ČETINA

Medtem ko je bila naveza Zupan, Črepišek, Pepevnik v steni Huascarana, sva se z Lesjakom, ki so se mu ozeblina na prstih nog precej popravile, 2. 7. dopoldne odpravila po »normalni« na Nevado Pisco. Pot drži najprej po dolini Llanganuco v levo in po približno pol ure zavije v južno pobočje pod skupino Huandoyev in Pisca. Do višine 4600 m se vzpenja z dvema daljšima terenskima skokoma levo od ledeniškega hudournika, delno po hrbtu precej dolge, stare morene. Po treh urah hoda se konča na manjši zelenici, za katero se je zaradi tam pogostega taborjenja udomačilo ime »Campo uno«.

Od tod dalje sva se morala povzpeti na hrbet več kot 100 metrov visoke groboskalnate morene in se približno dve in pol uri prebljati skozi skalnato morje do ledenika na višini 5000 metrov. Tam je ob nekako 10 metrov širokem jezercu prostora za nekaj višinskih šotorov. Ta prostor imenujejo »Campo duo«. Sem sva prispela okoli 16,30 in postavila bivač. Naslednje jutro, 3. 7. ob 8.30, sva po zajtrku nadaljevala pot proti vrhu. Smer takoj za jezercem vstopi na ledenik in se po njem vzpenja v desno vse do

soliflukcije redkejša. Mlada geografa pa nista mogla ugotoviti, kateri dejavniki vplivajo na tako stanje.

Literatura o Ruvenzoriju je razmeroma obsežna. Začenja se z delom »Ruvenzori«, Leipzig, 1909. Avtor je Ludwig Amadeus Savojski. V zadnjih 20 letih je izšlo veliko del, avtorja jih navajata na str. 126 (Les Alpes 1978), (nemška, francoska in angleška). V svojem prispevku navajata nekaj izkušenj glede dostopa in gibanja: Pametno je, če se ekspedicija vnaprej prijavi pri J. Z. C. N. (Institut Zairois pour la Conservation de la Nature, Avenues Cliniques 13, B. P. 12348 Kin I Kinshasa, Zaire) vsaj pol leta pred prihodom. Uradni odgovor uprave I. Z. C. N. pride prav tudi na carini. Za polet od Kinshase do Gome (ob jezeru Kivu) si je treba mesto rezervirati 2—3 dni poprej. Težavna je etapa od Gome do Mutvange/Mutsora (na zahodnem vznožju Ruvenzorija) — 450 km. Najhitrejši in najudobnejši je avtotaksi, a je »pregrešno« drag. V Zalru imajo večkrat težave z bencinom.

Vzpon na Pic Margherito vzame 6 do 7 dni (prospekt I. Z. C. N.). Samo vršna etapa terjá naporen dan. Lepega vremena skoraj ni. Kdor misli čakati na lepo vreme, mora nosače opremiti s toplo obleko, čevlji, nogavicami in spalnimi vrečami. Pametneje je, če jih pošljete v dolino za nekaj dni. V Mutsori ima uprava parka preprosto, snažno zavetišče, a brez oskrbe. Tu je treba poravnati vstopnino, tu se najemajo nosači. Koče Kalonga, Mahangu in Klondo so za dan vsaksebi. Švicarja jih hvalita, da so čiste. Ledeniško zavetišče (Gîte de la Moraine) je brez vrat in opreme, bolje je taboriti ob Sivem jezeru (Lac Gris). Vzpon na Margherito je najugodnejši po moreni, ki v vodiču (H. A. Osmaston in D. Pasteur, Guide to the Ruvenzori, Oxford 1972) ni naveden. Normalna pot je severovzhodni greben. Med veljavno literaturo za Ruvenzori je uvrščen že tudi domač znanstvenik: Pini Nsakala Vuanza. Leta 1975 je v Kinshasi izšlo njegovo meteorološko delo »Les Régimes Moyens et Extrêmes des Climats Principaux du Zaïre«.

T. O.

širokega sedla med skupino Huandoyev in Nevado Pisca. Na sedlu se odpre lep razgled predvsem na skupino Huandoyev, na Alpayo, Piramido in Ande severno in severovzhodno od Llanganuca.

S sedla smer zavije v desno in mimo ledeniških razpok po nekaj strminah pripelje na vrh Pisca. Vzpon od višinskega tabora (Campo duo) do vrha je trajal približno 3 in pol ure, višinska razlika okoli 750 metrov; precejšnja je horizontalna razdalja. Od višine sedla naprej so bili vrhovi, tudi Pisca, v megli. Tako je bil vzpon sicer lažji, ker ni žgalo sonce, razgleda in možnosti za fotografiranje z vrha pa žal ni bilo. Sestop po isti poti do Campa duo je trajal približno dve uri. Po kratkem počitku, malici in pogovoru z dvema chamoniškima vodnikoma, ki sta z vrha Pisca smučala, sva podrla bivak in pričela sestop v Llanganuco. Medtem so se — žal prepozno — tudi vrhovi s Piscom vred znebili megle. V bazno taborišče sva se vrnila 3. 7. ob 19.30.

V ANDE JE DALEČ

Dr. JOŽE ČETINA

Letos smo se tudi Celjani odločili za večjo alpinistično odpravo. Za cilj smo izbrali Cordillero Blanco v perujskih Andih. Priprave so tekale že dolge mesece pred odhodom, saj smo morali zbrati precej finančnih sredstev in opreme. Treba je bilo tudi navezati stike z ljudmi in organizacijami v Peruju, ki bi nam posredovale potrebne informacije in nam bile v pomoč v pripravah in pri poteku odprave. Tu naj predvsem omenim predsednika perujske sekcije CAI (Club Alpino Italiano) Celsa Salvettija, postavnega, modrokega Italijana, sicer rojenega v Gorici. Naša in tudi dosedanje slovenske odprave v Peru so v njem našle izrednega prijatelja, pripravljenega povsod pomagati z nasveti, z brezplačnim prenočevanjem v klubskih prostorih, z intervencijami, opremo, prevozom in še kaj. Ta imenitni mož je bil pri tem vedno dobre volje, nasmejan, dobrohoten in pripravljen vsak trenutek opustiti delo v svojem majhnem podjetju, da bi nam kakorkoli lahko pomagal. Ves čas je rade volje in izdatno pomagal reševati težave, v katerih smo se znašli ob prihodu v Limo, pa tudi med našim bivanjem v baznem taborišču in po vrnitvi v Limo naš dolenjski rojak in generalni konzul na naši ambasadi v Limi, dipl. oec. Anton Kalčič.

RUVENZORI IZ UGANDE

N. König, član CAS Aarau, popisuje v »Les Alpes« 1978/III svoj vzpon na Ruvenzori iz Ugande. Pravzaprav se je s svojo družbo v enem mesecu povzpel še na Mt. Kenya in na Kilimandžaro v Tanzaniji. 11. julija 1976 ga je egiptovski boeing prenesel iz Frankfurta v Kairo in od tam v Ugando. Političen položaj v Ugandi ni bil kaj prida, tudi v Keniji ne, a družba se je zanašala na to, da je v gorah vse v redu. Turistično biro v Frankfurtu jim je trasiral dobro zvezo s turističnim birojem v Kampali, v Kampali jih je že čakal VW-bus za 20 frankov na dan za osebo in že so zdrveli v Bugando, etnično najbolj pisano deželo, mimo močvirij ob Jezeru Viktorija, skozi banane, ananas in papajas, v pokrajino Ankole in odtod v Fort Portal v pokrajini Toro. Ruvenzori se odtod že vidi. Prenočili so v »Hotel of the Moon«. Mr. Bhimji, indijski trgovec, je bil v programu, da za ekspedicijo vse nabavi, pa je bil medtem pregnan, njegov naslednik pa je imel samo spagete, sol in maslo. Potem so šli v gorsko vasico Ibanda, last plemena Bakonjo. Tu jim je Mr. Matte zbral nosače in vse, kar je zanje treba: kasavo, to je moko iz manioka, posušene ribe, sladkor, dva kotla, dve pangl (sekač za prodiranje skozi džunglo, krompir, banane, čebulo, vžigalice in za vsakega nosača volneno odejo. Zbralo se je 11 nosačev, prišel je tudi en vodnik. Vsi morajo biti zavarovani, pametno je, da se to takoj stori in plača v Kasase.

Naslednji dan se je ekspedicija zbrala v vasi Nyakalengiji, nosači so si uredili bremena, evropska družba je nosila le fotoaparate, dežne plašče, puloverje, nogavice, osebno apoteko in prigrizek. Kruha ni bilo in tako so krompir hitro pojedli in na vrsto so prišli rezanci, ki so se jih hitro preobjedli. Nato se je začel »safari« vse do koč Nyabitaba. Nosači so si kuhali svojo kašo iz kasave (včasih so si spekli kako opico, čeprav so te živali pod zaščito; v višjih legah so si nosači privoščili »hyakse«, neke vrste svizce). Naslednji dan so po improvizirani vrvi prešli čez deročo reko Bujuku in utočili v pravi pragozd. Mimo koč Nyamuleyu so hiteli v koč Bigo, 3450 m nad velikanskim moč-

Člani odprave so bili vsi alpinisti z najboljšimi ocenami in v tej kvalitetni sestavi sem bil v resnici »moja malenkost« kot zdravnik. V pripravah pa je odločilno sodeloval celjski alpinist Ciril Debeljak-Cic, čeprav se odprave sam, žal, ni mogel udeležiti.

Zadnjega maja smo se razpeložili in polni nestrpnega pričakovanja odpeljali na Brnike, saj še nihče od nas ni doživel tako dolgega potovanja. Poročila zadnjih dni o nemirih in politični napetosti v Peruju so našo radovednost le še napela. Odpeljali smo se proti Frankfurtu. Nasledni dan ob desetih smo se vkrcali v velika Lufthansa in začel se je beg pred časom čez Atlantik, saj je skoraj osamurni polet do New Yorka trajal le dobri »dve uri in pol«. V tranzitni čakalnici, do katere smo na letališču »Kennedy« smeli, smo namreč pomaknili kazalce za šest ur nazaj. In spet je bila ura nekaj čez poldne. Po dobri uri čakanja so nas poklicali v letalo in potovanje se je nadaljevalo tokrat iz spomladi čez ekvator v zimo. Globoko pod nami smo opazili obale Floride, kmalu nato zaslutili zloglasni Bermudski trikotnik, kjer se pa za čudo ni zgodilo nič posebnega, preleteli severno in nato južno obalo Kube in že se je letalo začelo spuščati. Pod nami smo razločno videli zelene pragozdove Jamaice. Še nekaj kilometrov tik nad morjem in — ko se je začelo mračiti — smo pristali v Kingstonu. Tu so bili še bolj strogi. Niti v vratih letala nisem smel stati: For security reasons! Zaradi varnosti! Naslednji pristanek je bil že okoli dvaindvajsete po lokalnem času, po našem, na katerega smo bili fiziološko še navajeni, pa ob štirih zjutraj v Guayaquilu v Ekvadorju. Še dveurni nočni polet v že precej praznem letalu in zbudil me je nežen sunek. Pristali smo v Limi. Naš jumbo se je blizal osvetljeni letališki stavbi.

Z razgledne terase sta nam mahala v pozdrav Črepiček in Zupan, ki sta bila odpotovala v Limo že teden pred nami. Čeprav nas je iz letala izstopilo le nekaj več kot dvajset, so formalnosti trajale dobro uro. Vzeli so nam celo potne liste, ki naj bi jih dobili naslednji dan na imigracijskem uradu. V Limi je bila ura ena zjutraj, policijska ura pa se je začela ob 23.00. Zato smo dobili tudi posebno dovolilnico za vožnjo po mestu. Šele nato smo smeli iz letališke stavbe. Pred vhodom nas je že čakal majhen avtobus, ki nam ga je poslal Salvetti, in začela se je polurna vožnja po praznih in zapuščenih ulicah predmestij in nato mesta. Pogosto so se kar iznenada iz teme izluščile uniformirane in v zimske plašče oblečene majhne postave s čeladami na glavah, s pripravljenim orožjem v rokah in včasih kar nezaupljivo pregledovale dovolilnico in preverjale potnike v avtobusu. Končno smo se le ustavili pred stavbo italijanskega alpinističnega kluba. Tam nas je pričakal Salvetti v svojem avtomobilu in nas pristrčno pozdravil.

Razumel je našo zaspanost in nas peljal v zgornje nadstropje kluba, kjer je več majhnih, čistih spalnic z eno ali dvema posteljama, in nam zaželel prijeten počitek. Bil smo ga tudi potrebni. Sam je počakal konec policijske ure kar v avtomobilu. Čas za temeljitejši pomenek s prijateljskima, ki sta bila v Limi že teden dni, smo si

virjem s istim imenom. Iz megle je tedaj pogledal masiv Gessi, ves v snegu, nakar so dosegli kočo Bujuku, 3980 m, sredi Ruvenzorija. Od tu so videli vse Ruvenzorijevo pogorje. Spake, Stanley z vrhom Ruvenzori, Margherito in na jugu masiv Baker. Na Margherito so lezli ves čas v megli. Naslednji dan so se vrnili v kočo Bujuku, obiskali še kočo Kitandaro ob jezeru s istim imenom. Ko so se vračali čez prelaz Freshfield, so gazili vno sneg. Nosači so imeli ta dan dvojno mezdo zaradi snega, ker pa je bilo hoje ta dan več, so dobili povrh še eno. S prelaza Freshfield so sestopili h koči Nyabitaba, mimo jame Kabamba, v kateri je zavetišče za obiskovalce Ruvenzorija — in avantura nemških turistov je bila končana, čeprav jih je še čakala pot do Ibande. Nosačem so plačali 9 ugandskih šilingov na dan, vodji pa 15.

Nato so en dan počivali v turističnem centru Mweya — Safari ob kanalu Kazinga. Imeli so tak apetit, da so jim komaj sproti nosili na mizo. Čakala jih je tudi kopel v bazenu, nato pa vožnja z motornim čolnom po Kazingi. Na obeh straneh kanala so si lahko iz oči v oči ogledali množice slonov, bivolov, gazel, levov, legvanov, opic, različnih ptic vse do marabujev.

V Kampalo so prišli pozno zvečer, tako da so komaj še lahko poravnali račun za avtobus. Naslednje jutro jih je čakalo letalo za Nairobi. — Res, svet se je skrčil, vse se je približalo človeku, ki ima čas, priložnost in sveda — v žepu ne kaže.

T. O.

ŠE O PLEZALNIH TEKMAH

Polemike o tekmovanju v steni se nadaljujejo. Stari Anderl Heckmair, ki se zelo rad oglašja v javnosti, jer v »Der Bergst.« 1978/3 izjavil, da mu je vseeno, njega to ne briga, če pa ima kdo veselje s tem, zakaj bi mu ga ne pustili. Manfred Sturm, ekstremist iz Münchena, član DAV in vodja važnih sekcij, pravi: Plezalske tekme so šport, pri katerem je varnost zagotovljena, saj so plezalci od zgoraj varovani (varnost je torej večja

vzeli šele naslednje jutro, ko nas je zdramil hrup vele mesta, bučnega se iz noči, in policijske ure. Zvedeli smo, da vsa naša oprema čaka na carini, in vse je kazalo, da nam bodo tamkajšnji precej birokratski predpisi še nekaj časa onemogočali priti do nje. Pri tem je bilo najbolj vznemirljivo, ker nam nihče ni vedel povedati, kako dolgo to lahko še traja. Tudi obisk na Imigracijskem uradu zaradi potnih listov je ostal brez uspeha. Odgovornega uradnika preprosto ni bilo tam. Naslednji dan pa sobota, ko so uradi zaprti in vse se lahko zavleče najmanj do ponedeljka.

Tako smo si v naslednjih dneh ogledovali mesto in njegove znamenitosti, v nedeljo 4. junija pa skupaj s prebivalci Lime doživljali nogometno zmago Peruja na mundialu. Seveda so ti slavili bolj temperamentno, kot to vidimo celo pri nas. Nabavljali smo opremo in živila, pisali sorodnikom in znancem in hodili na ambasado, da bi že vendar izvedeli kaj novega o prtljagi. Konzul Kalčič je napravil vse, kar je mogel. Na srečo smo jo dobili že v ponedeljek, nič prej pa tudi ne potnih listov.

Seveda smo si že kar prvi dan vsi želeli čimprej nadaljevati pot na sever, v objem gora. Zato ni težko razumeti napetosti, ki smo jo devet dni preživljali in našega razpoloženja, ki je včasih že mejilo na pesimizem. Kakšno olajšanje smo začutili, ko smo v ponedeljek 5. junija lahko določili čas odhoda na naslednji dan. Salvetti nam je zagotovil avtobus in tako ni bilo nobene ovire več. Zadnji večer nam je v restavraciji kluba Antonio pripravil posebno dobro večerjo.

Čeprav je nebo nad Limo pozlmi en sam nizek, siv oblak, se je naslednje dopoldne ta oblak na več mestih natrgal in nastal je skoraj sončen, priazen, topel dan. Proti poldnevu se je v dvorišču končno ustavil majhen avtobus, s katerim smo se odpeljali na ambasado. Tam nas je že čakalo trinajst sodov z opremo. Zložili smo jih na stroho avtobusa. Ta je bil sedaj videti bolj visok kot dolg. Vozač Manuelo je pritisnil na plin in zavil proti severnim predmestjem Lime. Ta dogodek smo seveda pošteno zalili z neke vrste tropinovcem, ki ga Peruanci imenujejo »plisco« in je tam nacionalna žgana pijača številka ena.

Avtobus se je prebijal skozi prometni kaos tega ogromnega mesta. Več kot prometna pravila velja pravica hitrejšega, spretnejšega in napadalnejšega vozača. Večkrat smo se nenadoma znašli v takšni kolobociji, da sem od strahu kar zamižal. Staval bi, da bo rezultat vsaj nekaj razbite pločevine in krepek zastojev, pa se je ta navidez brezupni vozil že v naslednjih trenutkih začuda razrešil. Naši miličniki bi v podobnih okoliščinah verjetno kasirali milijarde, tam pa je policist mirno gledal pešca, ki je pri rdeči luči prečkal cesto. Res pa sem v vseh dneh, ki sem jih prebil v Limi, videl le en sam razbit avtomobil, tem več pa vozil, ki pri nas sploh ne bi smela voziti: brez smernih kazalcev (kažismetrov), blatnikov, brez obeh reflektorjev ali pokrova motorja, celo kar brez dveh vrat in še brez tega in onega.

kot pri marsikateremu športu). V SZ na to športno disciplino ne gledajo kot na alpinizem, temveč kot na čisto športno tekmovalstvo. Radi bi ga vpeljali celo v olimpijske igre. Če je ta šport sam sebi namen, se ne bo »prijel«, ostal bo le igra za plezalske zanesenjake, mlade športne plezalce. Za alpske je tako plezanje izredno trd trening. V poštevek pride torej — le v plezalnem vrtcu. Sepp Gschwendner iz Münchena se je udeležil teh tekem v SZ in pravi: Če sodiš, da to nima z alpinizmom nobenega opravka, je ta šport enako utemeljen kot vsak drug. Tudi ni čisto res, da smučarski »romar« bolj uživa kot smučarski tekač — tekmovalce. Doživetje se ne da meriti, vsak po svoje! Za plezalske tekme pa nisem, ker so tekmovalci absolutno varni, manjka torej pravo doživetje, pomen duševnosti, značaja. Na tekmah delaš samo s telesom, nič ne zmaguješ nad »strahom«, tistim »notranjim falotom«. Ker take športe poznam, me plezalski šport ne zanima več. Sicer pa: Ali ni tekma tudi v alpinizmu? Pa še kakšna! Tisti veliki plezalci tu hinavčijo ali celo lažejo. Ali: Ko tekmo tajé, se prav radi imajo za najboljše, najhitrošče, najuspešnejše ali pa se kar radi puste za take oklicati, slikati itd. In čeprav na ves glas trdijo, da čas pri plezanju ni prav nič važen, že nekaj stavkov nižje navedejo čas, ki so ga dosegli, omenjajo razne rekorde in uspehe in še kaj podobnega. In to velja za ekstremne in za bolj »šodrase« pa tudi za »navadne« planince, ki radi navedejo svoj »čas«, v katerem so »zdelali« pot: Kdo bo dal podse več vrhov, kdo je prehodil čim več težkih poti itd. pa še in še, človek je po naravi stremiljiv, nečimern, rad zmaguje, rad je najnajnaj...

To pravzaprav nekorektno izraženo, vendar dejansko tekmovalstvo v alpinizmu in planinstvu je edino, kar opravičuje in utemeljuje plezalske tekme. Pri tekmah odloča štoparica, ki onemogoča razne laži, izmikanja in izgovore.

Znani Hermann Huber, ekstremist, poslovodja znane firme »Salewa«, ugotovi, da tekmovalstvo v plezanju nima nič opraviti s pravim alpinizmom, vendar svoje pravo mnenje skriva v vprašaj, v čem je razlika. Takole pravi: »Že okoli leta 1950 smo v münchenskem plezalskem vrtcu imeli »traverzo na koncu prstov«, v kateri smo se

Skozi širna predmestja ali — bolje rečeno — četrti največje revščine, ki so segale levo skoraj do morja, desno pa do prigorja Andov zahodno od Lime, nas je cesta peljala na sever. Končno so se nizke kolibe zredčile, posejane že po puščavskem pesku. Prišli smo na asfaltni trak »transamerikane«.

Skoraj 200 km je bila edina paša za oči Pacifik v popoldanskem in zahajajočem soncu. Včasih je bil oddaljen tudi nekaj kilometrov, potem pa se je penil tik pod cesto, da smo lahko slišali njegove hrumeče valove. Na desni nas je spremljal nekaj kilometrov širok pas puščave, na vzhodu navidezno omejen s sto in več metrov visokimi peščenimi griči, ki so se včasih približali cesti: jeziki umazano rjavega peska so segali prav do bele srednje črte in skoraj do vrha zasipali prometne znake na desni.

Že v mraku, ki tam pozimi in poleti, kot bi odrezal, nastopi okoli šestih, smo končno zavili na vzhod. Transamerikana je tekla naprej ob morju proti Truhillu in v Ekvador, naša cesta pa je držala v andske doline in proti Huarazu.

Kaj naj povem o teh nočnih kilometrih! Osem ur druge in tretje, le včasih četrte prestave. Zavoji v levo in spet desno, na eni strani slutiš stene, na drugi prepade, cesta pa se stalno vzpenja, dokler kazalec na žepnem višinomeru ne pokaže 4020 metrov. Smo na najvišji točki te ceste. Manuelo je ustavil avtobus in izstopili smo v mrzlo noč, da bi se malo razhodili in oddahnili.

Nekaj nepopisnega je bilo za nas južno nebo nad nami z miriadamami presvetlih zvezd in ozvezdij. Daleč na severu, tik nad obzorjem sem opazil Veliki voz. Pa tudi njega je komaj polovica gledala iznad obzorja. Da v Peruju sonce sije s severa, če je v Limi sploh kdaj posljalo, se mi ni zdelo nič posebnega, saj sem v oblačni Limi sever lahko določil samo s kompasom. Zato sem se šele ob tem prvem pogledu na južno nočno nebo z njegovimi lepimi in svetlimi, meni neznanimi ozvezdji in zvezdami prav zavedel, kako daleč sem od doma. Nočni mraz nas je kmalu spet nagnal v avtobus. Ta je sedaj imel lažje delo, saj se cesta skoraj sto kilometrov polagoma spušča v dolino Rio Santa. Fantje so kmalu zaspali. Od časa do časa pa se mi je zdelo, da je za hipec zadremal tudi Manuelo, saj sem nekajkrat zagledal srednjo črto kar na lepem desno od avtobusa. Bilo mi je hladno in stiskal sem se v kot svojega sedeža, desno od šoferja in zaspano opazoval asfaltni trak in njegovo okolico. Vozilo je osamljeno na vsej tej dolgi cesti drselo skozi noč. Sprva tu in tam, pozneje že bolj na goso, se je ob cesti iz teme izluščila nizka koliba ali ograda, pa spet dolgo ničesar. Končno sem imel vtis, da se je soteska razširila. V daljavi pred nami so medlo odsevale luči naselja. Potem vedno več skromnih kolib, pritličnih hišic... že kar prava ulica... cestne svetilke... križišča... mesto... in končno zavore... Ostanek noči smo predramili v eni od samotnih, tihih ulic Huaraza.

„Štopali“ tja in nazaj, ko pa nas je to dolgočasilo, smo jo plezali mižé ali na goso skupaj z zvezanimi rokami — pa nismo škodovali duhovni substanci alpinizma.“ Na videz pitjijska sodba ali pa obtožba: Mi smo dobro zvozili, kako pa tam? Ali pa: Naj gledajo še oni, da alpinizmu ne bodo vzeli tistega, po čemer je »več kot šport«.

T. O.

PIERRE VITTOZ (1926—1978)

To ime smo v zadnjih desetletjih često omenjali v »Razgledu po svetu«. 20. avgusta 1978 je našel gorniško smrt v smeri Major na južni strani Mt. Blanca. V Les Alpes 1978/11 mu je nekrolog napisal znani Edmond Pidoux, ki je z njimi stal na 170 vrhovih širom po svetu. Bil je na glasu kot neutrujen zbiralec tur. Kot doček se je hotel posvetiti geologiji, bil je dober matematik in rojen znanstvenik, izbral pa je duhovniški poklic, se usposabljal za misionarja, naučil se je več jezikov, za kar je prijel, povsod se je izkazal. Kot misionar je delal v Lehu, glavnem mestu Ladakla v Himalaji, 3500 m. Z letalom je priletel z ženo v kamenito puščavo in se začel razdejati ljudem in stvarim. Spoprijateljil se je z lamo Tsetan Phungtsog, prevedel biblijo v tibetski jezik in izumil pisalni stroj za tibetsko pisavo. Potem je bil dve leti profesor matematike in fizike na misijonskem kolegiju v Libambu v Kamerunu, bil nato sedem let generalni sekretar misionarskega reda v Lausanni, na kar je spet odšel v Kamerun in tu vodil evangelijski literarni center.

Kot misionar, raziskovalec, pisatelj, profesor in založnik je pred 4 leti prišel spet v Lausanne v duhovniško službo. V tako pestri karieri nikoli ni pozabil na gore, predvsem ne na Himalajo. Napisal je znamenito delo »Drugačna Himalaja«, v katerem je uporabil svoje izkušnje v Aziji. Mnogo časa je porabil za švicarsko planinsko glasilo »Les Alpes« kot avtor in prevajalec. Bil je velik prijatelj Marcela Kurza, znamenitega

OBRAZ TRIGLAVSKE SFINGE — POZIMI

FRANČEK KNEZ

Upognjen pod težo nahrbtnika, ves preznojen gazim sipki sneg, korak za korakom, boljjo me ramena, Sonce pa se nagiblje v zaton, vrh zahodnega stebra tone v mrak. Z Jožetom bivakirava. Naslednji dan pa zopet navzgor. Ponekod ríjeva kot krta, končno pa le doseževa vršni greben.

Po dveh dneh stopim na vrh grebena, čudovit pogled se mi odpre na zgornji del Sfinge. V njeni steni je le malo snega, čim bolj pa se ji približam in vidim še njen spodnji del, ki je ves bel, tem bolj vem, da bo ta vzpon izredno težaven. Pa kaj bi o tem tuhtal, bom že videl, ko bom prijel za skalo. Le ob stiku z njo se bodo odkrili vsi problemi. Bivak, nemirna noč. Končno se prične svetlikati vzhod. Zvezde ugašajo druga za drugo. Z Jožetom se po vrvi spustiva navzdol čez zasnežene skalne pragove in po polici prečiva pod Sfingo.

Prečnica, prvi raztežaj. Ravnotežje lovím na majhnih oprimkih, ki gledajo iz snega, pod mano je praznina. Belina snega dela čudovit kontrast, tako da je zračnost še večja. Po metrih, nekje pa po centimetrih se plaziva, vendar počasi se daleč pride. Prečnice so za nama, vzele so nama dosti časa in truda. Sedaj pa navzgor! Plezam navpično zajedo, v njej je dosti snega, čistim oprimke in stope, vsake toliko časa pa vpnem kak klin in že sem sredi zajede v široki razkreki. Pred mano je napihan sneg na gladkih ploščah. Z roko grabim za sipki sneg in ga pometem v globino. Kako naj plezam teh nekaj metrov? Saj trenja ne morem izkoriščati kot poleti, skala je ledena. Z dvema prstoma zgrabim za luknjico v plošči, z nogo pa stopim na majhen rogljiček. Potegnem se in se zravnam, nogo pa uprem v sosednjo ploščo. Prosto roko stegnem za pas, kjer visijo klini. Poskušam zabiti specialček v zasigano in zaledenelo poklino. Roke in noge dreenijo, končno se mi le posreči, da ga nekako zabijem. Jože me sedaj lahko malo podrži z vrvjo: lahko odmečem sneg, ki se je nabral malo više. Ko grebem vanj, odkrijem majhno poklino. S prsti, belimi od mraza, — ne čutim ga — zgrabim za poklino in se potegnem v razpoko. Po njej gvozdim na stojišče. V naslednjem raztežaju stena postane malo previsna, tako da lahko odlično gledam Jožetove podplate, kako z vsakim metrom postajajo manjši. Že je pod streho, spleza ob njenem robu, nadaljuje v zajedi in izgine za robom. Od zgoraj se kmalu zatem vsuje oblak pršiča. Jože je na giljotini. Sedaj sem jaz na vrsti.

planinskega avtorja. Po njegovem zgledu je napisal Vittoz svoj »Guide des Alpes Vaudoises«. Delal je v založniški komisiji CAS.

Dobro je poznal domače Alpe predvsem kot alpinist. Leta 1953 je s Claude Koganovo prišel na Nuri-kun, leta 1955 je bil z Raymondom Lambertom v Ganeš-Himalu. Tu je močno zbolel, morali so ga odnesti v dolino. Prebolel je in potem preplezal še znamenite smeri v Alpah: Aig. Verte po Couturierovem ozebniku, Brenvo, Aig. du Bionnasay, Frendoyev raz v Aig. du Midi, severno steno Aig. du Plan itd.

Urednik švicarske revije k Pidouxovemu nekrologu pripominja, kakšno izgubo pomeni Vittozova smrt za »Les Alpes«. Pomenil mu je toliko kakor prej Marcel Kurz in Louis Seylaz. V uredniškem odboru je bil glavni sodelavec za prispevke v francoščini.

T. O.

DR. HERBERT TICHY

»Kralj raziskovalcev in avanturistov« mu pravijo nekateri. Vse je »obrní«, veliko sveta, in na marsikakšnem potovanju smo mu sledili skozi 30 let. Kot da Dunaj zanj nič ne pomeni že od mladeniških let! Že kot gimnazijec je bil na Skandinaviji in v Turčiji. Če bi bil imel denar, bi bil prišel dalj že takrat. Leta 1933 je spoznal Maxa Reische iz Kufsteina. Ta je »organiziral« motocikel in odropotala sta v Indijo.

V Indiji sta spoznala nemškega lovca, ki je skrbel za lovišče nekega maharadže. Z lovišča sta ugledala Himalajo, ki je Tichyja v hipu osvojila: Tja moram priti, mu je govorilo srce. Na Dunaju je študiral geologijo. Praktični del študija je hotel opraviti v Kašmiru. Neka revija mu je dala nekaj denarja za dopise in študent Tichy je potem potoval bolj zaradi reportaž kot pa zaradi geologije. Vleklo ga je v Tibet in na sveto goro Kailas. Čez mejo ni mogel kot Tichy, preoblekel se je v romarja — stara zgodba, na katero je še vedno ponosen. Medse sta ga vzela indijski študent in Šerpa Kitar. Kitar je bil v Merklovi ekspediciji. In tako se je Avstrijec kot romar napolil v skrivnostni

Ni slabo, kar dobro mi gre od klina do klina pa tudi prosto. Vrv visi od stene, na njej pa niha nahrbtnik. Tako tudi jaz prisopiham na giljotino. Jože me tiho vpraša: »Bova bivakirala?« Odločno sem proti temu, čeprav je že krepko čez poldan. Vzamem vponke in hitro plezam. Visim v strehi, oh kako lepo! Pod mano praznina, odlični klini, par sto metrov niže se blešči vsa bela Jugova grapa. Dosežem rob strehe, še nekajkrat vpnem lestvice in že sem na stolpišču. Z Jožetom od tu naprej plezava, kar se da hitro, sneg naju skoraj ne ovira, le tu in tam je kakšna bela lisa, saj je stena ponekod prevlečna, vseskozi pa strma tako, da se v njej sneg ne more obdržati. Kar ne morem verjeti, da je do vrha samo še raztežaj. To plezanje je pravi užitek. Vertikala, čudovita skala z dobrimi oprinki. Prost sem kot ptica, čeprav nimam kril. Imam pa roke. Zato si dam duška. Telovadim v zajedi, izkoriščam trenje, vse se mi zdi enkratno, moje telo je lahkotno in že je tu snežni rob stene. Ko stojim srečen na vrhu Sfinge, se zavedam, da je bil ta vzpon idealen, v njem sva z Jožetom presenetila sama sebe, ko sva izplezala v enem dnevu. In sedaj, ko si z Jožetom stisneva roke, še lahko opazujem, kako rdeča večerna zarja zalije vrh Triglava. Oko strmi v čarobni zahod. Sonce izginja za vrhovi belih gora. Mrak pa počasi leže tja, kjer sem doma.

Prvi zimski vzpon. Plezala: Franc Knez in Jože Zupan, 22. 12. 1977. Letna ocena: VI, A 2, A 3.

FRANCOSKA DIRETISSIMA

JANEZ ČREPINŠEK

Spominjam se prvega srečanja z Dolomiti: Čutil sem se nekako izzvan, ko sem stal pod severno steno Zahodne Cline. Njena eksponirana stena me je navdajala z mešanimi občutki, ki si jih nisem znal prav razložiti. Morda sem si ravno zato z vso močjo zaželel, da bi tej steni pokazal in dokazal človeško moč in pamet.

Pa mine leto. Prijatelji se spet odpravljajo v bajne Cline — brez mene. Vojaški rok mi ni dal, da bi se udeležil te »mini« odprave — če jo smem tako imenovati. Razveselil sem se razglednice, ki so mi jo poslali.

Mine še eno leto. Prva polovica avgusta je že za nami in na odscku smo se veliko pogovarjali o Treh Cinah. Končno se odločimo: Obliskali bomo te čudovite stene. Njihova

Tibet. Spotoma je hotel priti na 7720 m visoki Gurla-Mandathar, pa je zaradi slabega vremena moral to opustiti. Potem je posnemal romarje, ki so obkrožili goro Kallas, se metali po tleh in molili, spet vstali in se spet vrgli na tla (kakor pri čortnih — verskih znamenjih, vse v znamenje, da se kesajo svojih grehov in da se pokore volji bogov. To počno romarji kaka dva meseca, v samostanih pa iščejo zavetje in hrano). V Tichyju ni nobeden spoznal Evropejca. Angleška obveščevalna je to zavohala, Tichyju pa je bilo to pravočasno sporočeno. Zajahal je motor in se zaprašil v Afganistan. V glavnem mestu Kabulu je bil lepo sprejet — bil je prvi, ki je Afganistan prevozil z motorjem in to sam.

Na Dunaju so ga seveda bili veseli in povabili so ga, naj o vsem tem napiše knjigo. Zavihal je rokave, napisal knjigo in uspel. Predgovor knjigi je napisal njegov vzornik Sven Hedin.

Ni dolgo zdržal na Dunaju. Izginil je na Alasko in se tam zaposlil kot vrtalec na naftnih poljih. Potem je prepotoval Avstrijo, Nemčijo in Poljsko. Nekaj časa je bil kot časnikar na Tajskem, prod drugo svetovno vojno pa je s transsibirsko železnico potoval na Vzhod In do leta 1948 živel v vzhodi Aziji, največ v Pekingu.

Potem se je vrnil v Avstrijo, odšel spet v Nepal in potoval po tej deželi. Leta 1953 mu je dal Nepal posebno dovoljenje za zahodno stran dežele, česar dotlej ni bil deležen noben Evropejec. S štirimi Šerpami je v štirih mesecih »predihal« 1200 km.

Leta 1954 je prišel na 8189 m visoki Čo Oju, spremljala sta ga Sepp Jöchler in Helmut Heuberger. Imel je le deset nosačev. Miniekspedicija je takrat zbudila veliko pozornost. Tudi naš list je o njej obširno in večkrat poročal. Tichyja je podprla ena od avstrijskih planinskih sekcij, vendar z imenom ni hotela na dan, saj so Tichyja takrat imenovali »samomorilno komando«. Bil je mož izkušenj in vselej je prav ocenil položaj. Nedvomno je prvi, ki si je zamislil in srečno opravil miniekspedicijo.

Tichy še danes najbolj ceni tisto, kar je izkusil na prečanju zahodnega Nepala. Indija,

vertikala nam je sicer malce znana, a previsnost v severnih ostenjih že pred odhodom zbuja v nas neke vrste strah in spoštovanje.
24. avgust 1976:

Jutro. Pod vznožjem Cin. Nekaj stopinj pod ničlo, pogled na pobeljeno travo in zamrznjene mlake mi nekako ne dajo, da bi zlezal iz tople spalne vreče. Nekaj časa je trajalo, da sem prišel iz šotora v to jutranjo neudobnost.

Zbral sem že toliko volje, da sem pripravil stvari, ki jih bova s prijateljem potrebovala v stenah. Medtem je Čajzi pripravil okusno juhico, res, z užitekoma sva jo pripravila. Jutranje sonce je očrtalo senco v južni steni Cin. Molče sva hodila po znani potki proti sedlu. Zavila sva pod severno ostenje, se opremila za plezanje in potem se je začela nenavadna bistvenost: premagovanje stene, ki jo imaš rad.

Čajzi je prevzel vodstvo. Plezal je prvi — po čisti vertikali, a ni imel težav. Najprej sem poslal za njim nahrbtnik, ker bi bilo domala nemogoče plezati z njim v tako previsni steni. Plezal sem torej brez nahrbtnika, kar seveda dokaj poveča plezalski užitek. Stena se počasi prevesi in le s težavo obvladam svoje telo v lestvicah. Še nekaj metrov v levo, tam je mesto, primerno za stojišče. In že ga dosežem! V enega izmed klinov si vpnem doma narejen sedež, a nikakor se ne morem prepričati, da je varno sedeti v njem. Potem pa le, previdno in skoraj s strahom, sedem. In glej čudo: Počutim se prav udobno. Še zmeraj je v meni nekakšna previdnost, ko se počasi ozrem proti Paternkoflu. Nazadnje pogledam še med nogami navzdol proti nasmejanemu Čajzu in mu pomaham. Le še kratek pomenek s prijateljem in že vlečem k sebi zibajoči se nahrbtnik, ki je zaradi previsnosti daleč proč od stene. Tudi Čajzi je kmalu pri meni.

Ne moreva prikriti veselja, saj nama gre kar dobro od rok. Tudi psihično sva se že sprostila. Zdaj lahko uživava v težko pričakovanem premagovanju dolomitskih sten. Opazujem dva plezalca v Veliki Cini. Pripravljata se za spust — preden sta dosegla namen. Sprašujem se, kaj se jima je moralo zgoditi, hkrati pa ne smem pomisliti, da tudi naju lahko doleti kaj takega.

Le s težavo se zamenjava v vodstvu, saj je prostora bore malo. Zazrem se proti prijatelju: Opazujem ga, kako stoji v lestvici. Z desno roko poskuša doseči klin, ki je zabit visoko nad njegovo glavo. Pri prvem poskusu mu spodleti in v tistem trenutku z grozo pomislim, da bo izgubil boj z ravnotežjem in z neusmiljeno globino tam spodaj. V tistem trenutku pa tudi streznjen napnem vrv, ki mu pomaga obvladati telo. Čajzi ponovno vstopi v zadnjo prečko lestvice. S karabinom, ki ga drži v roki, se počasi vzdiguje proti klinu. Še nekaj centimetrov, nekaj sekund... in Čajzi vpne vponko. Hitro se zavaruje, stopi v lestvico in se mi zadovoljno olajšan nasmeji. Zažarim

Afrika, Peking, Hongkong, Borneo — vse to so bila velika njegova potovanja, višek pa mu je bil — Nepal.

Pravega življenja v Srednji Evropi skoraj ni poznal. Oženil se je s Francozino — na Kitajskem, Avstrija tega zakona ni priznala. Zato se je kasneje ločil. Pravi, da mu je žal, ker nima otrok, da pa ga ne boli preveč, ko gleda na probleme današnjih dni. Pomalem postaja ta nekronani kralj svetovnih popotnikov »zapečkar«. Ni mu všeč današnji način potovanja: »Današnji popotniki drve iz kraja v kraj, kakor da jih kdo priganja. Saj ne morejo dobiti pravega vtisa o tuji deželi.« Tichy še vedno živi skromno. Ni obogatel niti nima nikakršne starostne zavarovalnine. Republika Avstrija mu je dala naslov profesor in veliko odlikovanj. Zdaj je star 66 let in rad pravi: »Bilo je imenitno življenje.«

Mlajše ljudi, ki potujejo na drug način, več in dalj, čisla, priznava jim uspehe, vendar ima navado, da jih uči: »Nikarte za rekordi po daljnem svetu, glejte le, da se boste vrnili domov kot uravnovešeni ljudje. Premalo je, če o potovanju lahko rečete samo, da je bilo tam vroče ali mrzlo. Poglobite se v tujno, zbirajte globlje vtise in jih posredujte ljudem.« Priznati je treba: Tichy je potoval »z glavo, ne z nogami in avtomobilom«. To izpričujejo predvsem njegovi spisi in knjige. Prevod njegove »Himalaje« je v slovenskem prevodu izdala Državna založba Slovenije.

T. O.

UGO DI VALLEPIANA

Tega italijanskega alpinista so osebno spoznali nekateri naši vodilni planinski funkcionarji, saj je bil nad 25 let delegat CAI pri UIAA (mednarodni zvezi planinskih organizacij). Rodil se je v Firencah 1890 v družini Ottolenghi. Kralj Umberto I je njegovega očeta zaradi velikih zaslug za mesto Asti odlikoval s plemstvom. Ugo je študiral v Münchnu in Milanu in se družil predvsem z bavorskimi plezalc. Leta 1911 je

od veselja, da se je vse tako končalo. Oba se namreč prav dobro zavedava, kaj bi pomenil padeč v tej mogočni previsni steni. Gledam dol, proti sedlu, kjer je vse polno ljudi. Užijajo. Tam spodaj, na toplem soncu!

V sebi začutim novo moč. Še z večjim elanom začnem plezati. Čas pa tako hitro mineva, ure se mi zdijo kot minute. In čaka naju še toliko prečnic in previsov, preden bova lahko odločila opremo in si uredila težko pričakovani in zasluženi bivak. Plezam rahlo v desno in si prigovarjam, da moram, moram zdržati — še toliko, da pridem do majhne, s soncem obsijane strehice. Vzpenjam se počasi — centimeter za centimetrom. Zagledam štiri svedrovce in pomislim, da so najbrž tu bivakirali prvi plazalci — v »netopirjih«.

Sedim v svojem sedežu in opazujem Čajza. Nekaj se srdi zaradi vrvi. Pogledam še niže, na pot, kjer obstoji prestrašena skupina planincev. Najbrž imajo občutek, da jim lahko pade na glavo!

Sledita dva raztežaja prečnice v levo. Ta stvar je malce čudna: Stopiš v lestvico in se zaziblješ z nogami daleč pod previsni rob...

Oblaki zakrijejo sonce, v hlipu se zmračí. Tam spodaj prestrašeni planinci hitijo proti koči. Le kaj se dogaja? Krave spodaj pri jezeru postanejo nemirne. Stena se kruši. Vse kar primem, mi ostane v rokah. Zabijem bong, vpmem lestvico in jo počasi obremenjujem. Kaže, da bo bong vzdržal. Še nekaj centimetrov in že sem na ozki polički, ki mi bo omogočila dovolj udobja za varovanje.

Ozrem se v dolino, vso belo od sadre. Šele tedaj sem dojel, zakaj so ljudje hiteli v kočó in zakaj je stena ostala suha.

Sonce je že zdavnaj zašlo za goro, mldva pa hitiva in razmišljava, kako daleč je še do tiste poličke, kjer bova bivakirala.

Čajzi prevzame vodstvo in kmalu zavpije: »John, vidim poličko, rešena sva!«

Razobesim opremo, vrvi razpeljem po ozki polički. Zaužijeva nekaj hrane, potem pa se zavlečeva v topli slonovi nogi.

Misli odidejo k prijateljem, ki so ostali v domačem kraju, k topli postelji tam doma...

Tu visoko v steni je sicer kaj malo ali nič udobja, pa sem kljub temu najsrečnejši človek na svetu. Kmalu se mi bo izpolnila največja želja — preplezati smer v teh edinstvenih stenah. Če bo gora hotela!

Ko pripravljam opremo, je sonce že visoko nad Paternkoflom. Prvi raztežaj je moj. Plezam počasi in negotovo, saj sem še ves trd od mraza. Pred nama je ključno mesto. Preplezati morava še to veliko streho, pa bova dobra.

Čajzi pleza v desno in že je pod previsom. Komaj si ga dobro ogledam, že blinglja v njem.

s Pfannlom brez vodnika prvi preplezal greben Brouillard v Mt. Blancu. Dve leti nato je s Preussom ustvaril dve veliki prvenstveni: Picco Gamba in jugozahodni greben Innominate.

Med prvo svetovno vojno je kot alpin forslral v Tofani »Camino degli alpini«. V drugi svetovni vojni se je pred Nemci leta 1943 umaknil v Švico, bil je namreč židovskega rodu. V Švici je seveda našel vrsto svojih vrstnikov, s katerimi so ga vezali mladostni vzponi. Leta 1978 je umrl.

T. O.

HIMALAJA ZA 75-LETNICO

Leta 1977 je praznovala nizozemska planinska organizacija 75-letnico obstoja — in jo proslavila z vzponom na Annapurno I po novi smeri na severni strani. 13. oktobra 1977 sta stala na vrhu tega osemtisočaka (8091 m). Holandec Mathieu van Ripwick (29), in Šerpa Sonam iz Valunga v vzhodnem Nepal. 6. septembra so postavili bazo (4400 m), 9. septembra tabor 1 (5100 m), oboje na že znanih mestih. V višini 5800 m so našli nov položaj za tabor 2 — bil je varen pred plazovi. Od tu so zavili močno vzhodno in tabor 3 postavili v rebro vzhodno od »krajca« (ali srpa), ki je za svet pod vrhom Annapurne tako značilen. Ali: Nizozemci so šli iz tabora 2 naprej vzhodno, nato pa navzgor desno od španske smeri (1974), ki drži na vzhodni sovrh Annapurne (8026 m).

Po vsem tistem rebro so pritrdili vrvi — do tabora 3 (30. 9.), 1. 10. so uredili tabor 4 (6850 m) in se morali umakniti v tabor 2, ker je začelo mestí. Šele 9. 10. so bili spet na taboru 4, brez težav postavili tabor 5 (7350 m) že nad »krajcem«. 10. 10. sta Rijsewick in Sirdar Mingma Tenzing zaman poskušala priti na vrh. Počakati sta morala še tri dni, da jima je uspelo. Umetni kisik so uporabili v taboru 5 in pri hoji nad 7600 m. Holandci, ki so stopili na teme osemtisočaka, so bili naslednji: Jan Van Baming (34, zdravnik), Jan van Banhomme (31, informatik), Maarten Briet (30, zdravnik), Elco Dijk

Še meter in prilezel bo v svet vertikale! Od samega veselja glasno zavriska in mi veleval, naj mu sledim. Že stojiva skupaj in opazujeva ljudi pod steno. Tam spodaj nama veselo maha Cic. Kako prijetno je človeku pri srcu, ko vidi pod seboj prijatelja in se prepriča, da ni osamljen. Prvič v tej steni si oprtam nahrbtnik in plezam naravnost navzgor. Poličke so polne sadre. Z vsakim centimetrom vzpenjanja bolj spoznavam, da je življenje res nekaj čudovitega, če je posvečeno velikemu cilju. Plezanje do vrha nama je bilo užitek in nekakšna odrešitev. Vrh je pod nama. Podava si roke, besed pa nimava nobenih. Zataknila so se v grlu, kajti vse premajhne in pre-slabotne so, da bi lahko izrazile čudoviti občutek človeka — zmagovalca. Sreča te vrste je marsikomu nedosegljiva, prav dobro pa jo razume človek, ki se je kdaj boril z goro, ki jo ima rad — In jo je zmogel. Večerna zarja je še lišpala vrhove, ko sva se začela spuščati po normalni stezi — blažena in še močnejša, ker se nama je ponosna Cina izkazala milostljiva. Najino človeške moči in hotenja ni zavrnila.

Plezala: Franc Čanžek in Janoz Crepinšek 23. in 24. avgusta 1976, 23 ur efektivnega plezanja. Ocena VI. A 3, A 4.

PRVA DIRETISSIMA

VINKO DEŽELAK

S spoštljivo lahkoto je moj krepko otovorjeni »herbi« premagoval klance proti Cortini in že smo bili pod veličastnimi strehami našega cilja. Hitro smo raztovorili avtomobile, si postavili šotore in uredili tabor. Lepo vreme nam je dovoljevalo, da smo si še isti dan ogledali previsne stene, pravo pašo za oči, posebno tistih, ki smo bili prvič tukaj.

Odpravili smo se prav pod stene in s plezalno knjigo v rokah ugotavljali, kje naj bi potekala ta ali ona smer. Nepozabni so bili prvi pogledi v severne stene Cin, kjer potekajo najtežje smeri plezalnih mojstrov svetovnega slovesa. Če ne bi bil videl

(28, jurist), Henk Hovinga (47, časnikar), Paul Hopster (37, psiholog), Gerard Jansen (32, zdravnik), Mathieu van Rijawick (29, jurist), Xander Verrijn-Stuud (53, profesor za informatiko, vodja ekspedicije), Lucas Wilderwerk (23, študent), Jan van Wulffen Palthe (28, strojni inženir), Sirdar: Mingma Tenzing, 34, iz Thamlja, 5 Šerp (Ang Pasang, Dava, Lahkpa Norbn, Mingma »2«, Lonam. Zadnji je bil na Annapurni že večkrat. — Naj bo to dopolnilo h kratkemu poročilu v eni od prejšnjih števil PV.

SEVEROZAHODNA STRAN GORE NUN (7135 m)

SZ bok Nuna je visok 1800 m. Leta 1976 so ga zmogli alpinisti ČSSR in to brez višinskih nosačev!

14 alpinistov je odšlo 1. 9. 1976 s tovornjakom proti Indiji. 21. 9. so bili že na indijski meji, nakar so mimo Šrinagarja do Kargila prišli še z jeepi. V Tangolu je čakalo 80 nosačev, 30. 9. je bil štart na goro, 2. 10. so v višini 4940 m že imeli bazo, 5. 10. so v višini 5380 m uredili tabor 1, potem ko so si izsilili pot po 4 km dolgem ledeniku. 12. 10. so postavili tabor 2 v višini 6170 m. Nastopile so motnje, ker so se premalo aklimatizirali. Morali so počivati in šele 19. 10. so na višini 6680 m imeli tabor 3. Višinskih nosačev niso najemali, zato so morali zelo naporno delati. Potem jim je vihar zaprl pot na vrh. Tabor 1 je vihar skoraj povsem uničil. Ko je besnel vihar, v taboru 1 ni bilo nobenega stanovalca. 26. 10. so morali odnehati pri 6870 metrih. Skoraj ves čas so sekali stopinje v led in opremljali več težkih mest z vrvmi. Šele 27. 10. je 5 mož nadelalo pot do vrha, na vrh pa sta stopila ob 17.30 Čejka in Vankata. Malo pod vrhom se jima je uprl kopni skalnat pas okoli vrha. Šele 28. 10. je vseh 5 mož uživalo srečo na vrhu.

Češko pot po severozahodni strani so leta 1977 ponovili Amerikanci (18. 6. 1977), 19. 8. 1977 pa so uspeli Italijani in Anglež Donald Richards.

T. O.

klinov v steni, ne bi bil verjel, da je takšno steno mogoče preplezati. Koliko je človek tu porabil moči in poguma, koliko je prelił znoj, da je dosegel nekaj, kar je na robu njegovih zmogljivosti.

Ko smo si vse skupaj bežno ogledali, se je že stemnilo.

Kaj nam bodo prinesli naslednji dnevi! Vreme je dobro kazalo in tudi napoved ni bila slaba. Tako smo dan za dnem odhajali v stene, vedno novim doživljajem naproti, in se vračali eni prej, drugi pozneje, različnih občutkov in razpoloženj. Čas je mineval hitro, kajti ves dan ti pobere vzpon v smeri, ki je težje ocenjena, in teh na našem taboru ni bilo malo.

Težko bom pozabil večer, ko je prijatelj Franček iskal soplezalca za vzhodno diretissimo severne stene Velike Cine. Vedel sem, da sem eden tistih, ki bi lahko šel z njim v tako težko smer. Vendar, ko sem pomislil na težave, ki plezalca čakajo v tej smeri, se nisem mogel takoj odločiti. Imel sem tudi malo nezaupanja v sebe, ker do takrat tehnično tako zahtevnih smeri še nisem plezal. Imel sem le veliko zaupanje do Frančka, saj zanj vsi vemo, da je plezalec izrednih kvalit. Baseda je dala besedo in dogovorila sva se, da pojdeva zjutraj v že omenjeno smer. Sledilo je prebiranje in pripravljanje opreme, nekaj sva še pojedla in se odpravila čimprej počivat. Še preden sem zaspal, sem poslušal vriskanje, petje in vesele glasove iz koč. V tem trenutku mi je bilo kar žal, da s tesnobo v srcu ležim tukaj in premišlujem, kaj mi bo prinesel jutrišnji dan. Seveda takšni občutki ne trajajo dolgo, le za hip povasujejo. Gotovo so bili med temi pevci in veseljaki tudi takšni, ki so do sedaj preplezali že kaj velikega.

Zbudim se, ko je še mračno, zaslišim tudi Frančkove korake. Misli, da še spim, prihaja me buditi. Stlačim v nahrbtnik še spalno vrečo in že se ženeva pod steno. Precej hladen zrak mi kmalu postane prijetnejši, ko se mi začne ogrevati telo.

Pri vstopu si še enkrat med urejevanjem opreme ogledam kline, ki se izgubljajo v steni. Čez nekaj trenutkov že držim v rokah vrvi in opazujem Frančka, ki pušča za sabo prve metre stene. Vse je tiho, le šklebet vponk in Frančkov rezki glas:

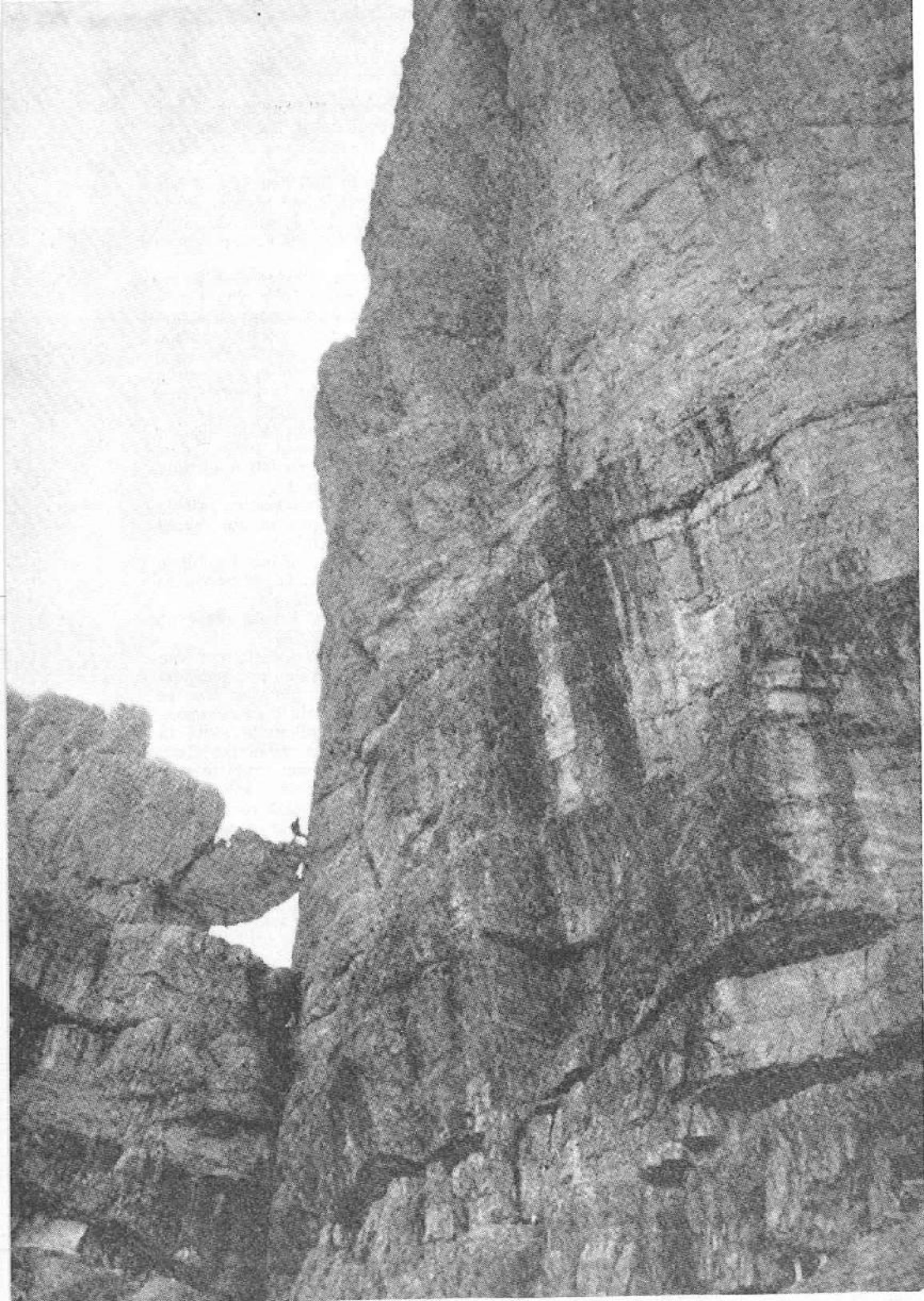
»Potegni plavo, potegni rdečo, drži, popusti...« me dela zbranega. Kmalu stopi na ozko poličko, ki pomeni sidrišče, vendar varovanje brez »pručke« ne gre.

Na vrsti sem. To je moje prvo plezanje v popolnoma tehnični smeri, zato me vse skupaj precej zafrkava. Dobro sem vedel, da bi brez močne uporabe prlpomočkov težko napredoval, saj bi se preveč utrudil. To pa je lahko usodno za plezalce. Vse to mi roji po glavi, obenem pa se tolažim s tem, da sem kondicijsko zelo dobro pripravljen. Po nekaj raztežajih vzporedno s težavami plezanja rastejo tudi moje skrbi in utrujenost. Ali bom zmogel ali ne? Vse te občutke je zmedel glas načelnika Cica, ki je prišel pogledat, kako nama gre. Izmenjamo nekaj besed. Povem mu svoje težave, ki jih imam pri plezanju. Da mi nekaj napotkov, ki so bili zelo koristni, kakor sem pozneje občutil. Od vsega tega trenutka dalje mi gre nekoliko lažje izpod rok in nog. Večkrat pogledam navzdol, tam se pomikajo skupine ljudi, ki se ustavljajo in opazujejo najin vzpon. Na sidrišču opazujem lahkočno plezanje Frančka, ki spretno vpenja in pušča za sabo kline. Na previsnost stene me še najbolj opozarjajo vrvi in nahrbtnik, ki binglja kakšnih deset metrov stran od stene. Zdajci zagledam nad sabo mogočno streho, ki mi preteče zastira pogled v nebo. Po tihem si želim, da bi bilo že enkrat konec te vrtoglave previsnosti, želim si le navpično steno. Iz opisa sem vedel, da stena nad omenjeno streho nekoliko popusti, vendar je do nje treba šele priti. Gledam Frančka, ki zanesljivo prepleza to kočljivo mesto in obenem premišljuje, kako bo tukaj mene sprejela skala. Še nekaj prijemov in Franček mi izgine izpred oči. Je že na sidrišču. Po kratkem »pridi« se oprimem zank in vponk. Počasi se približujem strehi. S težavo dosežem klin nad svojo glavo in vpnem zanko. Stopim vanjo in napnem vse moči, ko se upiram naravnim zakonom. Ti me hočejo prisiliti, da bi se zavrtel okoli svoje osi. Hitro vpnem še drugo vponko in šele tedaj se mi telo nekoliko umiri. Še nekaj krepkih prijemov in konec je ekstremnih težav. Šele od tukaj naprej mi postane nekoliko bolj domače, ko začutim v rokah trdne oprimke dolomitske skale.

Do sedaj — to je deset ur plezanja — nisem imel v rokah ničesar razen vrvi, vponk in klinov. Stena je bila še vedno zelo zahtevna, vendar je dovoljevala klasični način plezanja, ki smo ga mi veliko bolj vajeni.

Sedaj sva plezala hitreje, kar je bilo tudi potrebno, saj naju je že priganjal čas. Po kratkem posvetu sva našla tudi primeren prostor za bivak, saj sva bila oba zelo potrebna hrane in počitka. Komaj sem še slišal glasove izpod stene, od koder so naju tovariši spraševali, če je vse v redu. Utrujenost mi je vzela tudi tek, tako da sem po nekaj požirkih vode pregнал žejo in lakoto. S Frančkom sva izmenjala še nekaj besed glede počutja, ki je bilo pri obeh še kar zadovoljivo. Kmalu sem zadremal z občutkom zmagovalca nad naravo in sabo.

Samo alpinisti vemo, kaj takrat človek v sebi nosi. Opisati občutke, ki jih imaš v takšnih trenutkih je skoraj nemogoče. Celo noč sem gledal na uro. Mrz, utrujenost in neugoden položaj mi niso dovoljevali spati. Še vedno sem premišljal o vseh težavah, ki sva jih premagala do tega trenutka. Sedaj naju je čakal samo še lažji vzponček in sestop nazaj v tabor.

Cima Piccollesima (prestop z Lokomotive pod Preusovo poč)

Foto Clc Debeljak

Takoj ob težko pričakovanem svitu sva pospravila stvari in krenila. Sedaj nama je samo to rojilo po glavi, da čim prej doseževa šotore. Dobro se še spominjam zelo radovednih oči planincev, s katerimi sva se srečevala pri sestopu; kajti v tem času naveze običajno vstopajo ne pa izstopajo iz stene. Sicer pa so podobnih primerov v teh gorah ljudje že vajeni. Res sva dosegla trenutek, ki sva si ga v zadnjih urah plezanja najbolj želela. Stiski rok tovarišev in kratek »čestitam« ti v takšnih momentih ogromno pomeni. Takšna stena naredi na plezalca vtis, ki ga ne moreš več pozabiti. Presrečen sem bil, da me je med drugimi sprejela tudi razglašena severna stena Velike Cine. Še bom prišel pod njeno vznožje, se je dotikal in opazoval mogočnost te gore, ki tako veličastno kipi v nebo.

PRVA SREČANJA S STENO

VIDA LONČAREC

28. april 1978

Dnevi, ki jih je ustvarilo sonce. S prijateljico stojiva že celo uro za cesto in vztrajno vzdigujeva palec, morala pa pod razbeljenimi sončnimi žarki prav tako vztrajno pada. Končno, tovarnjak je obstal, zavihtiva ogromna nahrbtnika in že je Reka za nami. Sinj, kosilo za cisto, tri ure vožnje in znašli sva se v Starem gradu. Kje gre pot za Paklenico? Odgovor dobiva takoj, sliši se čudno: »Naprej, na desno in potem naravnost.« Ponoviva ga, potem pa nahrbtnika na rame, pot pod noge, upogneva hrbet, ena leva, ena desna in buljiva v tla. Slišiva žvižge, smeh, nekaj komentarjev in sredi mesta spoznava Korošce, ki naju potem spremljajo v svet, kjer je narava pobesnela, urezala kanjone, razbila, razmetala ogromne skalne bloke in jim oklesala stene. Hodiš, gledaš, občuduješ. Sonce zahaja, nekje nad menoj odmeva poslednje zabijanje klina, nekdo je prišel na vrh, v nastajajočo noč se razlega zmagozlasen vrisk. Srečam prijatelje, skupaj opazujemo maratonce v stenih, ki jim očitno ugaja že nekajdnevni razgled na tabor iz stene. Napredovanja ni opaziti. Verjetno so našli idealen prostor za bivačarje. S prijateljico se nastaniva v naravnem bivačišču, v skalni votlini.

V noči, ki je nastala, ko ostajam sama s seboj, se vse to zvrsti pred menoj, ko da gledam nekoga, ki je vse to zaigral v barvnem filmu. Ampak to so vendar moji vtisi. V vse to pa bi rada vpletla še večji del sebe, svojih občutkov. To pa je mnogo težje, če ne že kar nemogoče. Tako težko je razumeti, če sam nisi nikdar čutil Paklenice, njenega utripa in vrvenja v prvomajskem soncu.

Iz skalnega doma sva opazovali tabor, sredi katerega je plapolal ogenj. Ljudje so se umirili, le tiha pesem ob kitari se je razlegala globoko v noč.

29. april 1978

Zgodaj naju je zbudil odhod v stene tistih, ki sem jih in jih še gledam z občudovanjem, saj najdejo in vidi jo oprimke tam, kjer jaz vidim le gladko steno. Prvič sem pod pravimi stenami in to z namenom, da katero od njih tudi preplezam. Navdaja me strah, nezaupanje do stene in sebe. Vse so tako mogočno, nepremagljive, zame se zdijo nedostopne. »Boš zmogla?« se sprašujem. V meni vstaja dvom, ne poznam se, le mogočnina želja in veliko upanje je v meni. Nežno pobožam skalo, dotaknem se oprimke in želim, da ga bom našla tudi takrat, ko bom v stenah. Ga bom? Nov dan se zopet koplje v soncu. Zjutraj moram v trgovino in večina fantov se zakadi v steno že zarana. Le eden je ostal. Tri dekleta se zapodimo vanj. Nismo ambiciozne. Za začetek naj bo Malena. Smer se nam kar sama ponuja, le naš fant omahuje. Saj ga razumem. Tri ženske in en moški, to je zoprna naveza. Va, da bo to naš začetek, gleda v nebo, previdno se smehlja, ogleduje steno, kot da ji hoče z obraza prebrati, če nas bo sprejela. Mi pa beremo z njegovega, da nas bo odpeljal pod steno. Navdušeni poberemo vso kramo in zavijemo v grušč. Na poti nam razlaga smeri, ki tečejo po stenah. Že stojimo pod vstopom. Ne poznam stene. Brane se nasmehne, vidi da smo zaskrbljeni, reče nekaj vzpodbudnih. Navežemo se... Zdravo... in že odhiti. Varujem ga, gledam kako leze, opazujem oprimke, zgubim ga z oči... Še deset metrov! ... zakričim v višino. Kmalu za tem: ... »Konec vrvi.« ... In kot v odmev: ... »Pridi.« ... »Ne vem, kako sem odprla usta, le glas sem slišala, kot da ni moj: »Grem, grem,« sem rekla in se

oprijela skale. Prvič v življenju zares. Malo trme, zoprni občutki v želodcu, skala pa gladka kot da oprimkov ni. Nato začutim pod seboj steno, skalo, tisto ki sem se je oprijemala na treningih. Če je držala ona, me bo tudi ta. Poizkusim oprimek — drži. Poletim navzgor. Vidim, da le ni tako hudo. Pravzaprav je vse skupaj le malo bolj strma grapa, tu in tam kaka plošča, drobni detajli, čez katere se moram potegniti. Zagledam Braneta, postal je dobre volje, ker vidi, da se da plezati tudi s tremi ženskami. Romana kriči spodaj, da je iz vrvi nastala solata in le s težavo jo spravita v red. Nato k nama prileze Romana. Gledam v dolino. V meni poje in skoraj mi ne gre v račun, da grem naprej v višino. V steni smo našli še dva fanta in jim prepustili eno dekle. Nato smo v dveh navezah skupaj plezali naprej. V eni dva fanta in eno dekle, v drugi dve dekleti in en fant. Tabor se je manjšal, s sosednjih sten so odmevali glasovi, lahko bi se pogovarjali med seboj. Zadnjih štirideset metrov.

Svet okoli mene se strmo spušča, hitim navzgor svojemu cilju nasproti. Romani se je nekaj zataknilo, vrv se je zagozdila med skalo in jo stiska, ne more je rešiti. Z Branetom ji skušava pomagati, a ne gre. Končno ji je uspelo. Pobralo ji je nekaj moči, a prišla je na vrh. Skupaj smo — na vrhu! Mogoče ni to vzpon, ki bi ga bilo potrebno slaviti, vendar meni in nam je pomenil mnogo. Kot da je to osvojitve kake velike gore. Pravijo mi klepetulja. Brane je rekel, da me je prvič videl tlo in to v steni. Zato pa so na vrhu vse moje verbalne zapore popustile. Mogočen pogled vse tja do morja, kanjoni in tabor, vse sem objela z očmi. Bila sem resnično srečna. Tisti dan, ko sem prvič stala na tvojem temenu, gora, ko sem prvič čutila, kako se pretaka kri prljateljstva po vrvi, sem vedela, da je to hkrati tudi moj podpis, da bom zvesta goram.

Preketo dobro se zavedam, da moje telesne zmogljivosti niso vrhunske, vendar človek, če ima rad skalo, dobi zadoščenje, ki ga drugim dajo mnogo višje gore in stene, katerih ocene so dvakrat težje od tele »moje trojke«. Da stene ne moreš nikoli premagati, lahko pa jo osvojiš, pravi teorija. Ta dan pa sem to teorijo začutila v sebi. Večer v taboru. Naši fantje so se vrnili iz težke smeri. Vsi smo veseli in srečni. Ležim ob ognju, naskrivaj še zadnjič pogledam k svoji prvi smeri, odpravim se v svoj domek in zaspiš z mislijo nanjo in na gore.

30. april 1978

Novo jutro rodi nove načrte. Že prejšnje popoldne sem hotela z Losom v rampo in kamnin. Pozabil je, da sem začetnik. Pozabila sva vrv. Debelo sva se spogledala pod steno, rekla nekaj krepkih, treba pa se je bilo sprijazniti s tem. Rampa in kamnin naj počakata. Dve navezi, spet pod vstopom. Še pred eno uro jasno nebo zakrijejo oblaki, iz njih začne pršiti droben dež. Načrt torej odpade. Skala je torej mokra, deževati pa preneha. Izberemo nekaj lažjega. Drsi mi, ne najdem prave opore za nogo, prijatelj mi pomaga na vse načine, da se izmažem iz začetnih težav. Kamina še nisem vajena in gozdenje mi ne gre od rok. Dva raztežaja sta za nami. Zopet začne deževati. Tokrat ima vsaka naveza enega fanta in eno dekle. Ker sva z Romano tečajnici, imata fanta bojni posvet. Midve pa, privezani z vrvo, čepiva ob steni in stiskava pesti, da bi ta dež vendar že nehal. Noče in noče ga biti konec. Fanta sta odločila: po vrvi navzdol. Z Romano se žalostno spogledava, fanta pa tega ne registrirata in začne se priprava za spust. Še zadnjič rotim nebo, naj neha s temi mokrimi pošiljkami. Ne vem, če se je nebo usmilo nas ali pa se je zgodilo kaj drugega, kar bi znali razložiti le meteorologi, sicer pa to ni važno. Dež je odnehal. Pregovorili sva močnejši polovici in šli smo naprej. Tu in tam se je zataknilo. Pred menoj stena, vidim oprimek, zdi se mi malo visoko. Aleš me opozori, naj grem malo bolj desno, kjer je prehod lažji. Presneta ženska trma. Nisem hotela ubogati in sem hotela z glavo skozi zid. Oprijela sem se tanke luske, ki je bila ob steni. V trenutku, ko sem hotela z nogo stopiti na oporo, mi je zdrsnilo, luska mi je ostala v rokah in znašla sem se nekaj metrov nižje. Nič hudega ni bilo. Vrv je trznila, soplezalec se je prestrašil. Resnici na ljubo, tudi v meni je ostal slab občutek. Hkrati pa je bil to pouk: končal se je srečno, dal pa je vedeti, da moraš upoštevati pravilo treh opornih točk ne le v glavi, ampak tudi v steni. Mogoče pa je prav zato naprej šlo dosti lažje in ko smo prišli na vrh, nas je pričakalo sonce. Pogledam na uro, a je imela le številko, kazalci so ostali nekje spodaj. Opomnila me je, da bi se tam ali pa precej metrov nižje lahko ustavili tudi kazalci mojega življenja. Pogledam Aleša, hvaležna sem mu in težko mu to povem. Na dan mečem bedarije, ne morem pa mu reči hvala. Naj to storim sedaj. Skupaj posedimo na vrhu. Zadnja prileze še Romana, prinese izbite kline, na obrazu si pričara izmučen nasmešek, ki ga hitro fotografiramo. Kasneje izvem, da je tudi njej zdrsnilo. Dava si roke — izmazali sva se. Vrnemo se k šotorom. Malo utrujeni, dobre volje in lačni. Najemo se kot pravi sestranci in ker čutim, da so mi v teh dneh porasle moči, bi rada še v eno smer. Ne bo šlo. Čez dobri dve uri se moram s svojim nahrbtnikom spraviti zopet na cesto. Domačim sem obljubila, da se vrnem danes, ne bi

jih rada spravila v strah, da je kaj narobe. Obenem pa me vleče neizpolnjena želja tretja smer — Rampa in kamin. Čajz me mimgrede povabi v to smer in jaz to tretjo, poslednjo možnost, zgrabim z obema rokama. V tretje gre rado, je rekel nekdo. In res je šlo. S Čajzom, ki je stegoval svoje noge, kolikor ima dolge, sem morala kar poskakovati in na pol teči. Prišla sva pod steno, se po hitrem postopku navezala in že je hitel po steni, da sem ga v zadnjem trenutku videla le še v podplate. Treba je bilo za njim in kakor sem mislila, da bo ta smer težka, tako se mi je zdaj zdela lahka in lepa. Pod menoj je šumela Paklenica, na poti pa so se začeli ustavljati nedeljski obiskovalci, zrl v steno in bogsigavedi kaj mislili o norcih, ki se kot gamsi podijo in potijo v steni. Zajel me je nor občutek, da sem gladiator v areni in da pričakujejo od mene akrobacije, boj za življenje itd.

»Grem«, sem rekla, pozabila na ljudi, počakala, da mi je deklita pred menoj dala prostor, se oprljela hrapave skale, ki mi je s prstov pobirala kožo, in se zažrla v pot, ki drži na vrh. Prevzela me je lepota neokrnjene narave. Pot je bila kar prekratka. Čeprav me je čas priganjal, sem morala ostati še trenutek na vrhu. Nad nasprotno steno so jadrali orli. Mogočni so, s svojimi krili so lahkotno obvladali zrak. Rada bi poletela z njimi. Z njimi pa so lahko poleteli le moje misli, sama sem ostajala na skopem vrhu. Pod mano so se bohotili šopi divjih irisov, ciklame so polnile zrak s svojim omamnim vonjem, gore pa so bile lepe, lepe. Spuščala sem se po grušču, vzela svoj stari nahrbtnik, odšla skozi kanjon in v sebe sem poslednjič vpijala lepote teh gora. Vpijala sem brazdo za brazdo, steno za steno, Paklenica je ostajala v meni. Leto pa teče, dan teče za dnem in je marsikaj težkega zabilisal čas; ostaja vse, kar je dobrega, kar je lepega, in to je nepozabno.

Spomini se nikdar ne vračajo s silo doživetja, prinašajo pa vse skomine in vlečejo človeka nazaj. Čas je nemogoče obrniti, zato pa se vračamo ljudje, vračamo v kraje, kjer nam je bilo lepo. Ne vem, kdaj bo to, a v meni tli želja. Ko tisti spomini ožive, ob meni zopet zašumi Paklenica.

STREHA SVETA

ACO PEPEVNIK

V sredo popoldne smo pripotovali pod steno Cln. Ko smo postavljali šotore, sem opazoval steno, ki se je od časa do časa prikazala iz temačne megle. Ko se zazrem še v barvo in vertikalno teh sten, me prime, da bi pobegnil. Vidim Piccolissimo in v njej rumeno skalo; saj se bo vsak čas zgrudila nad nas. Pa ni bilo tako, saj je rumena skala tu prav tako trdna kot siva.

Potovanje nas je močno izčrpalo. Zaželeli smo si testenin. Skuhamo si jih v velikem loncu. Ko jih poskusim, ugotovim, da so neslane. Kako priti do soli? Pri sosedih iz Münchna, ki so se že odpravljali? Ko opazujem te možake z bradami, opremo, ki je je za cel vlak, se mi utrne misel: Kaj neki iščeš pod stenami Cln? Si morda izgubil škatlico cigaret? Počutil sem se ničla v primeru z njimi. Moji prljateljci niso imeli podobnih občutkov, ker so bolj izkušeni.

Izberemo Fajfona, da gre po sol, saj samo on odlično obvlada nemški jezik. Čez nekaj časa se vrne z nasmejanim obrazom. Ko se konča pojedina, se odpravimo v koču Tu sedijo alpinisti z različnih koncev sveta. Pozornost mi vzbuja Italijan, ki v angleščini pripoveduje češkemu alpinistu, da je ponekod v zahodnih stenah še sneg, vendar me Džoni potolaži, da ne smemo verjeti vsaki besedi. Kasneje sem ugotovil, da je Italijan imel prav. Tudi Francozi so bili močno glasni. Najbrž so se pogovarjali o opravljenih vzponih. Zdeli so se mi nedosegljivi. Kaj bi jih poslušal! S Frančkom se pogovarjava o smereh in kujeva načrte za naslednji dan. »Kaj če bi poizkusila strehe v Zahodni Cini?« Pritrdim, čeprav se nisem popolnoma zavedal, kaj govorim.

Ko pripravljava opremo, mi srce igra od sreče. Tako je z mano vselej, ko se odpravljam v katerokoli smer.

S pripravami sva kmalu končala in že ležim v slonovi nogi z mislimi na Zahodno Cino. Ta zadeva mi je močno pokvarila spanec, zaspim šele proti jutru. Žal ni trajal dolgo, saj me je prebudilo Frančkov rogoviljenje pred šotorom. Pomolim glavo iz šotora — zunaj temačna, hladna noč. Pogledam v nebo, na nebu možikajo še zvezde. Že hitiva pod Zahodno Cino. Nisva imela svetilke, zato je bilo na najini poti veliko nepotrebnega kamenja. Po polurnem spotikanju sva prišla do podstenja Zahodne Cine, pod ogromne strehe, ki so bile temnejše od noči. Ko si oveslva opremo in pritrdiva

čeladi na najini butici, se počutim kot pustna šema. Jutranji svit se je izvijal iz tesnobne noči. Šele zdaj sem uzrl strehe iz novega kota. Franček opazuje potek smeri z daljnogledom, jaz pa gledam v strehe kot bik v nova vrata. Zvezde so že zdavnaj ugasnile, namesto njih pa opazim dolge bele črte, ki jih rišejo letala daleč nad nama. Smer se začneja pri veliki prislonseni luski. Varujem tovariša, ki se po milimetrih premika navzgor, da bi prilezel do varovališča. Že sva 20 metrov nad lusko in štirideset metrov nad zemljo. V steni ne najdeš nobene zajede ali kamina, temveč samo gladke plošče, ki potekajo pod strehe. Le malo je dobrih oprimkov in stopov od prvega varovališča. Že so ropotala stremena ob skalo, zavedel sem se, da bo šlo zares. Pri drugem raztežaju zaslišim nekaj kletvic, ko je Franček klin izpulil z roko. Ta klin pa stvari ni obrnil na glavo, saj je Franček mesto zmogel s prostim plezanjem. Zares ga občudujem, ko gledam njegove akrobacije visoko nad mano.

In že kolovratim za njim. To so povečini tehnični raztežaji, toda veliko mest moraš premagati prosto in so močno težavna. V naslednjih dveh raztežajih so že povečini zavrtani v steno svedrovci, tu in tam kakšen »štubaj«, ki pa ni popolnoma zanesljiv. Ko sva pod strehami, se nahrbtnik spoštljivo odmakne od stene. Potegujeva ga za sabo po vsakem raztežaju.

»Kaj bo šele v strehah?«

Ko potegnem nahrbtnik za sabo in si dodobra uredim varovališče, sledijo Frančkov nasveti: »Ne vleci se na roke, hitro prepenjaj, zateguj vrv do konca, dobro varuj...« Zato sem Frančka še bolj s spoštovanjem gledal, prav tako smer, obenem pa sem postajal vse bolj živčen. Začelo se je: Potegni rdečo, popuščaj rumeno; še bolj zategni, zategni rumeno, dobro varuj! Če bi imel slabe živce, bi bil verjetno ponorel. Opazujem Frančkovo spretnost. Kako hitro pleza! Občudujem ga, dokler se ne skrije za robom; strehe, potekajo kot nekakšne stopnice; prva je dolga okoli 15 metrov, sledi 2 do 3 metre previsne stene, pa zopet 5 do 6 metrov strehe, pa en meter strehe itd. Ko je Franček pri polovici, mi zakliče, da je na varovališču. Toda odloči se še za naslednjih 20 metrov. Od potegovanja me boljjo prsti. »Kaj še bo?« si mislim. Ko si uredim varovališče, potipam ustnice, so čisto razpokane, suhe. Če bi imel pri sebi kaka dva litra vode! Lakote ne čutim, za vodo pa bi dal ne vem kaj. Franček me pokliče. Prvi nihaji v zraku, z nogami v stremenih, so res malo čudni. Svedrovci so daleč vsaksebi, s težavo jih dosegam. Kar dobro mi gre od rok. Toda le nekaj časa. Ker so me začeli boleti prsti, sem si moral ukrasti čas za počitek. Taka odločitev pa Frančku ni bila po godu. Kaj pa moreš, če brez počitka ne gre. Sedem v sedež iz lesene ploščice in nekaj prepletenih vrvi in se počutim kot v naslanjaču. Pozibavam se v vetru, sučem se, pod menoj je 250 metrov praznine. V tem trenutku se zavem, kako pomembno je življenje, čutim močno željo, da bi ga dolgo užival; želja se je pojavila sama od sebe, priglana jo je tesnoba trenutka. Opazujem okoliške skalne vrhove, ki jim ne vem imena.

Saj sem prvič v teh krajih. Pogled se mi ustavi na ljudeh-turistih, ki naju opazujejo: dva človeka, kot pajka sta, pripeta k steni z vrvmi, in se borita za življenje z lastno močjo, nihče jima ne pomaga. Zaderem se, nekaj naših besed, in si mislim: Naj vedo, da sva Jugoslovana in da tudi mi zmoremo težke stene. Frančkov klic me prebudi iz tega premišljevanja. In že spet sem ves samo pri plezanju.

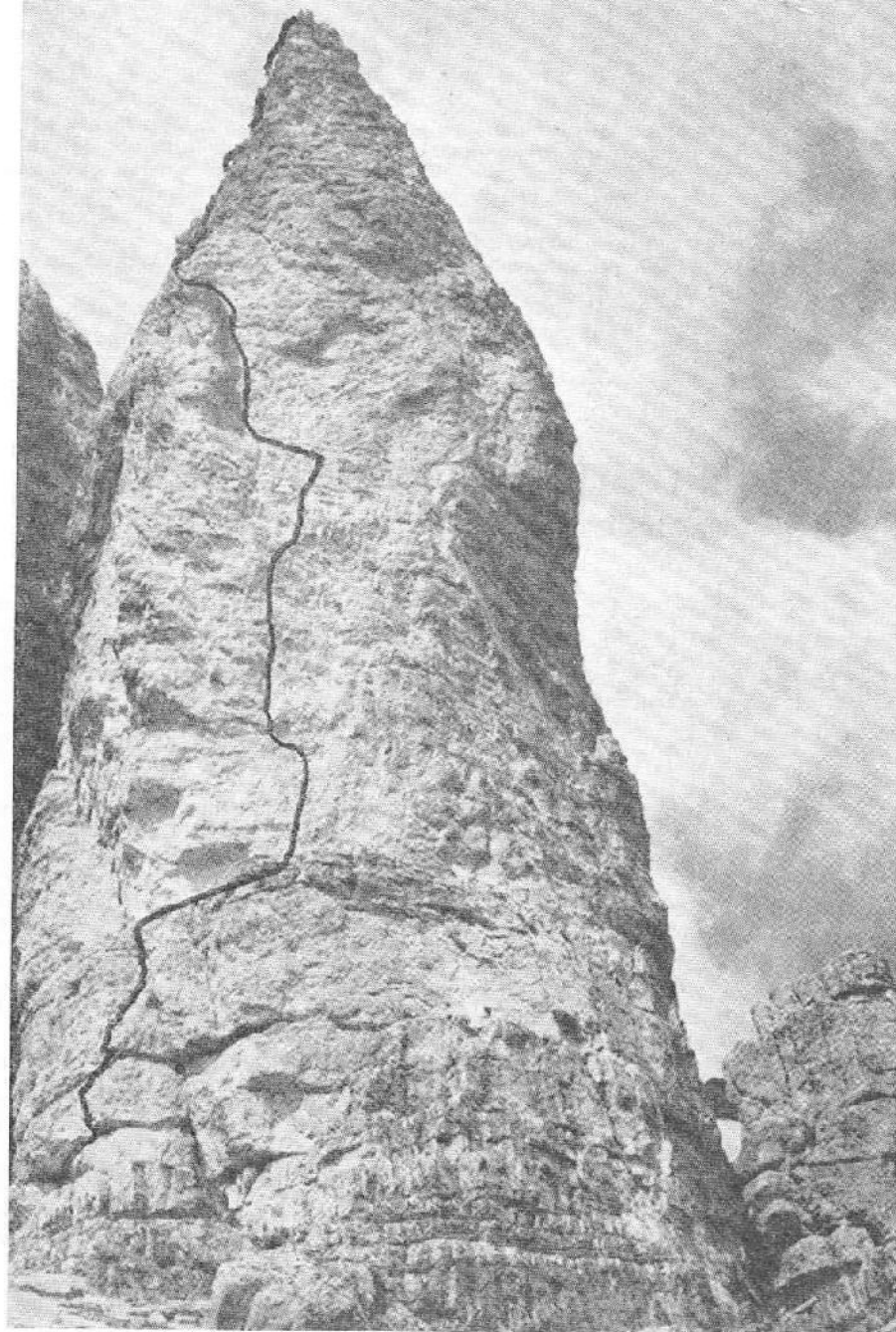
Z zadnjimi močmi pridem do tovariša. Le on mi vliva novih moči, zna me bodriti. Le eno streho še imava. Res sem videl samo eno streho kakih 10 metrov dolgo. Potegnem nahrbtnik k sebi, da bi naredila posnetek. Toda fotoaparata ni v nahrbtniku, sameva v šotoru daleč stran. Obžalujem, da se nama je to pripetilo, Franček pa brez besed začneja z novo streho. Vrv mi počasi polzi med prsti. Ko zasilšim »zategni«, se prsti krčevito oprimejo ene ali druge vrvi, za nobeno ceno ne bi popustili. Venomer lete prek naju velike skale, vzroka ne poznavam. Dopoldan se je že zdavnaj prevesil v popoldan, midva pa sva še pod zadnjo večjo zapreko. Za ta težki raztežaj Franček ni porabil veliko časa.

Za vsakim dežjem nastopi sonce in tako je bilo tudi sedaj. Prišel sem lesti svoj najtežji raztežaj. V prste se mi je naselila tanka bolečina. Ni popustila. Zavedel sem se, da sem roke, predvsem pa prste, izmučil do skrajnosti. Zopet počivam v stoilčku, skoraj pri vsakem drugem ali tretjem svedrovcu. Po dveh urah sva s Frančkom zopet skupaj. Zavedala sva se, da sva rešena streh, ne pa tudi previsne stene. Franček izpleza zadnji raztežaj po nekakšni zajedi.

Ko lezem k njemu, mi spodrsne in že »letim«. V delčku sekunde možgani delujejo s svetlobno hitrostjo. Vsega se spomniš: staršev, prijateljev. Ali bo vrv zadržala padec? Ko je vse mimo, od presenečenja buljim v vrv, od strahu pa še bolj. Takih občutkov do sedaj nisem poznal, saj še nisem padel. Z zadnjimi močmi preplezam ključno mesto in srečno pridem do Frančka, znova rojen. Imava še raztežaj do majhne poličke v steni (stik s Cassinovo smerjo). Tu bova prespala.

Na polici stojiva že ovita v mrak. Ko si urejava bivač, se zavedam, da bom v steni tudi prvič spal. Veliko stvari doživljam danes prvič. Prvi bivač pa mi bo ostal za vselej v spominu. Počutil sem se kot kak sedemdesetletnik s sklepno revmo. Spal

Cassinova smer
v Piccolissimi
Foto Clc Debeljak

skoraj nisem, saj sem bil psihično zelo vzbujen. Kako lepo bi bilo ležati na blazini v šotoru in kramljati lepo spočit. Tako pa visim na kamenju, ki ima vsak svojo nalogo, da te tišči, na mrazu, povrhu tega pa trpim še hudo žejo. Kaj je ne bi, če pa nekaj metrov od mene žubori slapič, razigran in glasen. Misel potuje v Slovenijo, domov k staršem, ki ju že vidim, kako jezno in zaskrbljeno bi se držala, če bi me videla, kje sem v tem trenutku.

Prijatelj poleg mene že trdno spi. Kako sem mu nevoščljiv! Sam ostajam s spomini na pretekle dogodke, sam s steno, sam z zvezdami, ki vedro mežikajo, sam z nočjo, dokler ni spanec močnejši in me le premaga. Zjutraj pričneva, vsa otrdela, že v mraku. Zopet imava previsno steno, s stremeni v rokah in z nekaj prečkami jo zmagujemo. »Pa čeprav je Cassinova smer ocenjena s šesto težavnostno stopnjo, se po mojem s strehami ne more primerjati«, sem zaklical Frančku, ki je bil nad mano.

Raztežaj za raztežajem napredujeva zelo naglo v nekakšnem kotu dveh sten. Smer se proti vrhu nekoliko povesi, kar ni dobro za najin nahrbtnik, ki se v počeh venomer zagozduje. »Še dva raztežaja naju ločita od vrha smeri,« mi z nasmehom na obrazu pove Franček. Ko varuje, mu vrvi enakomerno in hitro tečejo skozi prste in čez hrbet. Premišlujem, če bo tudi meni šlo tako naglo od rok v raztežajih proti vrhu, ki naju ločijo od sonca, sreče, prijateljev. Ob 11.45 pričnem zadnji raztežaj v Zahodni Cini. Opoldne že stojiva na soncu in pospravljava opremo v nahrbtnik. Ko sva si s tovarišem stisnila roko, so mi prišle solze v oči. V tistem trenutku sem si želel, da bi bilo takšnih občutkov na vrhovih čim več.

SPOMINI NA WILDER KAISER

IVAN LESJAK-JANČ

Spomini... Tolažijo nas in morijo. Toda najgloblji, najdražji so oni na lepa, brezskrbna leta prehitro minule mladosti. Globoka doživetja prve ljubezni, potepanja, velikih načrtov, mladostnih pustolovščin so že tako daleč od vsakdanjih skrbi, ki jih kot kužna bolezen sproščajo nasprotja v deformiranih človeških odnosih. V trenutkih zagrenjenosti pa človeka nehotе zanesе nazaj med lepe spomine, med najlepša doživetja. Pri meni so povezana tudi z začetki mojega alpinističnega udejstvovanja. Velikimi pravim zato, ker so mi takrat naše prelepe Savinjske Alpe predstavljale čarobni svet sivih sten, prepadnih in mračnih, ki jih zmorejo samo pogumni. Med njimi je tudi spomin na Wilder Kaiser. Kako je že bilo?

Takrat sva z Mrkljem (Vinkom Deželakom) imela za sabo prvo sezono plezanja. Za nama je bilo že čez 30 vzponov. Zaradi samostojnega plezanja sva bila na zimo sprejeta med pripravnike AO Celje. Te časti sva se zavedala. Tudi pozimi sva bila precej v stenah. Z nekaj lepimi vzponi sva napovedala, da je z nama treba računati. Pripravila sva si tudi načrt za naslednje leto. Višek naj bi bila ponovitev direktne smeri (VI-) v severni steni Štajerske Rinke. No, resnici na ljubo, sanjarila sva celo o Čopu. Toda že takoj maja in junija sva načrt krepko presegla. V dobrem mesecu sva poleg Direktne in Čopovega stebra ponovila še Raz Jalovca s Črnim odlomom in Direktno v Špiku. Vseh smeri sva se lotila s spoštovanjem pa tudi strahom. Plezala sva brez plezalnih pasov, s težkimi vponkami in starimi klini. Vsakega uspeha sva se veselila kot otroka.

Tisto leto smo se na odseku dogovorili, da najmlajši ne bomo ostajali doma. Organizirali smo ledeniški tečaj pod Grossglocknerjem. Toda z Mrkljem sva hotela še kaj več. Ker sva bila za francoske Alpe še prezeleni, smo se s Cilem in s Cveto dogovorili, da pojdemo po tečaju naprej na Tirolsko, v znani gorski masiv Wilder Kaiser.

Sklep smo tudi izpolnili. Po uspešnem vzponu na Grossglockner smo se v krepko naloženem Mrkljevem »herbiju« po vijugasti Glocknerstrasse spustili v Kützbühel in nadaljevali v St. Johan. Od tu drži lepa dolina v Grlessner Alm, idilični kotichek s planinskim motelom, pod ostenji Kaiserjevih vrhov. To je pravi raj in temu primerno tudi obiskan. V lepih poletnih dnevih se tu nagnetajo množice Münchenčanov in ljubiteljev gorskih lepot iz vseh strani sveta.

Sreče z vremenom nismo imeli. Dva dni je v kratkih presledkih deževalo. Zelo vznemirljen sem opazoval drzne oblike previsnih sten Fleischbanka in Predigtstuhla. Oba vrhova izzivata človeka s svojima težkima stenama na odkrit in težak spopad. Tu lahkega plezanja ni. Vse smeri v osrednjih delih rahlo previsnih ostenj so delo velikih mojstrov stare in nove generacije, kot so: Dülfer, Rebltsch, Aschenbrenner, Buhl, Brandler, Messner in še kdo. Odlični trdni steni so oplemenitili z drznim prostim plezanjem, polnim najrazličnejših prehodov, prečenj, previsov, ozkih počti, nihajnih prečin in drugih elementov težkega plezanja. Prav tukaj je bila leta 1978 priznana tudi sedma težavnostna stopnja.

Estetsko pa Wilder Kaiser deluje zelo ljubko. Kot ostri zobje se bočijo nad temnimi gozdovi modrikastobeli vrhovi. Pogorje je sorazmerno majhno in nizko. Vrhovi komaj presegajo 2300, stene pa 500 metrov. Občudovanja vredna je flora in favna. Bogati gozdovi segajo prav pod vznožja navpičnih sten. Povsod vidiš številno alpsko divjad. Tudi planinske postojanke, kjer so kot delovno osebje zastopani tudi naši južni bratje, so vzorno urejene in ne pretirano drage. Tukaj smo naleteli celo na »daso« iz Niša, ki je z domačimi sodelavci govoril kar srbsko. Menil je, da se mlad Nemec lažje nauči srbsko kot stara srbska kost nemško. Na veliko začudenje so njegovi dolgoletni

Fleischbank (Wilder Kaiser)

Foto Cic Dabeljek

»kameradi« v resnici dobro tolkli srbsko. Tako sem v pogovoru z njimi lahko več rabil srbohrvaščino kot pa nemščino. Redek primer. Nasploh, za razliko od avstrijske Koroške in Štajerske, na Tirolskem nismo zasledili nobenih nacionalističnih pojavov. Tu se zanimajo ljudje le za zaslužek. Politika jim je precej postranska in odvečna zadeva. Ljudje so precej manj splošno razgledani kot pri nas, zato pa toliko večji specialisti svoje stroke. Zdelo se mi je nerazumljivo, ko mi je lepo dekle mojih let iz okolice Kütbühla povedalo, da še ni bila nikjer čez mejo svoje Tirolske. Srbski »dasa« pa mi je trdil, da večjih pijancev, kot smo Slovenci, ne moreš najti nikjer drugje po svetu kot na Tirolskem. Ne vem, kako pijejo žejni Rusi, ampak jaz bi se glede tega z »daso« kar strinjal.

Vreme se je začelo brisati. Z Mrkljem sva najprej preplezala mokro in ostro severno raz Predigtstuhla, ocenjeno s IV+. Spoznala sva, da so ocene lepo zasoljene.

Naslednji dan sva se po dolgem razmišljanju odločila za nekaj težkega. Izbrala sva kombinacijo smeri Schüle—Diem, Lackner-Lenge VI—A₁ v zahodni steni Predigtstuhla. Smer je priznana zaradi raznolikega plezanja. Bogata je z originalnimi plezalnimi prehodi. Plezanje je razon zadnjih dveh raztežajev vseskozi prosto po odprti izpostavljeni steni. Zaradi neizkušnosti sva naletela na težave, ki bi nama utegnile poskrbeti za sive lasce. Naj navedem le en primer:

Po navpični počti sva prilezala do revnega stojišča. Nad nama se je bočila velika previsna žrnula, pod katero sem opazil nekaj klinov. Ta se je nadaljevala na desno v pravo streho. Levo od nje ni bilo nobenega prehoda. Zaplezal sem v smeri klinov. Viseč v zadnjem sem opazil, da se uporablja za sestop, kajti tukaj se je nekdo zaplezal. Spustil sem se nazaj na stojišče. Kam za vraga torej? Šele kakšnih deset metrov desno se je navpično navzgor vila poč izrazito nasproti izstopajočemu steburu. Do nje pa previsna, gladka plošča, nad katero se je bočila streha. Tedaj sem se spomnil: To je vendar znana nihajna prečka. Ta plezalni element pa nama je bil popolna neznanka. Po krajšem posvetovanju sva se odločila za ta maneuver. Spustil sem Markija skoraj za cel raztežaj nižje. Z dolgotrajnim nihanjem je dosegel poč, v katero je bilo moč stlačiti le po eno roko in nogo.

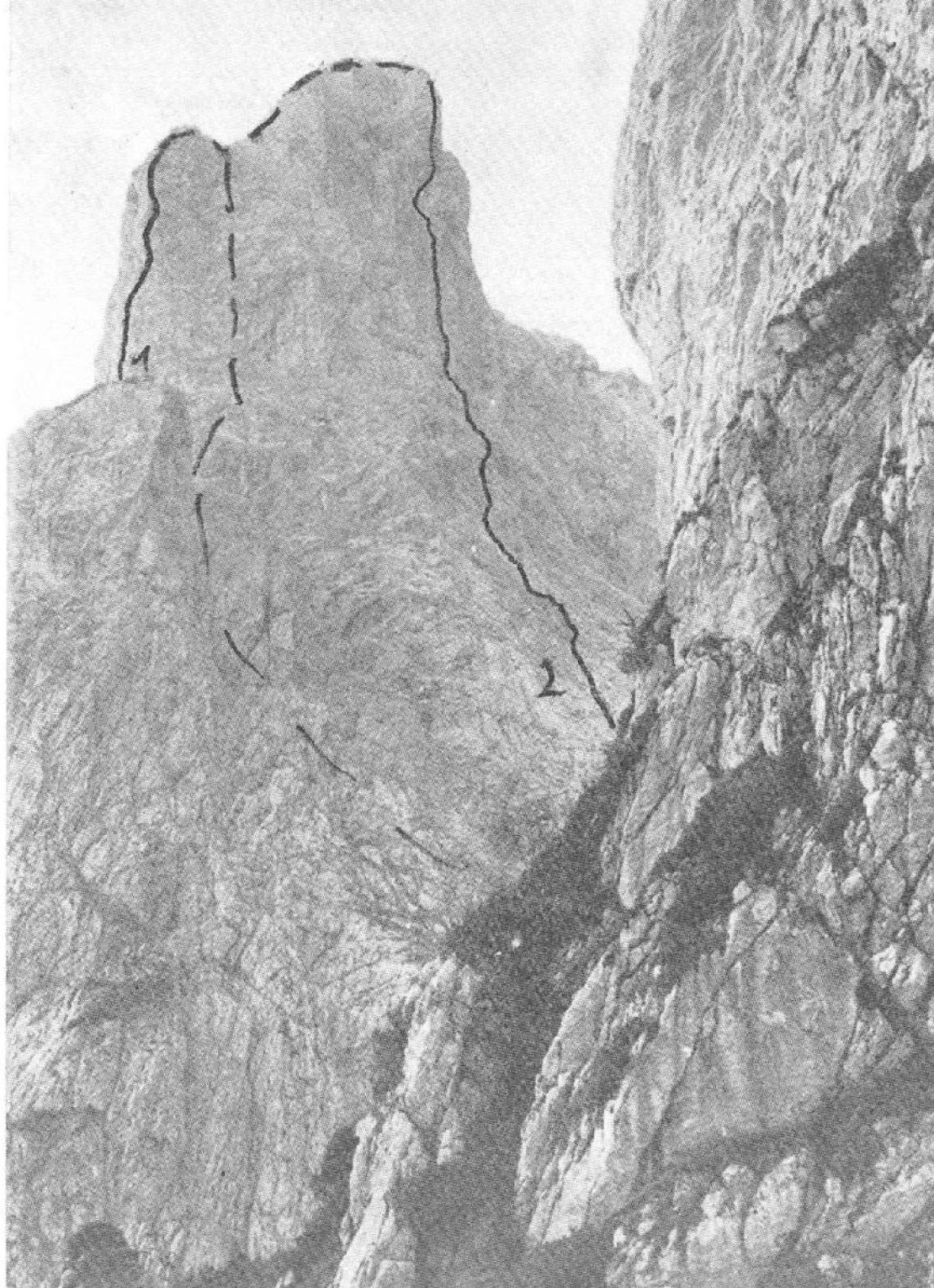
Nemudoma je zaplezal navzgor. Da bi tudi meni omogočil nihanje, je moral brez vsakega varovanja še za raztežaj nad moje varovališče. Po skoraj dveurnem plezanju se je povzpel več kot 60 metrov, ne da bi enkrat samkrat vpel eno od vrvi. Ko sem se nehote spomnil na možnost padca, me je oblił znoj. Na srečo mi je streha kmalu onemogočila nadaljnje opazovanje mučnega plezanja. Po dolgem in napetem čakanju sem zaslišal vzklik: »Stojišče! Dobra sva!«

Na vrsto sem prišel sam. Izpel sem se in se s strahom pripravljaj na polet. Odločil sem se, divje zanihal. Kaj to pomeni! Ne da bi dosegel nasprotno stran, sem zanihal spet nazaj. Po dolgotrajnem nihanju in vrtenju sem se umiril v zraku, 250 metrov nad dnem in kakšne 4 metre od najbližjega dela stene. Pogledal sem navzgor. Zdrnil sem se. Vrví sta se med drsanjem zataknili v razpoko na robu stene. Kaj sedaj? Mrki mi ni mogel res nič pomagati. Premislil sem položaj, in se odločil. Zavpil sem Mrkiju, naj pritrdi eno vrv, po kateri bom poskušal plezati navzgor, z drugo pa naj me z vso močjo vleče. Z njegovo pomočjo sem se tako povzpel kakšna dva metra. Tako sem sprostil močno nategnjeno drugo vrv. Uspela sva jo zbežati iz razpoke in jo takoj fiksirala. Začel sem plezati po njej, medtem ko mi je Mrkl popuščal prvo v razpoki, ki je imela veliko trenje.

Še sedaj mi ni jasno, kako sem dosegel poč, ki se je ravno tukaj za kak meter razširila v udoben kamin. V njem sem čakal precej časa, da so se mi v roke povrnila moči. Ko smo se pozno zvečer pogovarjali o najinih akrobacijah, se je Cic prijemal za glavo. Ravnila sva popolnoma narobe, pravilna tehnika nihajnega prečenja je drugačna. Bil je jezen, obenem pa ponosen na naju. Na napakah se učimo in kalimo.

Naj omenim še to, da sva pred odhodom splezala še skoraj nič lažjo Dülferjevo poč v Fleischbanku. Smer se imenuje po slavnem ljubljencu Kaiserjevih ostenij. Velja za najlepšo smer v pogorju. Mislim, da do danes še nisem plezal lepše. Pa tudi tukaj nisva imela sreče. Tik pod vršnim grebenom se je razbesnel pravi pekel. Neprestano je treskalo okoli naju. Kamenje in ozračje je bilo naelektreno, zvenenje železnega križa na vrhu Fleischbanka je paralo živčevje. Smrtni strah sva pa le premagala. Vsa omočična sva se nagonsko prebijala po grebenu. Ko se je končno huda ura umirila, sva v gluhem zatišju raztrganih meglenih gmot občutila, kakor da sva se na novo rodila. Tudi Cic in Cveta nista mirovala. Opravila sta nekaj lepih vzponov in budno bdela nad nama. Z njima je sploh povsod lepo.

Ko smo se naslednji dan poslavljali od prijaznih domačinov in se ozirali po že čisto domačih vrhovih, nam je zastala beseda. Zapuščali smo nove prijatelje, bogata doživetja, pravljico dolino, mogočne stene. Najbrž za vedno. Ostali bodo le spomini.

Wilder Kaiser: 1 — sev. raz Predigtstuhl IV—V; 2 — Schüle-Deam-Lackner-Langer

Foto Cic Debeljak

Viharnik pod sev. steno Ojstrice

Foto Cic Debeljak

VIHARNIKU

Sam je, kot na mrtvi straži,
posušen,
brez iglic, skorje,
v prvem snegu brez zlata.

Stoletja zime so mu pile sok,
sušile kri,
srce v kamen strele spremenile.

Rodovi mrli so v njegovi senci,
ko bil je še košat,
bahav, med rušjem velikan,
gamsu kažipot,
človeku, umu brez koristi.

Pod steno — ojstriško
sivi steber skrit.
Še je živ,
stoji
in stal bo,
kamnit in nem,
ko rod človeški zgine v pozabol

Cic

NESREČEN DAN

FRANČEK KNEZ

Sonce je ožarilo stene kanjona, nebo je bilo brez oblaka. S prijatelji gremo po grušču navzgor pod steno Anič Kuka. Glasovi iz tabora kmalu zamro, le tu in tam se iz stene čujejo povelja plezalcev. Pri vstopu v Kanasutro, kamor smo namenjeni tudi mi, nas prehitita dve navezi. Opazujem znane in neznane obraze plezalcev, ki plezajo vstopno zajedo. Ker je zajeda zasedena, moj duh pa mi ne da miru, splezam po žlebu zraven zajede. Kmalu dosežem udobno polico pod prvim stojščem. Tu varujem Fančo. Kmalu je pri meni. Stojiva na polici, klepetava in se smejeva. Veseliva se plezarije, ki se nama obeta. Zdajci pa nad nama votlo počí, sunkovito se ozrem v to smer. Od začudenja onemim, v zraku vidim črno postavo, okoli nje pa črne grude izruvanega kamenja. Postava kot senca izgine za stebrom, za njo pa kot besna kača opleta vrh.

Fanči se iz grla utrga vzdih, zagrabim njeno glavo, jo potisnem k tlom, tudi sam se sklonim. Ne, ne bom gledal tega strašnega prizora. V mislih že vidim, kako bo sunek iztrgal iz stene še drugega plezalca in ga bo v loku odneslo iz stene v grušč. Hip zatem se že začujo zamolkel pok. To je konec. Ozrem se navzgor, Frenk še vedno stoji na stojišču. Sunek ga ni iztrgal iz stene. Hitro splezam na stojišče, k tovarišem, sežem po kladivu. Zapoje klin in že je pripravljena vrv za spust v vznožje stene.

Prijatelji, ki so bili pri vstopu, se sklanjajo nad ponesrečencem, dajejo mu umetno dihanje. Nekaj časa se čuje še hropenje, nato utihne — zazrem se v ponesrečenca, kri mu teče iz ušes in nosu, tudi moje umetno dihanje mu ne more več pomagati. Kri mu je zalila že oči. Topo strmijo vame. Umaknem se k steni. Prišli so roševalci, srebrna vrečka pokrije nagibno telo. Številne roke primejo vrečko in jo položijo v mariner. Potem škripaje potuje po grušču v dolino.

Še malo prej tako prijeten sončen dan je v hipu postal žalosten, črn kot nobeden do sedaj. Duh po smrti vse naokoli. Strašno je, ko stena vzame mladega tovariša.

RAZ ZA KLADIVČEK

MARJANA ŠAH

Zima se je poslovila. Prišla je pomlad in z njo novo plezalno obdobje. Tega smo se zlasti razveselili tisti zmrzljivci, ki jim praskanje po ledu in snegu ne diši preveč. Tudi tokrat smo se na odseku zmenili, da preživimo majske praznike v stenah Paklenice. Začetek ni bil nič kaj prijeten. Dež je lil kot po naročilu. Vendar nas, ki se imamo za »trpežne«, to ni motilo. Pogumno smo prenesli prvi poraz, optimistično spravili opremo in in seveda same sebe pod streho Alijevega avtomobila, starega peugota, ki nas je že tolikokrat varno pripeljal do cilja. Tudi tokrat nas ni razočaral. Vreme se je izboljšalo in tako smo lahko v miru postavili šotore. Nismo bili sami. Kamor si se ozrl, si videl plezalce, njihove srečne, nasmejane obraze. Oči so jim begale sem in tja in se vedno znova ustavljale na ostenju Anič Kuka. Vsakdo je nosil v sebi skrito željo, da se poskusi v tej ali oni smeri. Pogled in misli so mi uhajale v raz, ki se je v loku raztezal pred mano. »Brid za mali čekič« da, ta smer me je vznemirjala že od prvega obiska Paklenice. Neštetokrat sem z očmi sledila plezalcem, ki so kot pajki lezli meter za metrom naprej. Kadar je kdo omenil to smer, mi je postalo toplo pri srcu. V vsem tem času, odkar sem prvič prišla za skalo, prvič zabila klin, potegnila za vrv, me še ni nobena smer tako očarala kot ta. Plezala sem že lepše, vendar me n nobena tako prevzela na prvi pogled. Novembra sva s Čajzem že stala pri vstopu. Ker pa je bilo veliko kandidatov, časa pa premalo, sva šla v »Karabore« in »Brid za mali čekič« je ostal le preja za nadaljnje sanje. Odšli smo domov in želja po tej smeri se je čez zimo še okrepila. Spomladi pa se mi je nasmehnila sreča in takrat sem v svoj dnevnik lahko zapisala »Velika želja se je izpolnila«!

Z Meto in Mileno smo se priganjale po Čuku, nato pa sva se pregrevale na soncu. Strmela sem v plezalce na razu in razmišljala, ali bom tudi jaz kdaj na njem. Nenadoma sem zaslišala Frančka, ki pravi, če »grem z njim tja gor« in s prstom pokaže na raz. Kar odneslo me je z blazine. Srce mi je tolklo: »Končno, končno, končno...« Vsa razburjena sem se pripravila. Radostno sem hitela za Frančkom. Kmalu sem praskala za njim. Prvi raztežaj je bil za nama, šlo je brez težav. Sedaj se je razburjenje v meni poleglo, posvetila sem se plezanju. Gledala sem za Frančkom, ki je kot pajek lezel čez previs. Dober, izreden je, ena noga sem, druga tja, poteg z rokami, in že ga ni več. Le kladivo in stremena, ki pri njemu ne pridejo veliko v rabo, še nekaj časa bingljajo in nazadnje tudi to izgine. Ostane samo siva skala, modrina neba in rdeča vrv, ki enakomerno drsi skozi moje prste.

Čudovito je plezati. Zaslišala sem Frančkov poziv. Izpela sem se, za trenutek počakala, a nekaj v meni je vpilo, da moram. Zbrala sem vso svojo energijo in se začela prebijati. Ko sem visela v stremenu, sem začutila, da imam odvezan čevljev. Kaj naj storim. Poskušala sem se spustiti nekoliko niže, a mi ni uspelo, ker je bila vrv preveč napeta. Ojunačila sem se, spustila oprimke, se nekaj časa kot vreča vrtela med nebom in zemljo, končno pa mi je z muko le nekako uspelo zavezati čevljev. Vsa zasopihana sem priplezala do Frančka. Povedala sem mu o svoji nezgodi. Nasmehnil se je in napravil nekaj posnetkov z aparatom, nato pa se je odplazil naprej.

Na varovališču sem se oddahnila. Odslej je šlo brez problemov. Še tisti gladki žlebički in že sem bila na vrhu. Krepak stisk roke, rahel nasmeh in hvaležen pogled povedo vse.

Na vrhu sem, vendar stene nisem premagala. Tega ne more storiti nihče. Premagala pa sem svojo slabost, ko sem zrla v strme višine in mislila, da tega ne bom zmogla. Roka nehote tiho zdrsne na skalo in jo rahlo poboža. Sprejela si me, gora, hvala ti za to, hvala. Vedno je tako. Samo volje je treba, drugo ti daje gora sama. Ponuja ti možnosti, variante, oprlmke, stope. Če to spoštuješ, če ji zaupaš, uspeš.

Trenutki na vrhu po turi so dragoceni. Razgleduješ se, celotna tvoja bit je prevzeta z eno samo radostjo in željo, da bi bilo vse to večno. Za hip obstaja samo dvoje na svetu: gora in ti. Z vsemi svojimi čutili sprejemaš lepoto in jo hočeš za vedno vtisniti v spomin in srce. Ničesar ni, kar bi skalilo tvojo radost in zanos. Pozabljaš na vse, le svojo srečo doživljaš.

SMER ZAHAJAJOČEGA SONCA

BOJAN ŠROT

Danes je 29. september. Pod Križevnikom sem. V prijetnem brlogu, ki mu pravijo bivak. S Frančekom nameravamo preplezati novo smer po čudoviti rumeni, previsni, severo-zahodni steni Križevnika. Že danes sva vstopila vanjo, čeprav se je dan že nagibal k večeru.

Po začetnem lahkem svetu sva prišla do 80-metrške previsne počli. To je tudi najtežji del v smeri. »Bo šlo?« se sprašujem. Mora iti. Zaupam v Frančka in vem, da bova jutri prišla tu čez. Nenadoma pa se zasliši glasno grmenje. Z vrha stene je začelo padati kamenje. Stisnil sem se ob skalo in gledal, kako je grmelo z vrha proti meni. Prvič sem doživel kaj takega. Pričakoval sem, da bo zdaj zdaj padlo po meni. Pomislil sem na dekle, na domače, prijatelje in znanke, v strašnem pričakovanju najhujšega. Sekunde so se mi zdele dolge kot minute. Končno pa vsa kanonada zleti v globino mimo mene, le nekaj manjših kamenčkov me zadene. Šele tedaj se spomnim, da sva v previsnem delu stene, ki naju varuje kot streha. Morda naju je hotela stena prestrašiti. Tako deviški, nedotaknjen je še ta del v celotnem ostenju Križevnika. Na majhnih poličkah rastejo planike. Oveneke počasi umirajo. Sonce je že zašlo, midva pa se vračava v najin brlog. Zgodaj se odpraviva spat. Jutri naju čaka dolg, naporen dan, poln negotovosti.

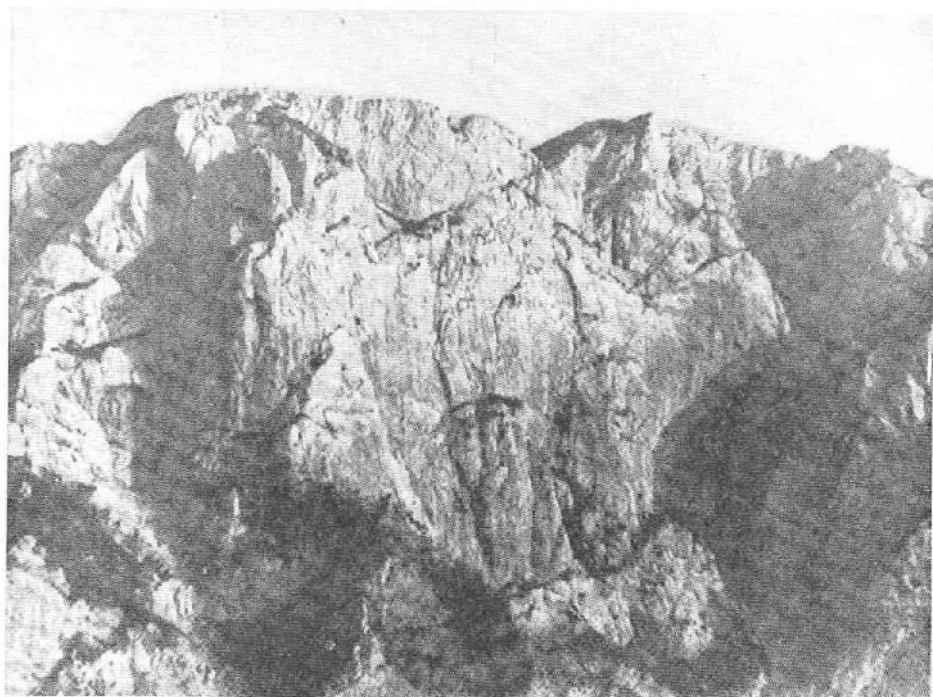
30. september 1978

Dežuje, čisto narahlo, kot bi naju hotel dež blagosloviti. Kljub temu vstopiva v steno. Danes morava priti do vrha. Dež se bo že izlil.

Kmalu prideva do tistega mesta kot včeraj. Previsni del naju varuje pred dežjem. Ne hitiva preveč, ker varčujeva moči za zgornji del, ko bova na dežju. Franček kljub temu hitro prepleza prvi raztečaj v počli, tega je že včeraj obdelal, jaz pa napredujem bolj počasi in izbijam lesene kline. Tudi naslednji raztečaj je pravi užitek v plezanju. Dežuje vse bolj in bolj, midva pa bova že v naslednjem raztečaju morala ven iz zavetja previsne stene.

Kmalu sva popolnoma premočena. Tresem se kot šiba na vodi. Vsakokrat ko vzdignem roko, mi teče voda v rokav, nato po telesu do čevljev. Mravljinci me spreletavajo po telesu, udje postajajo vse bolj okorni. Počasi se na to privadim, zebe pa me kljub temu. Varovališča so prava muka. Komaj čakam, da se lahko poženem naprej in vsaj malo ogrejem, čeprav mi moči vse bolj pojemajo, kot bi mi jih izsrkavala nevidna pijavka. Cepetam z nogami in se sprašujem, zakaj si človek naprti take napore. Zakaj hočem biti alpinist? Zaradi slave? Nikoli! Le kdor je že to doživel, lahko ve, kakšni občutki te prevzamejo, ko premagaš vse težave, ko si mimo vseh nevarnosti, ko si na vrhu.

Mesta, ki bi jih drugače plezal z užitkom, sedaj premagujem le z velikim naporom volje in moči. Popolnoma sem že obupan, le Franček me vzpodbuja, da še zbiram

Severna stena Kríževnika

Foto Peter Ficko

moči. Nekaj v meni mi tudi govori, da moram, moram... Še malo pa bova na vrhu, nato pa sestop in že bova v bivaku.

Zdajci pa me iz razmišljanja predrami glasen vrisk. To pomeni, da je Franček že na vrhu in da sva zmagala. Narava je pokazala svojo moč, vendar je bil človek zopet močnejši. Čaka naju še dolg sestop. Dež naju neusmiljeno moči. Toda zdaj je najhujše za nama, v bivaku se bom zavil v spalno vrečo in bom najsrečnejši človek na svetu.

Naporno je bilo v tej »smeri zahajajočega sonca«, pa kljub temu lepo. V bivaku je tako prijetno, udobno, ogenj razširja domačnost. In kako je prijetno spati, če zunaj dežuje!

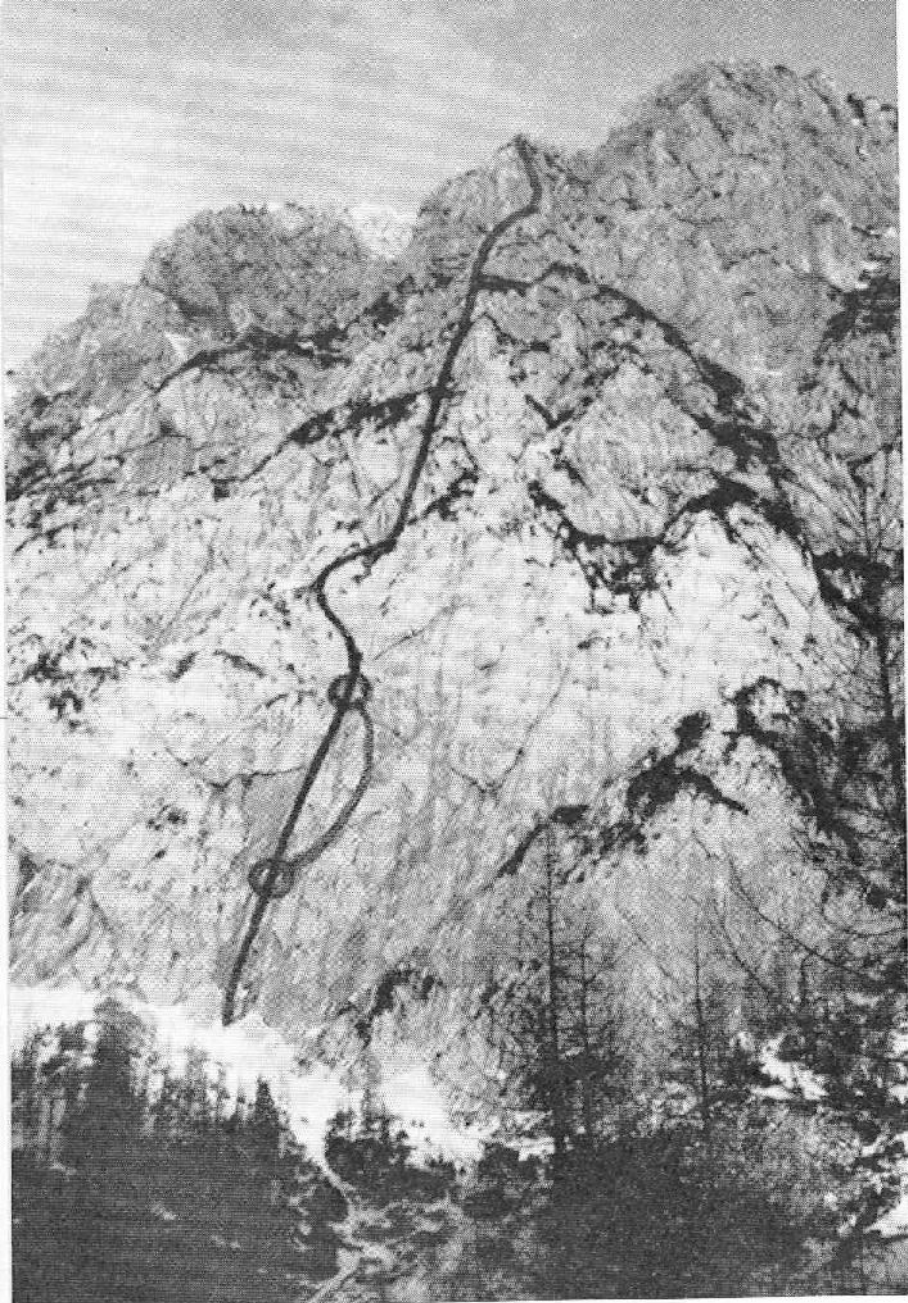
PADEC DOLG KAKOR ŽIVLJENJE

FRANC HORVAT

V soboto, 21. 5., smo imeli v Celju parado. Bilo je toplo spomladansko sonce. Paradirali smo po Dečkovi cesti, nato pa smo zavili proti hali Golovec. Od tam pa hitro domov po opremo. In že drlviva z Mojzesom v Logarsko dolino. Pridružil se je še Kranjc iz Prebolda. V planinskem domu se za kratek čas ustavimo in poklepetamo z dekletki iz Zagreba, ki so na maturantskem izletu.

Nato se zapeljemo do Ančke. Tu je zadnja postaja, naprej bo treba peš. Ko bi vedel, da me bodo nazaj pripeljali, bi raje ostal v dolini. Hodimo počasi in uživamo v popoldanskem soncu. Malo manj kot v uri smo v zimski sobi na Okrešlju. Tam srečam prijatelje, ki so že prišli pred nami. Sprašujejo me, kdaj grem v vojsko. S težkim srcem jim povem, da že v četrtek. Na vojsko sploh ne mislim, čeprav vem, da bom služil v Kranju.

Zvečer kaže, da bo naslednji dan lep. Z Jožetom se dogovoriva, da greva jutri v Direktno v Mrzli gori. Ta smer me je že dolgo mikala. Od daleč sem gledal, kako se z lepimi prehodi vzpenja po črnosivem skalovju. Aco mi je že pravil, kako se je prebijal z eno

Direktna smer
v južni steni
Mrzle gore
(krožca kažeta, kje
in do kam je padel
plezalec
Franc Horvat)

Foto Cic Debeljak

samo lestvico čez poč. To me je še bolj navduševalo. Tudi Franček me je vzpodbujal, naj splezam celo smer.

Zjutraj vstanem že ob petih. Vreme bo držalo. Pri izbiri partnerja je drugače. Cic mi pravi: »Zakaj bi šla skupaj dva dobra?« Tako sva šla midva z Mojzesom, Jožek pa s Serpo v drugo smer. S počasnimi koraki se napotiva pod steno. Sneg je še zmrznjen, vendar samo skorja. Včasih se mi vdre do kolen, vendar sva še kar hitro pri vstopu. Ker je precej snega skopnelo, se Mojzes ne znajde takoj, čeprav je že plezal v to smer. Končno le ugotoviva pravo smer. Hitro se naveževa in že otipavam prve oprimke. V prvih metrih mi ne gre, le počasi se prebijam višje in višje. Stena postaja vse bolj strma. Na levi in nekaj metrov nižje sem opazil klin. Sva zgrešila? Nič zato. Pridem do majhnega previsa, ki mi ne dela preveč preglavlc. Postanem na stojišču in pokličem prijatelja za seboj. Tudi njemu ne gre v začetku najbolje. Po nekaj metrih se segreje in kmalu prlsopiha. Za čudo ne vidim dosti klinov. Ko se potegnem čez majhen

previsok, zagledam profilni obročkar in se takoj vpnem vanj. Napredujem po neizrazitem kamenju. Oprimki so majhni, toda trdni. Stena se zopet upre v vertikalno in še malo v previsnost. Povzpnem se do poličke, ki je kar udobna za enega. Priplezam do kamina, ko mi Mojzes pove, da je vrvi konec. Kako naj zdaj varujem sebe in prijatelja? Kamor pogledam, je vse zasigano, nobenih razpok. Po večkratnih poskusih mi uspe zabiti specialček v poklinico. S hrbotom se naslonim na eno stran, z nogami pa ob steno, ki samo rahlo moli iz kamina.

Pokličem prijatelja, naj pride za menoj. Izpne se in mi hoče slediti. Meni je vroče, po glavi mi razbija, kuha in še kaj. Da bi malo razbremenil glavo, si čelado snamem in si jo zatakнем za pas.

Zdajci se mi udre pod nogami. Z izbuljenimi očmi gledam, kako drvijo skale mimo mene. Poskušam se ujeti, zaman. Trak življenja se mi odvíja. Vidim začetke, kako sem začel plezati, pa še naprej, ko sem hlačal po vodi do šole. Zdi se mi neverjetno, s kakšno naglico to teče; kot v filmu.

Prebudi me Mojzes, kliče me. Slišim tudi glas od spodaj. Končno se le zavem. Visim na vrvi. Vse okoli mene je gladko, malo nižje je polica. Zakličem Mojzesu, naj me spusti nanjo. Šele ko sem se sesedel na polico, sem začutil v nogi ostro bolečino. Tedaj opazim, da mi noga binglja pod polico. Oka me od spodaj sprašuje, kako je z mano. Povem mu, da imam zlomljeno nogo. Spreleti me. Od kod kri v ustih? Saj na levo oko sploh ne vidim! Končno se docela zavem: nič ne bo z vojsko, nič plezanja letos. To mi je takoj jasno.

Kmalu so pri meni raševalci. Imobilizirajo mi nogo, v akiju me spuste pod steno, nato pa z žičnico z Okrešlja do Ančke. Tu me je že čakal rešilni avto.

V bolnišnici ugotovijo kompliciran zlom stegenice in gležnja, potrgane vezi v sklepu, odrgnine po obrazu in še kaj.

Sedaj se že tolažim s slikami. Ob lepem vremenu gledam proti goram. Ko se bom zneblj teh vijakov, skoraj ducat jih je v nogi, pa spet kdaj v steno. Tudi v Mrzlo goro.

Opomba: Plozela Jože Bornšek in Franc Horvat 22. 5. 1977. Direktna smer v Mrzli gori. Pri koncu drugega raztežaja se je izpulil varovalni klin. Pedec 60–70 m. Poškodba: kompliciran zlom desne stegenice in gležnja.

OBČNI ZBOR IKAR 1978

Ing. PAVLE ŠEGULA

Leto je naokrog in spet je čas, da bralcem našega glasila posredujemo kratek pregled tudi z zasedanja IKAR, mednarodne komisije za reševanje v gorah. S to organizacijo smo kar se da tesno povezani, njeno delo odseva tudi delček našega dela in nasprotno — mnoga naša ravnanja so plod snovanja v tej svetovni reševalni organizaciji.

Zasedanje je teklo od 21. do 25. septembra lani v planinskem hotelu Kleine Scheidegg pod slovit Eigerjevo steno. Naše delo je bilo razdeljeno — kot ponavadi — na posveto in zasedanja posameznih komisij, terensko delo pa je bilo posvečeno letalcem reševalcem, ki so hrupno vzletavali in pristajali na eigerskem ledeniku in obronkih okrog Kleine Scheidegg, od časa do časa pa uganjali svoje spretnosti, prikazovali novosti in posebnosti reševanja s helikopterji in se z močnimi stroji svedrali v višine nad Bernske Alpe.

Občnega zbora smo se udeležili predstavniki organizacij iz Jugoslavije, Švice, Zvezne republike Nemčije, Italije z Južno Tirolsko, Norveške, Avstrije, Francije, Liechtensteina, Španije, Bolgarije, ČSSR, Poljske in Kanade.

Na občnem zboru sta bila navzoča tudi predsednik UIAA in predsednik DAV. Slednji je najavil intenzivnejše sodelovanje te velike planinske organizacije.

Zapisnik občnega zbora iz leta 1977 v Chamonixu, poročilo predsednika in blagajniško poročilo smo naglo preleteli. Blagajna je skromna, kot se za tako organizacijo spodobi. Izkazuje le nekaj frankov pribitka, torej tudi ni v nevarnosti, da bi jo zlorabljali za kako reprezentanco.

Predsednikovo poročilo je bilo skromno, vendar kar je, je. Če bi se potrudil, bi najbrž lahko povedal kaj več.

Za nas je bilo najbolj zanimivo poslušati predsednike podkomisij, ki so poročali o specializiranem strokovnem delu.

Podkomisija za reševalno tehniko je poročala, da kritike na sedanje naprave ni, je pa nekaj novih pobud in predlogov. Posebne pozornosti je bil deležen novi francoski vitel. Je zelo lahek, omogoča delo z jeklenico in s plezalnimi vrvmi. Zdaj ga še preskušajo. Italijani se ukvarjajo z novostmi in tehničnimi izboljšavami sistemov za zaviranje. Med možmi, ki razmišljajo, je tudi Franco Garda, naš dobri prijatelj in znanec že vrsto let.

Nemci se ukvarjajo z novimi gorskimi nosili. Pokazali jih bodo prihodnje leto.

Spričo številnih novih zaviralnih mehanizmov priporoča podkomisija previdnost. Stvari je treba najprej temeljito preskusiti.

Navedel bi le to, da je smrtna bera precej narasla, v sezoni 1977/78 je v Evropi umrlo v gorah (po nepopolnih podatkih) 161 ljudi. Žalostna zanimivost je čedalje večje število žrtev med udeleženci cestnega prometa. Polovica mrtvih v Italiji je bila zasuta v svojih vozilih.

Predsednik zdravniške podkomisije dr. G. Neureuther je poročal o raziskavah podhlajenosti in ogrevanju podhlajenih. Dovajanje ogretega zraka pri umetnem dihanju usta na usta ali usta na nos pomeni praktično minimalno ogrevanje ponesrečenca,

Helikopter z vitlom in vertikalno (pokončno) mrežo rešuje goste iz zaskočene gondole. Vaje nad Grindelwaldom
Foto ing. P. Šegula

vendar je še vedno boljše kot nič. Tudi topla infuzija je zelo koristna, četudi telesno temperaturo menda poveča manj, kot smo to domnevali doslej.

K večnemu vprašanju: zunanja masaža srca — da ali ne — smo slišali tale predlog: reševalci morajo biti tega vajeni. Četudi je nevarnost, da prizadetega poškodujejo, je vendar bolje tvegati to, kot pa popustiti. Slednje pomeni zanesljiv konec, medtem ko masaža srca vendarle lahko še kaj popravi.

Referent je na koncu nakazal problem, s kakršnim se v ZRN že srečujejo. Dogaja se, da gredo reševalci »na pomoč« kake živali, npr. psu, ki se zaleze. Vprašanje dr. Neureutherja je: Kaj če se pri reševanju živali ponesreči reševalec? Kako je z njegovim zavarovanjem? Bo dobil odškodnino ali ne?

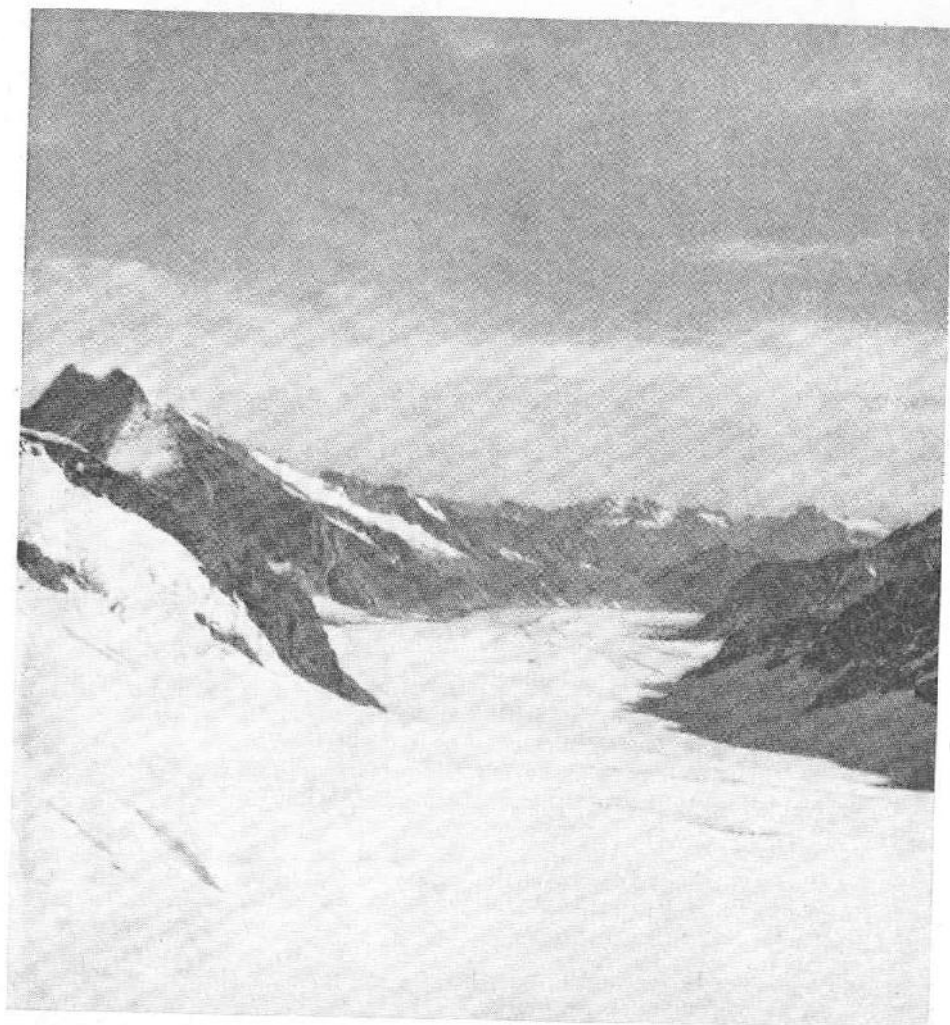
K sreči pri nas in v večini drugih dežel — članic IKAR tega problema še ni.

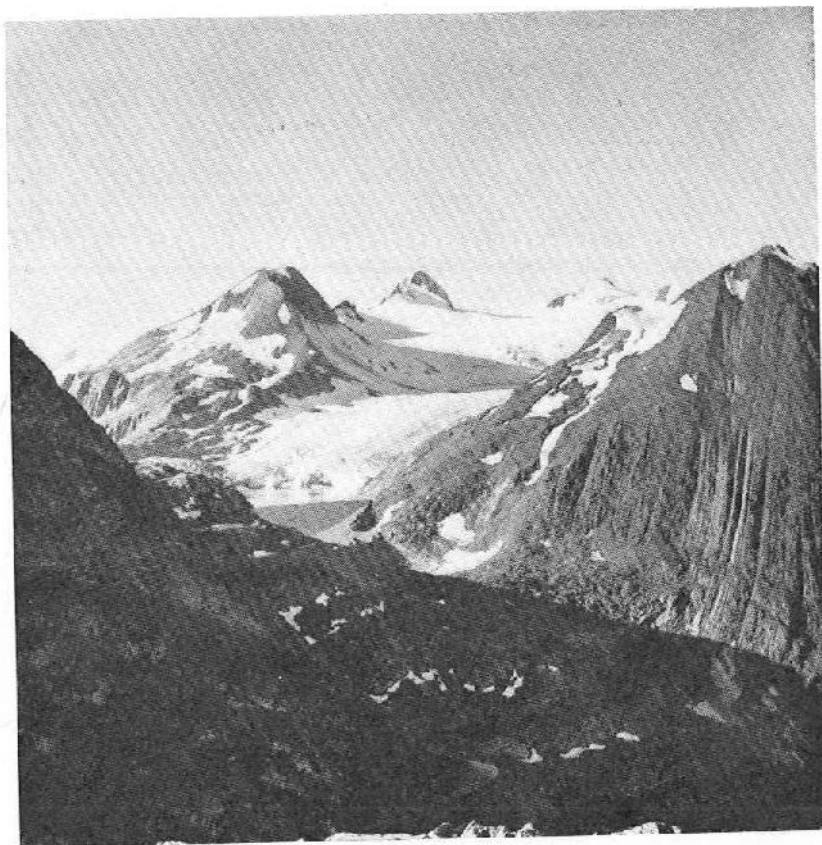
Predsednik letalske podkomisije dr. h. c. Fritz Bühler, sicer direktor Švicarske letalske reševalne službe (SRFW), je ugotovil, da letalsko reševanje ugodno napreduje. Reševalcem so na voljo vedno boljši stroji in pripomočki; posledica je, da vedno več reševalnih posegov opravijo z letali, manj pa na klasični način.

Za letenje ponoči uporabljajo naprave (pasivne) za nočno gledanje (vsaj ena koristna uporaba vojaške tehnike!) in sila močne žaromete, ki na osvetljenem območju iz noči naredo dan. Uvedli so tudi navpično reševalno mrežo, ki se obnese pri reševanju iz kabin in sedežev žičnic in pri raznih evakuacijah, seveda v povezavi z vitlom.

Ujetnik gora — Aletschgletscher v popoldanskih sencah (posneto z Jungfraujoča)

Foto ing. P. Šegula

Gore v soseščini prelaza Nufenen v septembrskem Jutru

Foto P. Šegula

IKAR ima tudi podkomisijo za publikacije, ki pa še ni prav oživela. Komisija kani izdajati bilten, ki bi izšel dvakrat na leto.

Za bralce bo zanimiv podatek, da so članice IKAR lahko poleg ustanoviteljic še druge organizacije, ki opravljajo reševanje v gorah in so za to uradno pooblašene in priznane. Dodaten pogoj je, da njihova pravila delovanja niso v navskrižju s statutom IKAR. Posamezna država ima lahko v IKAR več članic, vendar v celoti samo 2 (dva) glasova.

Sprejem opravi na predlog predsedstva občni zbor IKAR.

Občni zbor smo zaključili z volitvami novega predsedstva in predsednika. Sprememb ni, v vodstvu IKAR so:

Erich Friedli — predsednik (SAC);

Wastl Mariner — predsednik podkomisije za tehniko reševanja in opremo (ÖAV);

Guy de Marliave — predsednik podkomisije za plazove (CAF);

Georg Neureuther — predsednik zdravniške podkomisije (DAV);

Fritz Bühler — predsednik podkomisije za letalsko reševanje (SRFW);

Otto Meyer — predsednik podkomisije za informacije (SAC).

Člani predsedstva:

Gerd Mayer — AV Južne Tirolske (AVST);

Bruno Toniolo — CS Italija (CAI);

Karl Eitzenberger — ZR Nemčija (DAV).

Prihodnji občni zbor bo na Južnem Tirolskem jeseni 1979. Za občni zbor 1980 smo priglasili našo kandidaturo delegati SFRJ.

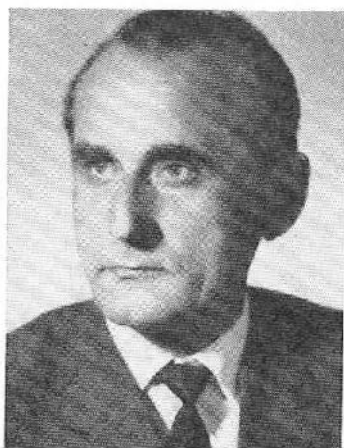
DRUŠTVENE NOVICE

POČASTITEV ŽIVLJENJSKEGA JUBILEJA DUŠANA GRADIŠNIKA

V domačijem gostišču Pevec na Ljubnem so se 26. januarja zbrali člani upravnega odbora celjskega PD z nestorjem dr. Ervinom Mejakom, častni predsednik PD Celje prof. Tine Orel in Tone Bučer, oba predstavnika PZS, in druga planinska tovarišija, da nazdravijo predsedniku PD Celje Dušanu Gradišniku.

V imenu navzočih mu je k jubileju čestital in izrekel najboljše želje Tine Orel. S toplimi besedami se je spomnil svojega nekdanjega srečanja z devetnajstletnim Dušanom Gradišnikom, ki je že tedaj vzbujal pozornost in spoštovanje s svojo aktivnostjo in pogledi na stvar, za katero bijo naša srca. Naše veselje, je dalje dejal govornik, ni le v tem, da praznuje svojo šestdesetletnico čil in zdrav in poln delovnega elana, temveč da imamo v jubilaru pravega moža na pravem mestu.

G. G.

DUŠAN GRADIŠNIK — ŠESTDESETLETNIK

Njegova velika ljubezen so planine. Že izza srednješolskih let, še preden je bil v lahkoatletski reprezentanci celjske gimnazije (1935, 1936) in še preden je bil v vrstah mladinskega planinskega odseka učitelja Zdravka Kovača (1938). Kot visokošolec je Dušan Gradišnik, rojen sredi zime 21. januarja 1919, vihtel plezalno kladivo v navezah najambicioznejših slovenskih alpinistov — Ogrina, Gregorinov, Diehla in dr.

Z vero v novo jutro v slovenskih gorah je srečno preživel Gonars in Dachau. Že avgusta, v letu osvoboditve, je bil kot član okrožnega planinskega odbora v Celju, med obnovitelji planinske organizacije, za svoj sedemindvajseti rojstni dan 1946 pa že načelnik alpinističnega odseka celjskega PD in prav tam mentor in zgled mladim, ki so jih zamikala pota v skalne strmine...

Poleg tega je prevzemal še druge odgovornosti. Bil je gospodar planinske posto-

janke (1955), član v GRS (1956), društveni tajnik (1958) itd., vse do pooblastil v Planinski zvezi, da ne omenimo še članstva v upravnem odboru atletskega društva Kladivar (1950 in naprej) dokler mu — izkušenemu planincu in alpinistu — leta 1963 ni bilo zaupano predsedstvo PD Celje. Začelo se je Gradišnikovo razdobje celjskega PD.

Petnajst let in čez je že od tega. Priznanje Fizikalne zveze Slovenije (1955), srebrni znak PZS (1962), nato zlati znak PZS (1972) in nazadnje še Bloudkova plaketa (1978) povedo, da svoje odgovornosti in naloge pojmuje in opravlja pohvalno in zgledno.

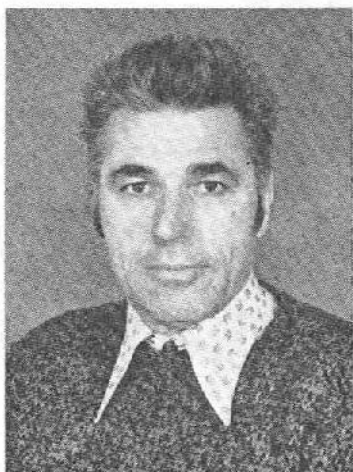
V poklicu je sledil očetu lekarnarju Fedorju, znanemu gledališkemu delavcu in organizatorju. Kot magister farmacije je Dušan Gradišnik že od 1951 na čelu Celjskih lekarn. Kljub velikim in razsežnim odgovornostim poklica, mu do sten ni bilo nikoli predaleč, v prelepi gorski svet pa še danes ne, ko si je oprtal šesti križ. Neomajno delavnega in prožnega bi radi še dolgo srečavali med macesni in viharniki, na hvaležnih vzpetinah in širnih razglednih grebenih. S to željo mu za jubilej čestitajo njegovi planinski tovariši in sodelavci.

G. G.

JUBILEJ DUŠANA KUKOVCA

Ob njegovi 50-letnici so se v dec. 1978 zbrali številni alpinisti, gorski reševalci in znanci, ki Dušana cenijo kot tovariša in alpinista visokih kvalitet.

V prvi vrsti ga je v gorah mikalo plezanje. Če se mu je zahotelo sončnega zahoda ali če je po naključju naletel na prijetno družbo, je bil pripravljen odložiti plezanje. Stena bo počakala! V tem je bil zares svoboden. Svoboda mu tudi sicer mnogo pomeni. Nikdar ga niso obremenjevali načrti, visoki cilji. In vendar je Dušan brez

Dušan Kukovec

tega mnogo dosegel. Z lastnostmi, kot so vztrajnost, smeh, židana volja, dobrota, ki vre iz pristne širokogrudnosti, mu gredo stvari gladko od rok. Ima besedo, ki ogreje in zvedri človeka. Pri tem pa se v odnosih med ljudmi izogiba zlaganemu in se tega ne boji obsojati. Pravi: Kar je pristnega in dobrega, so ljudje že od vsega začetka vedeli! — Povedati moramo, da si je uredil vsakdanje življenje tako, da lahko ves svoj prosti čas v glavnem prebije v gorah. Dolgoletno gorniško življenje je oblikovalo njegov značaj. Dušan Kukovec je vztrajen, izredno pogumen in zelo tovariški. V naštetih lastnostih me spominja na Prevca, le s to razliko, da ta ni posegel po ekstremnih plezalskih stvaritvah in ni bil tako odprt v stikih z ljudmi. Družil se je le s tistimi, ki so ga razumeli. Zelo iznajdljiv in prožen se Dušan rad spusti v pogovor z vsakomer. Rad prisluhne in potem pove, kako **gleda** na stvari on sam. Verjetno je ta izredna komunikativnost razlog, da je med našimi vidnimi plezalci eden redkih, ki so imeli v navezi veliko raznih plezalcev. Nedvomno pa je temu dejstvu botrovala njegova tudi izredna samozavest.

Dušan ima, če šteje svojo letošnjo zadnjo prvenstveno smer, Dedljevo v Križevniku, okrog dva tisoč plezalnih vzponov, od najlažjih do najtežjih, doma in na tujem. Omenimo naj, da se je Dušan razvil v kvalitetnega plezalca brez plezalnih vrtcev, zato pri pridobivanju tehničnih veščin mladih daje prednost neposrednemu gorskemu okolju, stena mora biti kolikor toliko visoka in imeti mora skalni vrh, to večkrat poudarja.

Dušan se je rodil v Oseku v Slovenskih goricah, blizu rojstnega kraja znanega planirja slovenskega planinstva Frana Kocbeka. Tod je v številni železarski družini

preživel svojo zgodnjo mladost v zelo trdih razmerah in pomanjkanju. Pred drugo vojno so se preselili v delavske, po planinstvu in narodni zavednosti znane Ruše. Tod se je izučil dimnikarskega poklica, ki ga zvesto opravlja še sedaj kot vodja delovne enote v Velenju. V Rušah je pričel plezati z znanim plezalcem Vančem Potrčem, kar samorastniško, kot pravi. To je bila naveza, ki je opravila pomembne prvenstvene in plezalne vzpone v Savinjskih Alpah in jih je Vanč mojstrsko opisal v PV. Dušan prične organizirano s plezanjem 1956, ko se včlani v AO Celje. S ponosom in spoštovanjem se spominja svojega velikega prijatelja inž. Ivota Reye, ki ga je vključil v plezalsko odlično družčino, na katero je še sedaj močno navezan, čeprav formalno ni več njen član. Spomin na Ivota Reya je še zdaj močno živ, spominja se prvega vzpona z njim, 26. novembra 1956 v Ojstrici; njegova smrt pa ga je močno pretresla. Oddolžil se mu je za vse dobro, ko je s koroško družčino plezalcev preplezal prvi osrednjo smer v Ojstrici, takojimenovanega Zmaja, eno najlepših in najtežjih smeri v Kamniških in Savinjskih Alpah, ki je vredna spomina na prijatelja.

Leta 1960 se je moral po službeni dolžnosti preseliti na Ravne. Tam se je vključil v delo KAO. Pridno pomaga pri njegovem vzponu kot inštruktor, predavatelj in plezalec. To je čas, ko je plezal znane težke smeri v Savinjskih in Julijskih Alpah. Tako govori s spoštovanjem o zimskem prečenu Kamniških in Savinjskih Alp s Potrčem leta 1960/61 in zimskem vzponu po Herletovi v Ojstrici v navezi z Zagorcem in Potrčem leto prej. V tem času se tudi udeležuje odprav celjskega AO v Centralne Alpe, kjer se tehnično izpolnjuje v plezanju v ledu in snegu. V takojmenovanem koroškem razdobju (1958—1961) odkrije Križevnik. Vsi plezalci soglašajo, da je to njegova gora. Z njo se ukvarja že dvajset let. Tod je stopil na ledino, kjer je preplezal kot prvi mnoge smeri, pravi pa, da jih še ima v načrtu. Čaka ga še koroška smer, ker jih imenuje po geografskem izviru, kot se je selil, da se ne bi kateremu predelu zameril. Začne z Ruško, sledi Šoštanjka, Šaleška, Domenova (Šolar Domen), spominska Resnikova (najtežja) itd.

V tretje gre rado. Mora se spet preseliti zaradi službe, l. 1961; sicer bi rad ostal v prijetnem Klančnikovem in Sušnikovem družbenem okolju, ki je bilo polno razumevanja za vse dobro in koristno, najprej v Šoštanj, nato v Velenje, kjer sedaj živi. Do leta 1965 pleza s koroškimi in celjskimi plezalci. Zraven neposredno sodeluje z alpinisti šoštanjkega alpinističnega oddelka, ki mu je prve zarodke dal pred vojno dr. Jože Goričar. Vendar pleza v tem času največ s Celjanom Lojzetom Golobom.

Sprememba v njegovi alpinistični razvojni poti pa nastane, ko pride do ustanovitve ŠAO. Tedaj pod njegovim vplivom pride do vidnih uspehov v ŠAO. Zdaj spozna, da mora zapustiti celjske plezalce in se posvetiti ŠAO. Z njegovim formalnim pristopom v ŠAO se dejavnost občutno okrepi, začne se načrtno delo z mladino, kjer mu sprva po organizacijski strani pomaga tudi Jože Melanšek. Tod gre predvsem za delavsko mladino (za rudarje). S predavanji, letnimi in zimskimi tečaji, z odpravami, s trdim delom vzdigne alpinizem na kvaliteten nivo. Zraste vrsta plezalcev, ki so sposobni plezati najtežje stene, sodelovati v alpinističnih odpravah in celo v himalajskih ekspedicijah. Pomembna so Dušanova predavanja za širjenje planinske misli med šolsko mladino po severovzhodni Sloveniji. Dušan postane tudi načelnik odseka, ko spozna, da je to potrebno. Deset let ga uspešno vodi, vse do konca 1. 1978.

Delovanje v ŠAO je čas njegovih največjih alpinističnih uspehov; zanimivo, da v svoji dejavnosti vedno združuje dve funkciji, ob vzgojni tudi plezalsko. Soplezalci so predvsem njegovi učenci. Razumljivo, da se je z njimi najprej podal v težke smeri v Savinjskih in Julijskih Alpah, ki jih mora znova plezati. V tem času so pomembni tudi vsakoletni obiski Paklenice, vsi z namenom, da bi mlade plezalce pripravil za težje vzpone in zahtevne alpinistične odprave.

Za njegov plezalski vrh je brez dvoma centralna smer v Eigerju največ vredna. Skupaj s svojim učencem Janezom Resnikom, ki so ga v njegovi zagnanosti vzele gore, je preplezal kot prvi Jugoslovani to slovito steno. Steni je dvoril nekaj let, kar ni tako poznano, že leta 1964 (v njej je bil že 300 m visoko), nato 1966, vdala pa se mu je 1969. V tem času ga najdemo skorajda vsako leto nekaj tednov na tujem: v Dolomiti, na Mont Blancu, v švicarskih gorah itd., kjer pleza znane stene v ledu in snegu.

Med vidne dosežke sodi 1. slovenska odprava na Norveško leta 1971. Vodil jo je Dušan, v glavnem so jo tvorili šaleški plezalci. V pogorju Trolltinda prepleza naveza Kotnik—Verko težko Angleško smer, medtem ko v Romstalshornu prvenstveno Slovensko smer. Znano je, da je doživela ta odprava po sredstvih obveščanja na Norveškem velik odmev. Dušan se je vrnil z Norveške še s filmom, ki ga je posnel Václav Broman in smo ga gledali v televiziji.

Mnogo bi lahko o Dušanu napisali kot članu GRS postaje v Celju, kjer deluje že od leta 1959. S srcem opravlja človekoljubno delo. Za seboj ima številne reševalne akcije. Pri reševalnih akcijah prevzema najtežje naloge, ker je za to usposobljen kot tehnično dovršen plezalec, pogumen in telesno močan. Dušan ni le

učitelj plezalcem, ampak tudi mladim gorskim reševalcem na tečajih; to delo opravlja že vrsto let kot inštruktor GRS.

Ne bi bili temeljiti, če ne bi omenili nekaj njegovih »stranskih dejavnosti«, ki se jih loteva ravno tako zavzeto kot alpinizem. Je tudi turni smučar: rad se vzpne z osojne strani na Škarje in se po soncu in svetlobi popelje po južni plati v Luče. Znan je kot vsakoletni obiskovalec Tare, kjer premaguje s prijatelji deročo vodo s splavom, ki ga je sam oblikoval in naredil. Poleti ga najdemo na skromni Jadnici nekje med Pagom in Kornati, jadra od otoka do otoka. Pri tem pa se ozira na Velebit, na stene, ki jih dobro pozna.

Dušanu želimo prijatelji in znanci ob njegovem jubileju vse najboljše. Prepričani smo, ko ga gledamo, čilega in zdravega, šegavega in polnega načrtov, še vsega nemirnega, da bo letošnji Dedijevl smeri dodal še nove. S svojimi bogatimi izkušnjami, z znanjem, pridobljenim v gorah, je potreben mlajšim alpinistom, gorskim reševalcem in mladini po šolah. In vsem, ki imajo radi gorski svet!

Peter Ficko

DAN VARSTVA PRED SNEŽNIMI PLAZOVI 1979

Že četrtrič letos je Podkomisija GRS za plazove v sodelovanju s KVIZ priredila dan varstva pred plazovi na republiški ravni.

Sodelovalo je prek 130 oseb, članov in aktivistov različnih odborov planinskih društev iz vse Slovenije, gorskih reševalcev, prišli pa so tudi zastopniki RSNZ SRS ter UJV Kranj. Za razliko od prejšnjih let tokrat ni bilo pripadnikov JLA, bili pa so tudi delavci smučarskega centra Kravavec, zastopniki radia in dnevnega časopisja.

Srečanje je bilo v soboto 23. decembra v prostorih Mladinskega doma v Bohinju, udeležil se ga je tudi načelnik Komisije za GRS pri PZS, v nedeljo 24. decembra 1978 pa na strminah pod Šijo.

Sobota je bila namenjena razpravam, ki so zajele naslednje teme:

1. Pregled nesreč v plazovih v sezoni 1977/78.

Pregled je podal dr. F. Bernot, vodja Službe snežnih plazov MZ SRS. Nesreče je obdelal s posebnim oziranjem na vremenske razmere in opozorila o nevarnosti snežnih plazov v kritičnih obdobjih.

Bilo je očitno, da bi nesreč ne bilo, če bi prizadeti upoštevali opozorila. Izjema je nesreča v Hudičevem žlebu, ki se je primerila v času, ko služba za opozarjanje pred plazovi pri nas in v svetu ne izdajajo opozoril, saj sneg najdemo le še v visokogorju kot preostanek zimskih padavin.

2. Organizacija krajevnih prireditev dneva varstva

Dipl. ing. Fraček Mulej je navedel vrsto koristnih napotkov za Meddruštvene odbore, PD, postaje GRS in druge možne organizatorje na terenu, nakazal literaturo in oblikovanje programa ob dnevu varstva. V organizacijskem smislu je izvajanje dopolnil dipl. ing. Danilo Škerbinek.

Poudarjeno je bilo, da republiško srečanje pomeni v bistvu posvet za krajevna, ki naj bodo v najširšem smislu besede napotek za planinsko, smučarsko in poljubno drugo javnost. Na takih srečanjih naj bi izvajalci ne kazali zgolj ukrepov v zvezi s plazovi, marveč tudi učili in opozarjali na varno hojo v gorskem svetu v zimskih razmerah, vadili rabo cepina in derez in podobno.

3. Iskanje zasutih z bajalico

Problematico je prikazal cand. ing. Dušan Polajnar, ki raziskuje to vprašanje skupaj z dr. ing. Tonetom Jegličem. V pretekli sezoni sta v sodelovanju z univerzo Ljubljana in ob aktivni pomoči GRS in JLA opravila vrsto sistematičnih poskusov in že lahko prišla do nekaterih sklepov. Nesporno je, da metoda daje odčitke, ki so obetavni, treba pa bo opraviti še več poskusov, da bi mogli rezultate združiti v uporaben napotek, izdelati metodiko iskanja in vrednotenja odčitkov.

4. Napotki iz prakse za prakso in prikaz diapozitivov

Uvodoma sem podal poglobljene zaključke zasedanja podkomisije IKAR v Švici in opozoril na rastoče število nesreč in mrtvih v plazovih v Evropi in drugod po svetu.

Zlasti je opazen neverjeten porast mrtvih v avtomobilih, torej na cestah. V zadnji sezoni je bila v Italiji kar polovica žrtev prizadeta v svojih vozilih, zato smo pripravili izbor napotkov za udeležence v cestnem prometu, o čemer bomo pisali drugič.

Izvajanje sem zaključil s kratkim prikazom snežnih kristalov, kakršni padejo iz oblakov, in tiste, ki nastanejo zaradi preobrazbe.

Prikaz je koristno študijsko vodilo za vsakogar, ki se želi podrobneje ukvarjati s snežnimi plazovi in se približe seznaniti s snegom.

Praktični del je zajel prikaz hoje po ogroženi strmini z vsemi elementi varovanja in varnostnih ukrepov. Poudarili smo sicer, da v kritičnem času ne hodimo v nevarnost, upoštevali pa tudi, da marsikdaj ni druge izbire (nujen sestop z vrha gore, reševalna akcija ipd.).

Sledila je razlaga in prikaz tovariške pomoči, podatki o rabi lavinske vrvice in elektronskih naprav za iskanje zasutih, pa demonstracija iskanja z lavinskim psom in lavinskimi sondami.

Miner reševalec je prikazal način miniranja, namernega proženja snežnih plazov z eksplozivom.

Terenski del so prevzeli reševalci, člani postaje GRS Bohinj v sodelovanju z nekaterimi instruktorji GRS in člani KSP — GRS. Dobra udeležba in zanimanje kaže, da se je to strokovno srečanje že uveljavilo. Upajmo, da bo tako tudi s krajevnimi!

Ing. Pavle Šegula

POHORSKI BATALJON — PETI POHOD

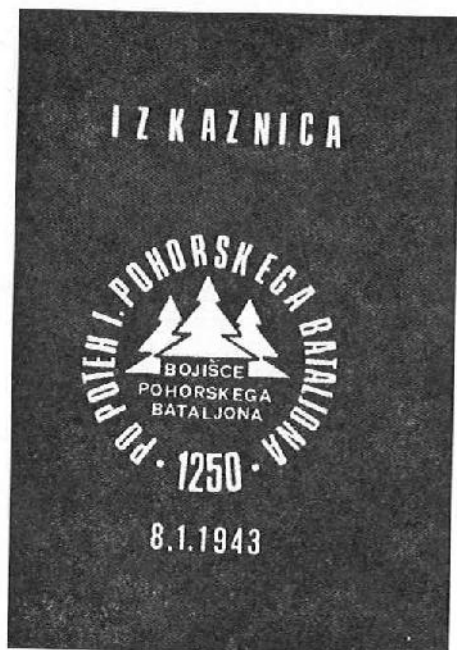
V nedeljo 7. januarja 1979 je bil peti planinski pohod »Po poteh I. pohorskega bataljona« od Osankarice do Rogle.

Za letošnji pohod je bilo sklenjeno, da se to opravi v republiškem merilu. Ta sklep je bil sprejet na seji Savinjskega MDO v Žalcu dne 17. oktobra 1978. Pohod se je in se bo organiziral vsako leto v mesecu januarju (verjetno prvo nedeljo) kot spominska akcija v počastitev legendarnega 1. pohorskega bataljona, ki je v hudem boju 8. januarja 1943 leta izgubil vse borce, med katerimi je bil tudi Sarh s sinovi. Savinjski MDO pod predsedstvom tov. Adija Vidmarjerja, PD Zreče in pripravljani odbor so za letos pripravili plakate (rdeče in bele), lična vabila na republiški pohod Osankarica—Rogla z zborom v Oplotnici ob 7; komemorativna proslava je bila ob 9. uri pri spomeniku.

Zbrane udeležence pri spomeniku je pozdravil tov. Danijel Oplotnik. Kulturni program (recitacije) so pripravili učenci OŠ Zreče. O boju bataljona in njegovem pomeni je spregovoril kustos mariborskega muzeja. V svojem govoru je podal strnjeno zgodovino NOB na tem območju. Vse padle borce smo počastili z enominutnim molkom. Predstavniki so položili vence, enega so prinesli tudi planinci iz Zasavja. Letošnjega pohoda se je udeležilo nad 300 pohodnikov. Bili so iz Murske Sobotice (predsednica MDO Marija Lah-Vildova), Ptuja, Kidričevega, Zasavja (predsednik MDO tov. Drago Kozole), skoro vsa planinska društva Spodnje Savinjske doline, Vitanja in drugi.

Pri organizaciji sta sodelovala poleg Savinjskega MDO, PD Zreče, tov. Danijel Oplotnik in Janko Pirnat (ozvočenje), kontrolne listke so delili člani GS (Oto Samec, Ivan Zorko in Jože Jelenko). Pohodno kolono so formirali PLV, ki so lani končali seminar. V koloni so bili tudi impolski alpinisti in GRS.

Kolona je krenila s kraja bojišča. Imela je krajši počitek po enourni hoji na sončni jasi. Vreme je bilo izredno lepo, kar je pripomoglo še k boljšemu razpoloženju (zadnji dve leti je bilo vreme izredno slabo!). Sneg je držal in hoja ni bila naporna, razen v zadnjem delu. Žal, da na Pesku, še sedaj ni nič s kočjo. Okna so razbita,

Prva stran izkaznice »Po poteh Pohorskega bataljona«

tako da se dela še večja škoda. Tu je bil krajši postanek. Na Rogli so podelili vsem udeležencem izkaznice in bronaste značke. Pokrovitelj tega pohoda je bila zreška tovarna orodja »UNIOR«.

Morda je edini pomislek pri udeležbi to, da ni začetek in konec pohoda na istem kraju. Če pa se udeležba organizira z avtobusi, ta skrb odpade, saj brez težav pridejo na Roglo.

B. J.

KOROŠKI PLANINSKI VODNIKI

V soboto 23. decembra 1978 so na Poštarskem domu pod Plešivcem opravljali preizkus znanja udeleženci koroškega seminarja za PLV. Med njimi je bil tudi tov. Niko Poročnik, član PD Ilirska Bistrica. Na preizkus je prišlo 11 kandidatov. Med kandidati sta bila tudi dva MV.

Pri preizkusu je bilo nekaj težav pri varstvu narave, orientaciji, pa morda tu in tam pri organizaciji planinstva. Praktični del prve pomoči, vozlov in pogovor o nevarnosti so vsi opravili še dokaj dobro. Izkaznice in značke so dobili 7. 1. 1979 ob navzočnosti načelnika KVIZ tov. Danila Škerbinka. Tako so se v letu 1978 končali kar štirje seminarji za PLV in sicer v Savinjski dolini, Zasavju, Ljubljani in na Koroškem. Upamo, da bomo s tem delom še nadaljevali. KVIZ je pripravila popravljen program za PLV, ki vsebuje vse iz-

kušnje sedanjih seminarjev. Vendar je s programom precej dela. Vse gre na amaterski način. Na zadnjem delovnem sestanku na Lisci (15. in 16. 12. 1978) je bil pregledan in dopolnjen program, ki ga bodo posamezni člani po dogovoru in izkušnjah izpopolnili. Na tem delovnem sestanku je bilo tudi govora o samozaščiti. O tem nam je mnogo povedal tov. Oki. To bo treba dodati v delo in vse naše vzgojne programe k posameznim predmetom. Le Instruktorjem naj bi bil to samostojen predmet.

Mnogo več časa bo treba posvetiti praktičnemu delu, saj smo v zadnjem času dobili nekaj planinske literature. Manjka pa predvsem dober učbenik za orientacijo in orientacijska tekmovanja, ker je Banovčev Topografski priročnik že pošel. Dobro bi bilo napisati še ustrezen priročnik za organizacijo in izvedbo izleta. Upajmo, da se bo morda kdo tega dela lotil.

B. J.

PLANINSTVO V OBČINI ŽALEC

V občini Žalec so planinci v mesecu decembru zelo pestro končali letošnje leto planinskih jubilejev.

Planinsko društvo Zabukovica je pripravilo srečanje planincev. Za uvod v srečanje je predaval prof. Štefanec iz Maribora. Prek 150 planincev je prisluhnilo besedi, ponazorjeni z diapozitivi o zgodovini planinstva, o lepota gora, o nevarnostih v gorah in o varstvu narave.

Po predavanju je 50 planincev prejelo častne znake za to ali ono ali za več prehojenih transverzal.

V planinskem društvu je običaj, da se enkrat letno organizira srečanje planincev. Tedaj se podelje značke za prehojene vzne poti, v sproščenem razgovoru se objajo spomini in izmenjavajo izkušnje.

Med člani, ki so prejeli znake, je bila skupina članov Društva invalidov Žalec, ki so organizirano prehodili Zasavsko planinsko pot. Vodja skupine, Angelina Vičar je kot 151. član PD Zabukovica prejela značko za prehojeno Savinjsko planinsko pot, 150. je bila Zorica Premik, mladinka, ki drugače uspešno tekmuje v orientacijski ligi. Je ena redkih deklet, ki tekmujejo, njeni sotekmovalki v ekipi Lilijana in Mojca pa sta pred tem dobili na osrednji proslavi PD PTT Ljubljana znački za prehojeno transverzalo kurirjev in vezistov. Podelitev značk je pokazala, da praktično ni transverzale, ki bi ne bila poznana planincem iz PD Zabukovica. Razveseljivo je tudi to, da sta bili podeljeni prvi dve znački Razširjene slovenske planinske transverzale. Znački sta prejela Miha Miklavc in Matija Kajtna.

Teden dni po srečanju članov PD Zabukovica je PD Žalec pripravilo proslavo ob zaključku Jugoslovanske planinske trans-

verzale. Transverzalo je v treh letih opravilo 36 planincev iz različnih društev, organizator izletov je bilo PD Žalec.

Zbrane planince in goste, med katerimi so bili sekretar občinskega komiteja ZKS Žalec tov. Franc Jelen, predsednik Občinskega sindikalnega sveta tov. Rafko Mlakar, predsednik Občinske konference ZSMS tov. Oto Žager je pozdravil predsednik društva tov. Janko Jurhar. Nato so zadonele fanfare godbe na pihala Liboje s Triglavskim pozdravom. Osrednji govornik je bil Božo Jordan. Spregovoril je o pomenu planinstva in orisal njegovo zgodovino. Sledil je kulturni program: Pevski zbor Svoboda Liboje, Godba na pihala Liboje, pionirji osnovne šole. V kulturni program je bilo zelo domiselno vpleteno poročilo o izletih po poti, o občutkih na poti, o lepotah, o zgodovini, ki jo planinec spozna na poti. Do sedaj je pot opravilo 116 planincev v organizaciji PD Žalec. Spoznali so Jugoslavijo, povzpeli so se na Olimp in najvišji vrh Balkana, Musala 2925 m v Bolgariji.

Značko je dobil tudi Mitja Vrunč iz Celja, star 12 let.

Zbrane je v imenu političnih organizacij in Skupščine občine Žalec pozdravil sekretar Obč. konference ZKS tov. Jelen

Na proslavi je 7 planincev prejelo tudi značke »planinec-transverzalec III«, za prehojenih 9 lokalnih in za eno republiško transverzalo. Med njimi je bila Verica Klaužer, najmlajša v Jugoslaviji, ki je prejela ta znak. Ni pa bilo med njimi Arnolda Pavliča, ki ima kot edini v savinjskem meddruštvenem odboru značko II. stopnje za prehojenih 28 transverzali.

Značko III. stopnje je prejel tudi Franc Kovač, nosilec 500. znaka Savinjske planinske poti in dirigent godbe na proslavi. Sledilo je tovariško srečanje.

V mesecu decembru praznuje Osnovna šola »Nada Cilenšek« Grize »Dan šole«. Za to proslavo je planinska sekcija pripravila manjšo razstavo, na kateri je prikazala delo pionirjev-planincev. Med drugim so razstavili slike iz izletov po Savinjski planinski poti. 20 pionirjev hodi skupaj po poti, dosedaj so opravili »Trimčkovno planinsko pot«, ki je del Savinjske planinske poti.

22. 12. 1978 je bilo na planinski postojanki Hom srečanje planincev savinjskega meddruštvenega odbora. Na njem so bile razdeljene značke in plakete »prijatelj planin« in podano poročilo o delu v letu 1978. Takšno delo najde tudi družbeno priznanje. Ob zaključku letošnjega leta je Telesnokulturna skupnost občine Žalec pripravila osrednjo prireditev, na kateri je PD Prebold prejelo priznanje kot najboljšo društvo na področju rekreacije v letu 1978.

PD Žalec je ob prazniku Krajevna skupnosti Žalec prejelo priznanje kot najboljšo društvo v krajevni skupnosti. Na osrednji

proslavi ob Dnevu JLA v Žalcu je PD Žalec prejelo priznanje Republiške konference ZRVS za delo na področju splošnega ljudskega odpora, isto priznanje je prejel tudi tajnik savinjskega odbora.

Predsednik PD Žalec tov. Janko Jurhar je prejel priznanje Občinske telesnokulturne skupnosti za delo na področju planinstva, tajnik PD Zabukovica je prejel zlato značko mentorja Republiške konference ZSMS za delo z mladino. Planinci so bili med nagrajenimi rekreatorji za delo v organizacijah združenega dela, kjer so zaposleni. In še bi se našlo katero priznanje, ki so ga prejeli planinci.

Da je planinstvo tudi del turizma, nam pokaže med drugim Turistični informator, ki ga je izdala Turistična zveza Celje. V njem so opisane posamezne transverzale, ki so v celjski regiji, opisane so planinske postojanke, pri opisu nekaterih turističnih točk so naznačene tudi transverzale mimo teh točk itd.

Franc Ježovnik

PROSLAVA OB 200-LETNICI PRVEGA VZPONA NA TRIGLAV IN PODELITEV ZNAČK YU TRANSVERZALE — ŽALEC

V decembru (20. 12. 1978 ob 18. uri) je bila slovesna planinska akademija posvečena zaključku proslav 200-letnice prvega vzpona na Triglav in slovesen zaključek planinske poti osvoboditve »Planine Jugoslavije« s podelitvijo značk.

Na akademiji je sodelovala libojska godba na pihala, pod vodstvom Franca Kovača, ki nosi 500. značko Savinjske poti in 106. značko »Planine Jugoslavije«. Zaigrali so nekaj planinskih skladb, začetek pa so naznanile fanfare. Sodeloval je pevski moški zbor Svoboda Liboje pod vodstvom Ivana Gustečnika, ki je zapel nekaj pesmi. Mladi pionirji Aleš Jevšenak, Marko Laznik in Tomaž Vučer z OŠ Žalec so pod vodstvom tovarišice Slave Platušek brali vezni tekst, ki je povezoval posamezne vrhove naše planinske transverzale »Planine Jugoslavije«. Vezni tekst je sestavil vodja odprave Ing. Ivan Jurhar, predsednik PD Žalec. Ta je tudi pričel akademijo, jo vodil in zaključil. Pesem »Zakrivljeno palico v roki« je deklamiral Mateja Dolar. Osrednji govor je imel Božo Jordan, predsednik IO samoupravne telesnokulturne skupnosti Žalec, ki je poudaril vse letošnje planinske jubileje in opozoril tudi na tiste, ki so bili v Savinjskih Alpah in so šli kar preveč tiho mimo nas. Spomnil se je tudi proslave odkritja skromne spominske plošče Franu Kocbeku na Ločkem vrhu, ki je poučeval tudi v Žalcu (1882—1889). Ob koncu je tov. Adi Vidmajer, predsednik Savinjskega MDO in sekretar telesnokulturne skupnosti podelil zaslužene značke planinske poti osvoboditve »Planine

Jugoslavije». Značko je prejelo 39 udeležencev (trije so zamudniki), torej 42 planincev je skupno opravilo to pot. Podeljene značke nosijo številke od 52 do 80 in 106 do 114.

Za dobro dekoracijo Hmezdove dvorane je poskrbel PLV Tine Vučer.

B. J.

PLANINSKE NOVICE V SAVINJSKI DOLINI

Savinjski meddruštveni odbor spremlja objavo o delu svojih članov. Spremljajo se objave v DELU, Večeru, Novem tedniku, Obrambi, Delavski enotnosti, Komunistu, TV-15, Obvestilih PZS in seveda v Planinskem Vestniku.

V tem pregledu niso zajeti prispevki v glasilih delovnih organizacij. Tako v pregledu niso zajeti prispevki objavljeni v glasilu ITC »Naš glas«, ki ima redno rubriko o planinstvu. Tu so bile med drugim objavljene reportaže o izletih po jugoslovanski transverzali.

V letu 1978 je zabeleženo prek 310 prispevkov (brez prispevkov o alpinizmu). Alpinizem ima že več let svojo rubriko v tedniku Novi tednik.

Med prispevki je blizu 60 prispevkov, ki se nanašajo na izgradnjo koč na Loki pod Raduho. Prvi prispevki na to temo so bili prispevki, ki so planince pozivali na solidarnostno akcijo pri izgradnji koč, zadnji zabeleženi prispevek je v Planinskem Vestniku (Tine Orel »Od Stogleja do Javorja ali obisk na Loki«).

Če polistamo po zbranih prispevkih vidimo, da so tu prispevki o delu v društvih. Žal se ugotavlja, da vsa društva ne pišejo o svojem delu. To se posebno vidi iz rubrike Planinskega Vestnika »društvene novice« kjer je zelo malo prispevkov o posameznih občnih zborih ali letnih konferencah. Zato je bil eden izmed sklepov zadnjega srečanja planincev Savinjskega MDO na Homu, da morajo vsa društva vsaj enkrat letno objaviti poročilo o svojem delu v tej rubriki.

V TV-15 so prispevki, ki se v glavnem nanašajo na tradicije NOV. Poglejmo nekaj naslovov: »Pohod po poteh 1. Pohorskega bataljona«, »Krajinski park NOB na Čreti-Dobrovljah«, »Obisk partizanskih bolnišnic«, »Obrambni dan krajevnih skupnosti«, »Po transverzali kurirjev in vezistov NOV Slovenije«, »Spomenik padlemu kurirju«, »Planinski venec k spomeniku« itd.

V Obrambi se objavljajo prispevki na temo »Planinstvo in SLO«. V Delavski enotnosti je recimo objavljen prispevek: »Več kot šport, več kot rekreacija« — povezava sindikalnega dela in planinstva. Največ krajših prispevkov je v Delu in v Večeru. Urednika tov. Savenc in tov. Cilenšek kažeta veliko razumevanje za objave

iz našega področja. Za njuno delo jih je Savinjski meddruštveni odbor letos nagradil z značko »prijatelj planin«. Lani, ko so se značke prvič podelile, pa je med prvimi značko prejel prof. Tina Orel.

Veliko razumevanja za objave iz področja planinstva in alpinizma kaže Novi tednik, glasilo Obč. konferenc SZDL celjske regije in Radio Celje. Koliko planinskih in alpinističnih prispevkov objavi Radio Celje, nimamo registrirano, vendar smo prepričani, da najmanj toliko, kot je objav v Novem tedniku. Uredništvo Novega tednika in Radio Celje je bilo zato letos nagrajeno s plaketo »prijatelj planin«.

V rubriki »Planinski raj« so objavljene društvene in meddruštvene novice in prispevki, npr. »Planinski Vestnik«. V tem prispevku je opisana vsebina Planinskega vestnika: kaj Planinski Vestnik vsak mesec redno prinaša, navedeni so vsi prispevki iz področja Savinjskega meddruštvenega odbora. Nadalje so tu prispevki, kot npr. »Planinstvo kot element odpora in obrambe«, »K nalogam uresničevanja zasnove ljudske obrambe«, »Sindikati o planinstvu«, »Svetina: 6 let Savinjske poti«, »12 000 planincev na našem območju«, prispevki o tem, kako se varno podamo na izlet, kako se gibljemo v gorah itd. Torej rubrika, ki ni namenjena samo temu, da informira, temveč tudi temu, da uči.

Pri naštevanju objav ne smemo tudi mimo lokalnih časopisov. Žal pa v meddruštvenem odboru nimamo točnega pregleda. V glasilu Velenja »Naš čas«: Mogočno kot tvoje planine vselej stoj, ko bije za dom in svobodo se boji. Prispevek govori o zgodovini planinskih društev Gornje Savinjske doline. Pa tudi v Savinjskem občanu se je že našel prostor za naše krajevne objave.

Skratka tudi iz prispevkov o planinstvu je kaj lahko razbrati, da je delo planincev pestro, da se z njim seznanja širša javnost, žal pa dopisovanje še ni po vseh društvih enako razvito.

Franc Ježovnik

SREČANJE SAVINJSKEGA MDO NA HOMU

Ob Dnevu JLA je bilo na planinski postojanki Hom že drugo srečanje planincev Savinjskega meddruštvenega odbora.

Osrednji govornik na srečanju je bil predsednik MDO, tov. Adi Vidmajer. Poudaril je, da so društva ogromno prostovoljno napravila in da so pri delu vedno solidarni. Najbolj je to pokazala gradnja koč na Loki pod Raduho, v katero je vloženih preko 11 000 prostovoljnih ur in ogromno solidarnostnih sredstev. Seveda ni glavni cilj delo za kočje in markiranje poti, glavni cilj je delo z mladino. V svojem govoru je posebno pohvalil alpiniste iz Celja, ki so se

uspešno povzpeli v Ande in osvojili njih vrhove. Govoril je še o pomenu planinstva za SLO in čestital vsem letošnjim nagrajencem s častnim znakom »prijatelj planin« in s plaketo »prijatelj planin«. Svoj govor je zaključil z besedami:

»Zavedati se moramo, da imamo v obdobju, v katerega gremo, tudi planinci in naše organizacije v razvoju naše družbe posebno odgovornost in svoje mesto. Naši množični, humani, telesnokulturni in narodnopravni organizaciji, ki svoje delo opravljajo prostovoljno in amatersko, pa daje naša samoupravna družba še posebno vrednost in težo.«

Na najbolj »planinski« način je prejel plaketo Božo Jordan. V silvestrski noči se je odpravil na vrh Kamnika, da bi tu v tišini pričakal novo leto, odmaknjeno od hrupa doline in gostiln. Plaketa mu je bila podeljena v skromnem bivaku na vrhu gore, ki jo je opisoval že Kocbek. Po njegovem zgledu hodijo takšni zagnani planinski delavci, kot je Božo Jordan.

Podeljeno je bilo še 70 častnih znakov »prijatelj planin«. Prejeli so jih planinci, ki so zvesti planinstvu že desetletja, kot npr. Milena Oražen, rojena l. 1891, planinski delavci kot Danilo Škerbinek, Nada Praprotnik, planinci, ki so ustanavljali društva, še danes delavni planinski funkcionarji, mentorji planinskih skupin, pa tudi navdušeni planinci samotarji.

Med udeležence slavlja je bilo razdeljeno »Poročilo o delu Savinjskega MDO«.

Iz poročila se lahko kaj hitro povzamemo, da je bilo delo večina 25 planinskih društev, ki jih zajema MDO, zelo aktivno. Kar 80 % društev iz 8 občin je zelo aktivnih, še posebej pri razvoju pionirskega in mladinskega planinstva.

Izletništvo se je v povprečju dvignilo za 15 %, članstvo za 5 % (prek 12 000 članov). Planinska društva so v tem letu namenila prek 500 000 din za vzdrževanje domov, za svojo redno dejavnost pa prejela približno 750 000 din. Nato je v poročilu še opis nalog, ki so bile izvršene po planinskih društvih:

1. Pridobivanje strokovnega kadra — izobraževanje:

Pionirske planinske šole I. in II. del ima 19 društev in okoli 600 mladih planincev; 12 društev ima 36 mladinskih vodnikov; gorski stražarji imajo največ izprašenih posameznikov, dosedaj jih je prek 100; športno značko (planinski del) je v tem letu osvojilo 2200 cicibanov.

2. Pohodi — odprave:

Po poteh I. pohorskega bataljona 170 udeležencev; Stol, Porezen; Po poteh partizanske Ljubljane; več spominskih pohodov; odprava alpinistov iz Celja v Ande; udeležba na pohodih je bila večja kot v preteklih letih.

3. Vzdrževanje planinskih poti-transverzali:

Skupaj jih je na našem območju 6, po številu podeljenih značk prednjačita Savinjska in Šaleška planinska pot, kljub relativno kratkemu obstoju je ti dve transverzali prehodilo prek 1000 planincev.

4. Planinski domovi in kočje:

Nova in velika pridobitev k 13 objektom je prav gotovo ena resnično najlepših koč pri nas, to je Loka pod Raduho.

Planinci iz Ljubnega so odprli bivek (malo koč) na Travniku, zgradili so ga s prostovoljnim delom.

Pred otvoritvijo je kočja na Donački gori, pod Konjiško goro itd.

5. Množične akcije — Izleti:

Vedno več PD prireja orientacijska tekmovanja, v tem letu jih je bilo opravljenih 48; večina planincev hodi po transverzalnih poteh, na turna smučanja; organiziran je bil 1. veleslalom MDO na Loki pod Raduho (to bo tradicionalna akcija); razne trim akcije, hoja itd.; ciciban-planinec, pionir-planinec.

6. Propaganda:

V letu planinskih jubilejev se je zelo izkazala, še posebno v MDO.

7. Dopisništvo:

Je resnično zavzelo svoja mesta v naših listih. Posebno priznanje gre tu Novemu tedniku iz Celja, ki je posvetil kar dve izredni rubriki za planinstvo oziroma alpinizem. Prav tako smo lahko zadovoljni z nekaterimi našimi dopisniki. Objavili so 310 prispevkov, brez prispevkov o alpinizmu.

8. Priznanja MDO:

Po sklepu MDO se vsako leto na zaključku podelijo zlate značke Prijatelj planin najbolj prizadevnim posameznikom, katere predlagajo posamezna planinska društva. Prav tako se podelijo za izredne zasluge plakete Prijatelj planin. V izdelavi pa so tudi posebna pismena priznanja.

9. Sodelovanje:

Večina društev dobro sodeluje v krajevnih skupnostih, prav tako pa se vsa njihova dejavnost kaže pri PZS in DPO.

Svoje poročilo je predsednik MDO končal z mislijo, ki naj bo napotilo za delo planinskih društev v bodoče:

»Vesel bom, če se bodo planinci in vsi dejavniki, ki kakorkoli lahko vplivajo na razvoj našega planinstva, še naprej zavzemali, da bo ta resnično humana družbena dejavnost naša pot k še večji množičnosti.«

NAZAJ, NAZAJ V PLANINSKI RAJ

Pod tem geslom se je na Dan vstaje 22. julija 1978 na pobudo Idrsko-Livške planinske pašne skupnosti »Matajur« in Kmetijsko-veterinarskega zavoda za severno Primorsko v Novi Gorici ob lepem sončnem vremenu vršil na 1400 m visoki Idrsko-Livški planini na Matajurju nenavaden živinorejsko-planšarski planinski zbor.

Zbora se je udeležilo izredno veliko število živinorejcev in ljubiteljev planin iz Tolminske, Goriških Brd, Vipavske, Krasa in Postojnske, predstavniki družbenopolitičnih in živinorejsko pospeševalnih organizacij, zadržug, mlekar, občin in republike, predstavniki čuvarjev naše meje itd.

Ta živinorejsko-planšarska planinska manifestacija je imela namen, da obnovi pametno izkoriščanje tolminskih, bohlnjskih in drugih planinskih pašnikov, ki so jih v zadnjih 15 letih živinorejci zanemarjali in celo opuščali. Obenem naj bi z manifestacijo proslavili Dan vstaje 22. julij na širnem planinskem svetu Matajurja, ki se razprostira ob državni meji in je poln težkih, a slavnih spominov iz dni NOB. Na drugi strani meje se razprostira slovenska Benečija, ki bije vztrajen boj za priznanje svojih narodnostnih pravic.

Zbor je vodil prizadeveni direktor Kmetijsko-veterinarskega zavoda za severno Primorsko veterinar Mihael Lipušček. Spregovoril je o namenu živinorejsko-planšarske pašne akcije v letu 1978 in o planu za nadaljnja leta: »Cilj kmetijsko-veterinarskega zavoda je med drugim tudi ta, da bi sporazumno s planinskimi pašnimi skupnostmi na Tolminskem, s pomočjo »Planike« v Kobaridu, zadruga in občinskih in republiških ustanov za razvoj živinoreje na planinsko pašo spravil tudi živino, predvsem mlado, iz Goriških Brd, Vipavsko, Krasa in Postojne. Tako bi bolje izkoristili sočne planinske pašnike na tolminskih planinah. Mlada živina bi se na paši utrdila, živinorejec pa bi bil v treh poletnih mesecih precej razbremenjen. Kmetijski zavod je že letos za poizkus 10. junija pripeljal 164 glav mlade sivorjave živine iz omenjenih področij, sporazumno razporedil 98 glav na idrsko-livško planino Matajur, na srpeniško-trnovsko planino Božica, na Kobariški stol, na Drežniško planino v Zaprikraju in v Zatoiminsko planino. V vseh teh planinah obratujejo tudi planinske sirarne in izdelujejo pristen planinski Tolminski sir, maslo in skuto. Živinorejci se zanimajo za ta načrt, saj bi jim poleti res prav prišla razbremenitev.

Po končanem pozdravnem govoru in razlaganju živinorejske planinske pašne perspektive na tolminskih planinah je direktor Lipušček prepustil besedo podpredsedniku pašne skupnosti Matajur, Ivanu Kurinčiču.

I. Kurinčič

GOVOR IVANA KURINČIČA NA IDRŠKO-LIVŠKI PLANINI (22. julija 1978)

»S Simonom Gregorčičem tudi mi danes vzklikamo: »Nazaj v planinski raj!«

Te planine so tolminski puntarski predniki z bojem iztrgali pred približno 150 leti tolminskim in drugim grofom iz rok. Te planine, živinoreja in mlekarstvo, so bili glavni življenjski vir tolminskega kmeta. Na teh matajurskih pašnikih so nastale štiri planine: planina zgornjih Livških vasi, Idrska, Svinska in Sužiska planina. Na teh planinah so v začetku prepassi v glavnem mlado jalovo živino, plemenske kobile z žrebeti in vole. Vole so gonili na pašo celo iz sosednje Furlanije.

Postopoma so začeli pasti tudi molzno živino in so zato postavili tudi planinske stane, mlekarne oziroma sirarne.

Ko se je začelo razvijati planšarstvo, so začeli posamezni živinorejci ali po dva skupaj postavljati tudi staje na Sužiški, Svinski in Idrski planini v glavnem za molzno živino, medtem ko je mlada jalova živina na teh planinah bila po tri mesece v pašni sezoni noč in dan pod milim nebom, ne glede na vremena.

Med I. in II. svetovno vojno je planšarstvo na Tolminskem doseglo vrhunec. Tolminski kmet je bil pod 25-letno fašistično tiranijo primoran boriti se za svoj obstoj. Živinoreja in mlekarstvo je bila edina panoga za skromno preživljanje in živetarjenje tolminskega kmeta. Na celotnem Tolminskem fašistična Italija ni zgradila niti ene prave tovarne, kjer bi si lahko naši ljudje služili svoj vsakdanji kruh.

Dokler ljudska oblast ni začela graditi tovarn po naših podeželskih centrih, sta še naša živinoreja in planšarstvo življenje na planinah držala še na visoki ravni. Začela se je obnova tolminskih planin, začele so se postavljati nove skupne planinske staje. Vendar so zaradi takratnega odnosa do kmeta kmetje začeli opuščati živinorejo in hribovsko kmetije ter odhajati v tovarne, ki so rastle v dolini. Še posebno v zadnjih 15 letih so začeli živinorejci zapuščati planine. Da nam bo slika popolnejša, naj navedem samo nekaj števil:

Med obema vojnama in še prva povojna leta se je na teh štirih matajurskih planinah prepasslo skupno približno 800 do 900 glav mlečne, mlade jalove živine in konj. Pred nekaj leti sta živetarili le še dve planini, na katerih se je prepasslo le še okrog 100 glav v glavnem mlade jalove živine. Zdaj spet raste rahlo zanikanje, v glavnem je zadovoljiva pomoč za razvoj živinoreje in planšarstva. Po 12 letih omrtvelosti je letos ponovno začela obratovati tudi planinska mlekaria.

Ker je danes Dan vstaje slovenskega naroda, še par besed, kaj so doživljale naše planine v NOB in kaj so pomenile planinske

staje, pastirji in mlekarji za naše partizane v NOB.

V najtežjih časih v NOB so bile marsikatero staje v tolminskih in bohinjskih planinah varno zatočišče naših partizanov in aktivistov. Čestokrat so bili planšarski mlekarji in pastirji tudi najzanesljivejši obveščevalci o gibanju sovražnika.

Južni grebeni in pašniki do vrha Matajurja so prepojeni s krvjo 32 borcev Bazoviške brigade, ki so padli v težki borbi z nemškimi SS enotami 8.—9. novembra 1943. V stajah Sužiške planine je dalj časa delovala kurirska karavla. V mlekarni iste planine je bil za mlekarja star mlekar Ignac Ohojak, ki je redno tedensko oddajal v letu 1944 30 % vseh mlečnih izdelkov za partizansko vojsko. Ta mlekar, star 80 let, še letos mlekarji na Sužiški planini. Isti mlekar je leta 1943 nahranil skupino partizanskih borcev in jim pokazal pravo stezo. Ko so prihrumeli v mlekarno fašistični vojaki in ga vprašali, če je videl partizane, je odločno izjavil, da partizanov ni videl in da jih sploh ni na planini. V stajah planine Svino so v zimi 1944—45 imeli svoj center nekateri okrajni forumi za kobariški okraj. Februarja 1945 je 5 ameriških pilotov zasilno pristalo s padali v 3 m debelem snogu. Rešili so se iz zadetega aviona, ki je strmoglavil nad drežniškimi planinami pod Krnom. Vseh teh 5 ameriških pilotov sta rešila kurirja karavle in aktivista, ki sta bila v tamkajšnjih planinskih stajah. Borci Gregorčičeve brigade, ki so v Krnskih planinah 19., 20. in 21. avgusta 1944

bili boj za življenje in smrt s sovražnikom, so po treh dnevih nadčloveškega boja do skrajnosti izčrpani in sestradani dobili prvo pomoč, kos sira in kanček mleka, prav v Tolminskih planinah, na Dobrenjšč, na Kalu, na planini Razor.

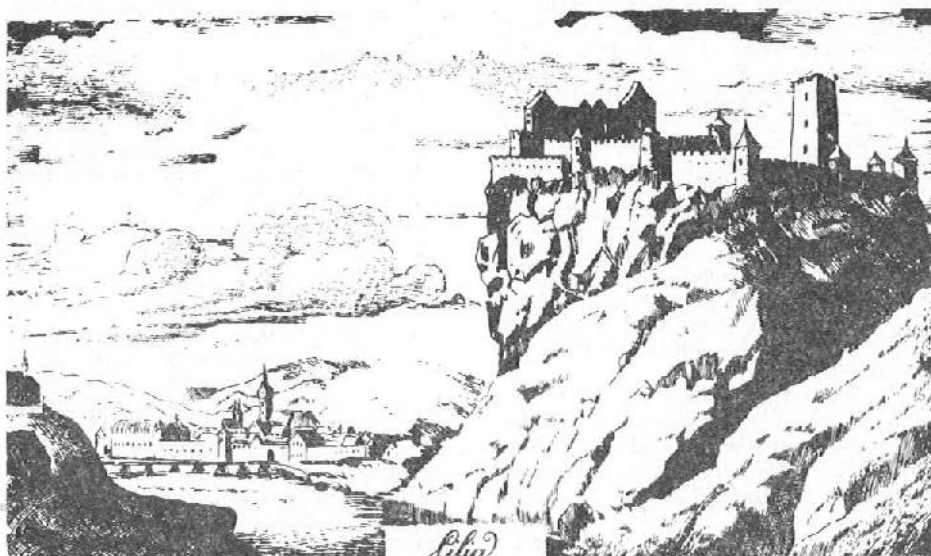
Ali naj pustimo, da pred našimi očmi razpadajo naše planinske sirarne, staje itd? Ali naj pustimo, da popolnoma zamre to planšarsko življenje na naših planinah? Saj popestruje tudi razvoj našega turizma in planinstva! Pogledajte to stajo pod nami, v kateri je prostora za 112 glav živine in za sirarno. V primeru potrebe bi v njej dobilo suho zavetišče najmanj 500 borcev splošnega ljudskega odpora ali prav toliko evakulancev iz vasi in mest.

Za Kurinčičem so spregovorili še občinski predstavnik za razvoj živinoreje Matija Mlekuž, republiški in drugi zastopniki.

Vmes je nastopal znani solist nekdanjega partizanskega pevskega zbora »Srečko Kosovel« Ignac Hrast, ženski trio nekdanjih partizanskih mladink (Minka Modreš, Iva Luč in Ida Hrast). Vsi so iz Livških vasi. Nato je zavod podelil najprizadenejšim živinorejcem tudi 10 častnih planinskih zvoncev, pašna skupnost pa desetim priložnostna priznanja. Kot najzaslužnejši član upravnega odbora pašne skupnosti in dober živinorejec je častni planinski zvonec dobil tudi Mihael Medvež iz Livka.

Po končanem uradnem delu zborovanja sta dva harmonikaša nategnila mehove harmonik v vsesplošno zadovoljstvo.

Stara celjska podoba

ALPINISTIČNE NOVICE

**O DELU AO PD TAM MARIBOR
V LETU 1978 (OD 12. 11. 1977
DO 18. 11. 1978)**

Z našim delom v lanskem in letošnjem letu smo lahko zadovoljni. Alpinistično šolo organiziramo vsako leto v jeseni. S tečajniki šole za l. 1977 smo imeli zimski tečaj 29. 11. lani na Klemenči Jami pod Ojstrico. Zaradi slabega vremena smo se preselili na Grohat pod Raduho in tam s Šaleškim AO tečaj zaključili. Ture se je udeležilo 18 članov AO (večina tečajnikov). Med tem je član našega AO osvojil kot član slovenske odprave v Afriko vrhova Mt. Kenija in Pt. Lenana. V decembru smo redno trenirali v plezalnem vrtcu. Takoj v začetku zimske sezone sta Stojan Verdnik-Oki (AO TAM) in Mišo Čulak (ŠAO) preplezala Desno smer v Ojstrici (prva zimska ponovitve). Ista naveza je konec zime opravila še prvo zimsko ponovitev Elčeve smeri v Planjavi. Udeležili smo se tudi vseh spominskih smučarskih tekmovanj (Kramarjev memorial, Kamniško sedlo in VTK v Tamarju). Zimskega alp. tečaja, ki ga organizira komisija za alpinizem, so se udeležili trije tečajniki.

Redno je delovala alpinistična šola, ki smo jo kot običajno končali s taborom v Paklenici 22 udeležencev (od tega večina pripravnikov, tečajnikov) je v dneh tabora opravilo 210 smeri različne težavnosti.

Tečaj za instruktorje alpinizma so opravili 3 člani.

ALPINISTIČNO SREČANJE V TATRAH

O vrhu Rysy (2499) v Tatrah je v našem listu obširno poročal pokojni Boris Zihel. V letih 1913—14 je ta lep vrh enkrat ali celo večkrat dosegel Lenin. V spomin na ta vzpon so se 7. nov. 1977 na Rysyh zbrali alpinisti in planinci iz Poljske, SZ, ČSSR, DDR, Madžarske in Bolgarije. Poljaki so se na Rysy povzpeli po severni strani, kar ni bilo ravno lahko, pa tudi druge poti so bile lansko zimo zahtevne. Alpinisti iz ČSSR so na vrhu vzdali novo spominsko ploščo z napisom: »Vladimirju I. Leninu za 60-letnico Oktobrske revolucije. Klub čeških in slovaških turistov.«

T. O.

ALPINIZEM IN ŠPORT

Alpinistična skupina ÖAV v Gradcu je marca 1978 na Dachsteinu priredila pravi »mnogoboje«. Četverboj je obsegal tek na dolgi progi (v Ramsauu), kros in plavanje (v Schladmingu) in slalom (na Rittisbergu).

Pri peteroboju so dodali še kajak — regato na Aniži. Avstrijski alpinistični odseki se za take športne tekme zelo navdušujejo.

T. O.

50-LETNICA ALPINIZMA V VARŠAVI

Alpinistični klub v Varšavi je l. 1977 praznoval 50-letnico svoje ustanovitve. Razvil se je iz varšavske planinske organizacije (1927—1929), ki se je ustanovila na pobudo slikarja, plezalca in komunista Międzyzława Szczuka (Ščuka), ki pa ustanovitve ni doživel, ker se je poleti 1927 smrtno ponesrečil v južni steni Zarmarla — Turnia. Alpinistični klub v Varšavi šteje danes 1300 alpinistov v 10 klubih in sekcijah.

T. O.

ČEŠKOSLOVAŠKA SMER V SEVERNI STENI ZAHODNE CINE

Čehi in Slovaki so plezali od 15. do 17. in od 21. do 24. avgusta 1977. Smer je prvenstvena in poteka v vzhodnem delu severne stene zares elegantno, levo od slovite, »francoske« smeri, po dveh tretjinah pa preide na Demuthov raz. Skico smeri je narisal J. Novak. Iz nje je razvidno, da je smer dokaj akrobatska, saj je v vsakem raztežaju plezanja označeno z A₁ do A₃.

Od 24. do 27. dec. 1977 je doživela prvi zimski vzpon severovzhodna stena Crozzon di Brenta in to v smeri Preuss—Rolly (800 m, III do IV—, večji del težki kamini. Plezalca sta bila iz Trente, Giorgio Cantalon in Marcello Rossi.

T. O.

JAPONCI OD KARAKORUMA DO PAMIRA

Japonci so septembra 1977 poslali »marmutekspedicijo« na K₂ (8611 m) in to po »klasični« italijanski poti. Vodila sta jo Ičiro Jošizava (73) in Isao Šinkai (48). (Po Alp. 6/78.) Moštvo je štel 32 japonskih in 3 pakistanske alpiniste, 8 japonskih fotistov in dva znanstvenika. Po že raziskanem jugozahodnem grebenu je 8. in 9. avgusta prišlo na vrh sedem mož po 6 višinskih taborih (5500, 6295, 6880, 7400, 7490, 8130 — vse od 19. 6. do 3. 8. — 35 alpinistov se je delilo v šest skupin, ki so izmenoma pripravljale taborne in pot). 25 od 35 alpinistov je doseglo tabor 5, do sem so privlekli 800 kg prtljage. In še: Ves čas so imeli lepo vreme. Kaj je bilo med taborom 3 in 4, nato med 4 in 5, »Alpinismus«

Borut Bergant
(Glej PV 1979/2, str. 10 i. sl.)

6/78 ne poroča. (Od 4 do 5 so rabili 12 dni, od 5 do 6 pa 17 dni.)

14 Japoncev je Mičio Juasa (40) 8. 8. 1977 pripeljal na vrh Broad Peaka (8047 m). To je bila prva ponovitev vzpona po zahodni steni.

Poleg teh dveh renomiranih osemtisočakov so japonske ekspedicije uspele na celi vrsti šest in sedem tisočakov: Batura I (7785), Dunagiri (7066), Udren Zom C. (7080), K7 (6934), Biale (6729), Maiktoli (6803) in Barnaji (6290). Vsi ti vrhovi so v Karakorumu, Kanjiroba Himalu, Garhvalski Himalaji, Hindukušu in Indiji.

10. 8. 1977 so Japonci obiskali tudi Pamir in se povzpeli na Pik Komunizma.

T. O.

KAVKAZ 1977

Za poletje 1977 je bilo na kavkaškem področju značilno izredno slabo vreme. Mnoge naveze so se morale umikati pred hudimi neurji ali snežnimi meteži. Nedorodni hudourniki so utegnili postati nevarne reke, ki so pobirale mostove in odplaknile marsikakšen kos cestišč, tako da so bili nekateri alpinistični tabori odrezani od sveta in so jih oskrbovali s helikopterji. Kljub takemu vremenu so sovjetski alpinisti zabeležili 47 000 vzponov vseh stopenj. Po »Alpinismusu« 6/78 se je nabralo med temi kakih 5000 V. in 160 vzponov VI. stopnje. Iz tabora Adylsu je A. Gorodecki v 41 urah popeljal svojo navezo čez 800 m visoko južno steno Male Užbe. Gornjih 315 m je naveza izsilila s tehničnimi pripomočki. Ukrajinci pod V. Kovtunom so v 57 urah zmogli 1130 m visoko severno vzhodno steno Bolšoj Nahar, pri čemer so zabili

172 klinov (od tega 31 svedrovcev). Dve noči so prebili v stremenih, ca. 300 m stene so ocenili s VI. Tabor »Ulu-Tau« je J. Porodnja popeljal v 800 m visoki Zurungal. 580 m visoko je stena skoro navpična. Z dvema bivakoma so tu severno steno preplezali. Georgijci, ki jih je vodil S. Mirianišvili, so zmogli 1000 m visoko zahodno steno Čauhi v 107 urah. 750 m so ocenili s V, 250 pa s VI. J. Slezov je popeljal svojo navezo štirih mož iz Rostova v zahodno steno Užbe, južni vrh, 1800 m, ocenjeno s VI. Plezal je nekaj časa varianto, nato pa izplezal 800 m po smeri Monogarova.

T. O.

PAMIR 1977

Velik dogodek za alpinizem v Pamiru je bil sedemdnevni vzpon po zahodni steni Pik Rossija (6878 m). Stena kipi navpič iz Beljajevga ledenika 2200 m visoko, od toga 1300 m v ledu, strmim do 65°, nato 900 m skale 80°. Že nekaj let so se v steni vrstili poskusi, vsi brez uspeha. Ena od najtežjih ovir je v tem, da sonce obsije steno šele ob 14. Res je, da je zato manj zapadnega kamenja, težava pa je v tem, da plezalce skoraj ves dan melje strupen mráz. S. Efimov iz Sverdlovska, brata V. in M. Samojlin, A. Lebedihin, E. Vinogradski in B. Briskin — sami izkušeni pamirci, so vstopili 10. avgusta, se z lednimi klini pripravili 320 m visoko in prenočili v ledni špilji. Naslednji dan so plezali 16 ur v ledu, dosegli pečino in tu presedeli noč. Zjutraj 12. avg. je bilo tako mráz, da so začeli plezati šele ob 12 in naredili do večera štiri raztežaje požledene skale. Na-

Iztok Tomazin
(Glej PV 1979/2, str. 104 i. sl.)

Wanda Rutkiewicz, prva Evropejka na Everestu (sliko nam je poslal Josef Nyka, gl. urednik »Tatarnika«)
Foto Andrej Zawada

slednji dnevi so bili podobni: mraz, strma skala, večinoma požledena, nekaj navpičnih mest, ki so jih izsilili s tehničnimi sredstvi, 15. avgusta so preživel snežni vihar, 16. avg. so bivakirali tri raztežaje pod vrhom, 17. avg. zjutraj so stopili na vrh. Južna stena Pik Komisarov (6834 m) je visoka 2550 m. Armadna plezalska skupina pod vodstvom J. Ševčenka je steno zmogla

v 113 plezalskih urah (10 dni). Dvakrat so morali prebiti noč v sednih zankah. Ocena: 1100 m V, 575 VI.

Pik Izvestija (6840) ima jugozahodno steno 2050 m visoko. To so preplezali Leningraščani, vodil jih je G. Čunovkin. Plezali so 69 ur, 7 dni (1300 m V, 770 m VI).

Leningraščani so uspeli tudi v vzhodni steni Pik Moskovskaja Pravda (6075 m; 142 navadnih, 39 lednih klinov, 9 svedrovcev, 500 m V, 700 m VI).

T. O.

ITALIJANI V SKUPINI BIAFO IN V HINDUKUŠU

18 italijanskih alpinistov je pod vodstvom Artura Bergamaschija poleti 1977 prišlo na 7151 m visoki Latok in 7080 m južni sovrh Latoka. Italijansko poročilo pravi, da so naleteli na težavnosti III do V in da so pripeli 600 m vrvi.

CAI, sekcija Varallo Sesia, je poslal svoje alpiniste v 1300 m visoko jugozahodno steno Tirič—Mira. Bazo so si uredili na 4800 m, tabor 1 na 5800 m, tabor 2 na 6100 m (vznožje stene); bivakirali so v višini 6900 m. 21. 7. je bila italijanska skupina na vrhu. Bili so Gianni Calcagno, Alberto Enzo in Emilio de Tomesi. 22. julija je prišle po isti smeri na vrh še »solist« Tullo Vidoni. Prvi dve tretjini so opremili z vrvmi. Težavnost: IV.

Ekspedicijski material (1600 kg) so v Pakistan po kopnem prepeljali plezalci sami. Čeprav so vse dobro planirali, so jim v Ravalpindiju zagodili z birokratskimi problemi.

T. O.

VARSTVO NARAVE

VARSTVO POKRAJINE

V »Les Alpes« 1978/3 pravi R. Horber iz Berna, da je pokrajina eden od temeljev človeškega življenja. Pokrajine ni mogoče pomnožiti niti za kak kvadratni km, narobe, kvantitativna rast gospodarstva, pravicata eksplozija gospodarskega razvoja od pokrajine trga kos za kosom. V Švici so od l. 1942 do l. 1967, kolikor se ve, pokrili z betonom in zazidali 1000 km². Celo v dobi zastojev, v recesiji, je bila pokrajina ogrožena in to najbolj tam, kjer je najlepša. V Švici, pravi isti avtor, ni enotne zakonodaje za varstvo narave, ne velja povsod in je pomanjkljivo koordinirana. Posebno velja to za varstvo gozdov in vodá. Vse pre-

več se prepoveduje, premalo pa zakonodaja misli na oblikovanje okolja in na planiranje. Zakon o tem se šele pripravlja. Ta naj bi odpravil zmotno stališče, da varstvo okolja zavira napredek regionalnega gospodarstva. Če varstva narave ne upoštevamo, uničujemo osnovne naravne pogoje za razvoj pasivnih alpskih predelov. Zato je treba v Švici okrepiti tudi varstvo visokega gorstva. Njegovo prvobitnost, to je prvobitnost gorskega sveta iznad gospodarsko izkoriščenega sveta, je treba zavarovati z zveznim zakonom. Tu so opravičljive le izjemne, dobro utemeljene gradnje, tu je treba zavreti požrešno hlastanje vertikalnega prometa, prepovedati heliturizem z izjemo nekaterih modnih gor, tu je

S poti na Korošico; podi med Dleskovcem in Dedcem

Foto Cic Debeljak

treba z zakonom prepovedati izravnavanje terena za »Industrijsko« turistično eksploatacijo.

Skratka: Opustiti je treba dosedanje tradicionalno, konservativno in lokalno varstvo narave in preiti na oblikujoče, integralno, moderno varstvo narave. Naraščajočo nestabilnost ekosistemov in nadaljnje kvarjenje pokrajine bomo zavrli le s tako preorientacijo varstva narave. Tako pišejo in govore v Švici.

T. O.

ODDIH V »HELIGROMU«

Vedno bolj skrbi varuše narave razvoj »hellprometa« v Alpah. »Heliskiing« je geslo sodobne turistične industrije. V nekem smučarskem biltenu piše (po »Les Alpes« 1978/3). »Tisoči dobrih smučarjev je po letu 1965 doživelo nepozabno visokogorsko fascinacijo« in to s pomočjo helismučanja. Kje? V Kanadi, v Rocky Mountains. V nekaj minutah jih je »hell« postavil na start visoko v gorah. Če bi vzeli »nekdanjo« pot pod noge, bi za vzpon rabili 3 do 4 težke ure. V Kanadi je 48 dovoljenih doletišč za helikopterje v visokih gorah. Za propagando te vrste smučanja so v Kanadi med drugim izdelali kratki film »Heli + Ski + Hell — Skling«.

Vse kaže, da za razvoj turistične industrije ni prave zavore. Stotisoči smučarjev na urejenih pistah s kačipotmi in opozorili na

njihovih robovih, s prometno policijo, z globami za napačno vožnjo, to je današnja podoba smučanja, o kateri pred vojno še sanjali nismo.

Nekatere planinske organizacije so se temu razvoju uprle. Stop za heliskiing! Na priliko DAV, malo manj ÖAV, zelo se obotavljajo pri SAC. Turistična industrija je močna.

T. O.

DEŽELA MRAVELJ V ŠVICI

V nekem švicarskem zaščitenem ozemlju so odkrili 1200 mravljišč z rdečimi gorskimi mravljami. Mravljišča so 1—2 m visoka, med seboj so povezana s celo mrežo stezic, ki skupaj merijo 100 km.

Na Poljskem so v Tatrach našli 219 gamsov, 20 več kot leto poprej. V okolici Wołoszyna so našli na medvedovo »zimovišče« in na višini 1000 m na zajčje slede, kar je v tisti višini na Poljskem velika redkost. In še: po dolgih letih se je v poljskem delu Tater pojavil orlovski par z enim mladičem.

T. O.

PRISPEVEK ZA PLANINSKI VESTNIK

Franc Zavodnik, Ljubljana-Šentvid — 100 din; Evgen Titan, Murska Sobota — 150 din; Božidar dr. Žega, Koper — 180 din; Ferdo Schwalzer, Ljubljana — 200 din; Franco in Vera iz Ljubljane — 2000 din; Alojz Bavdek, Ljubljana — 70 din; skupaj 2700 din.

IZ PLANINSKE LITERATURE

PLANINSKI SOLI NA ROB

Knjižica s tem naslovom — pripravili so jo sodelavci KVIZ, uredil jo je inž. Danilo Škerbinek — je sicer izšla že konec 1977. leta, kljub temu pa ne bo odveč, če o njej spregovorimo nekaj besed.

Prva knjiga, namenjena pouka željnim planincem, je pri nas izšla že leta 1921; založila jo je Učiteljska tiskarna. Pisec Pavel Kunaver pravi v uvodu, da si je SPD zadalo nalogo, »vzgajati narod v ljubezni in razumevanju gora in mu jih delati dostopne«, hkrati pa poudarja, da planinstvo »pri nas še ni tako razširjeno in razvito, kakor bi bilo želeti. Ne smemo namreč gledati samo na število planincev, ampak tudi na to, kakšni so in kako napredujejo«. Knjigo, ki sloni na izkušnjah »prvovrstnih planincev pa tudi pisatelja samega«, posveča »vsem, ki se zanimajo za planinstvo... posebno mladini«. To ni edina Kunaverjeva knjiga, ki je prepolna dragocenih napotkov. Opozoriti je treba zlasti na njegove »Izlete z mladino« (1953) in na »Mladega popotnika« (1954).

Pred nekaj leti, 1972, je Partizanska knjiga izdala zajetno delo »Življenje v naravi«. V uvodu pravi T. Orel, da naj bi knjiga vsebovala »čimveč znanja, ki ga mora človek imeti, če je prisiljen živeti v naravi in se preživljati v izjemnih okoliščinah« in kot takšna »odgovarja na marsikatera vprašanja glede gibanja, bivanja in preživljanja v naravi v normalnih in izjemnih, katastrofalnih okoliščinah«. Tudi ta knjiga je posvečena mladini, o kateri se sliši, »da ni dovolj telesno razvita in vzdržljiva, da ima razne motnje v razvoju in rasti, da nima poprečne kondicije, da nima nobenega veselja do športa, telovadbe, do zahtevnih doživetij v naravi. Procent takšnih je naravnost zastrašujoč... Gre za moderno bolezen... za hipokinematozo (nerazgibanost, »podrazgibanost«), ki je prav tako nevarna kot nedohranjenost.« In dalje: »Slovenci radi kažemo na razvitost tistih naših organizacij, ki nas vzpodbujajo h gibanju v naravi in nam olajšujejo pot do nje. Žal pa moramo priznati, da je to delo večji del v rokah ljubiteljev, nepoklicnih, nestrokovno izobraženih ljudi. Dejstvo je, da prosti čas, ki ga ima sodobni človek vedno več na razpolago, nima trdne organizacije in zdaj tudi še ne kaže, da bi se stvari obračale na bolje. Gradivo, ki ga zajema pričujoča knjiga, kaže, da se je človeku treba učiti, če hoče brati in razumeti knjigo narave, da se je treba učiti še in še, ne sključen v šolski klopi, marveč sproščeno in zavzeto, z izkušnjami v živem stiku z naravo, ob naporih in najtrših preizkušnjah. Kot povsod velja tudi tu, da le vaja dela mojstra in da je teorija le siv, pomanjkljiv odraz pestrega, resničnega življenja. To velja za vsa področja, ki jih obravnavajo v tej knjigi avtorji dr. Rupko Godec, ing. Pavle Šegula, prof. Blanka Druškovič, ing. Tomaž Banovec in dr. Peter Soklič... Alpe že nekaj let obravnavajo kot rekreativni vrt Evrope, ponekod že preveč izkoriščen in opremljen, vendar s še ohranjeno gorsko divjino, za katero se je treba pripraviti telesno in duhovno, poznati tehniko gibanja poleti in pozimi, v lepem in slabem vremenu, poznati nevarnosti in imeti letno in zimsko opremo, brez katere — vsaj osnovne — je življenje v gorah skrajno ogroženo in skoraj nemogoče.«

Ob tako zajetni (knjiga ima 694 strani) in vsestransko pretehtani knjigi se zdi »Planinska šola« malodane neznatna, nepomembna, saj vsebuje le skrajno zgoščene napotke in nujno potrebne podatke. Avtorji »Življenja v na-

ravi« so zapisali svoje dolgoletne izkušnje, razgrnili svoje široko znanje, sodelavci »Planinske šole« pa se ukvarjajo predvsem z vzgojo mladih planincev, in to ne kot profesionalci — to je treba posebej poudariti — temveč kot požrtvovalni delavci, ki vedo, kako odločilen, potreben pa tudi težaven je vsepovsod — prvi korak. Tudi — in zlasti — v gorah. Zato so takoj po izidu »Programa PŠ« (1970) čutili potrebo, da organizatorji in predavatelji PŠ čimprej dobe lažje umljive povzetke vsega tistega, kar slišijo mladi planinci na predavanjih. Planinsko šolo obiskujejo predvsem neveščci, v gorah neizkušeni začetniki. Prvi koraki pa morajo biti takšni, da jim vlijejo poguma. Število mladih planincev v naši planinski organizaciji je dandanes dovolj zgovorno; očitno se je v primerjavi z nekdanjimi časi nekaj odločilno premaknilo naprej. Vendar še ne moremo in ne smemo biti zadovoljni. Število mladih planincev, ki so deležni temeljne planinske vzgoje — v mislih imamo vsestransko delavne mladinske odseke — je pravzaprav še razmeroma majhno. Tudi z milijonskim obiskom v naših gorah ne moremo biti posebno zadovoljni. Ni namreč dovolj enakomerno razporejen čez vse leto («poletna konica«).

Glede na število članov bi ta visoka številka vendarle pomenila, da se vsak slovenski planinec komaj enkrat na mesec odpravi z nahrbtnikom na markirano pot po naših gorah. Naša planinska organizacija še zdaleč ni zajela vseh tistih, ki bi jim zdravo gibanje v naravi še kako koristilo. Planinske vzgojne delavce čaka še veliko dela. »Planinska šola« jim bo v pomoč zavoljo številnih napotkov za vzgojno delo in poglavij, v katerih je najti vse temeljne podatke o naši organizaciji, gorskem svetu, planinskem izrazoslovju, poznavanju in varstvu gorske narave, nevarnostih, vremenoslovju, orientaciji, planinskih potih in veznih poteh, gibanju v gorskem svetu, opremi, prehrani, prvi pomoči in gorski reševalni službi. Nekatera poglavja bo bržkone treba še nekoliko dopolniti; ob tem je treba pripomniti, da tudi tuji poljudni priročniki niso po obsegu nič bolj zajetni, kvečjemu opremljeni s številnimi ilustracijami (fotografijami, risbami, grafikoni, zemljevidi ipd.), zato pa občutno dražji. Morda bo pri novi izdaji to pomanjkanje nazornosti že odpravljeno.

V zadnjih letih je pri Planinski založbi PZS izšla vrsta dolgo pričakovanih priročnikov za izobraževanje in samoizpopolnjevanje. Po njih bo moral segati vsak, kdor bo hotel poglobiti svoje znanje, zlasti pa vsak planinski delavec, ki bo hotel prenašati svoje znanje in izkušnje na mladi rod. Nekateri so izšli že v dveh izdajah. Ker je naše planinsko glasilo o njih sproti pisalo in ker so tudi splošno znani, jih ne bom navajal. Omenim naj le, da je zlasti bogata bera v našem jubilejnem letu 1978, ko smo dobili poleg druge izdaje Strojnovne Zgodovine planinstva kar troje povsem novih priročnikov (France Bernot: Vremenoslovje za planince; Dražigost Pokorn, Kazimir Drašlar, France Malešič: Prehrana v gorah; Pavle Šegula: Nevarnosti v gorah). Misliti bo treba še na primeren priročnik za spoznavanje gorskega sveta, v katerem bi moralo biti zajeto tudi vse, kar je treba vedeti o planinskih potih in veznih poteh ter planinskih postojankah. Če bomo dobili še priročnik za orientacijo in osnove prve pomoči posebej za planince, bi imeli skoraj vse, kar potrebujemo.

Razume se, da bi moral imeti vse te priročnike vsak planinski delavec v svoji priročni knjižnici, zraven pa še vse vodnike in zemljevide. Zeleti je tudi, da bi na vsakem območju kakšen spreten fotoamater skrbel za zbirko diapozitivov, ki je nepogrešljivo ponazorilo.

Vse to znanje je nujno potrebna podlaga; stalno zahajanje v gore je tudi nepogrešljiva osnova za pravi odnos do gora, do planinstva. Pri planinskem

vzgojnem delu je treba postavljati znanje na prvo mesto; hoja je nekaj samo ob sebi umevnega. Tretja, najpomembnejša odlika pravega planinca pa je — poleg znanja in telesne zmogljivosti — izkušnost, pridobljena v vseh letnih časih in vseh razmerah: kdor zvesto hodi vsaj deset let, lahko reče, da si je nabral temeljne izkušnje. Peščica prijetnih poletnih izletov in piknikov je premalo, da bi se mogel razviti poseben čut podzavestne presoje razdalje, časa, razmer, težavnosti, vremena, posameznih planincev in skupine v izjemnih okoliščinah, ko odpovedo vsi priročniki. Vsak planinec bi moral redno prebirati tudi Planinski Vestnik. Ne samo tekoče številke; segati je treba tudi daleč nazaj; odpreti se je treba govorici mož, ki so gradili naše planinstvo. V našem duhu bo zaživela naša preteklost, širil in poglabljal se bo naš razgled po domačem svetu in po tujini. Zato je Planinski Vestnik planinski priročnik v najboljšem pomenu besede.

F. Vogelnik

PROTEUS ZA 200-LETNICO PRVEGA VZPONA NA TRIGLAV

»Proteus«, časopis za poljudno naravoslovje, je v svojem 40. letu, v letniku 1977—78, objavil nekaj člankov, s katerimi je svoje številne naročnike in bralce strokovno opozoril na »200-letnico Triglava«. Rado Smerdu je v št. 7 str. 24/278, 1978 prispeval članek »Podzemeljski ledenik pod Triglavom, o katerem se je že to in ono zapisalo. Ugotavlja, da njegov nastanek še ni zadovoljivo pojasnjen, tudi zadnja odprava (1977; o tem je v PV izšel članek), ki jo je podprla Jamarska zveza Slovenije, ni odkrila njegove skrivnosti. Brez večjega uspeha so raziskovali brezno angleški in poljski jamarji (v istem letu).

V letu 41/2 str. 81—87 je Jan Carnelutti objavil »Živalski svet Triglava«. Poudarja, da Triglav ni bil le gorniški podvig, ampak veliko kulturno dejanje, ki ga je navdihnila znanost, raziskovalni duh Zoisa in njegovih sodelavcev. Ugotavlja, da je do danes že mnogo raziskanega, vendar »so še velike praznine. Prav v poznavanju živalskega sveta nam še veliko manjka«. Zelo značilno je, da vrh Triglava ni zajet v Triglavski narodni park. Avtor po pravici to označuje kot »imensko in resnično ironijo«. Raziskovanje živalskih skupin na Triglavu in njegovi sosesčini »bo morala biti ena naših nacionalnih nalog, ki jo znanost še dolguje Triglavu, ne kot »modni gori, temveč Triglavu kot simbolu naše domovine«.

V istem letniku je dr. Tone Wraber z »Razmišljanji ob Petkovškovi razpravi o Scopoliju« opozoril na znanstveno delo, ki ga je s »Scopolijem« opravil dr. Viktor Petkovšek. Delo je izšlo pri SAZU: Razprave, Ljubljana, 1977. Povzetek Petkovškove razprave je izšel tudi v našem gla-

silu, ki je že v letniku 1977 poudarjalo pomen 200-letnice Triglava.

V Proteusu št. 4, str. 131—134, december 1978, je dr. Ivan Gams, našim naročnikom in bralcem znan po mnogih razpravah v našem glasilu, objavil razpravo »Triglavski ledenik« z mnogimi podatki, ki nam niso vselej pred očmi (da ga je za 12 ha, da je 380 m dolg in 400 m širok, da naši znanosti omogoča razvoj glaciologije: vzroke nastanka in obstanka, dosedanje faze, usihanje in naraščanje, pomembnost Triglavskega brezna). Dr. Ivan Gams konča članek, da »v Triglavskem breznju in v bližnji ledeni lvačičevi jami pod Domom na Kredarici nastaja kras, ki je v pleistocenu vladal na širokem periglacialnem, danes gozdnatem območju. Čeprav majhen, omogoča Triglavski ledenik skupno s periglacialnim območjem, da naravoslovci spoznavajo recitne procese in pojave. S tem olajšuje rekonstrukcijo dogajanja v mnogo širšem območju Alp, ki so ga zajemale pleistocenske poledenitve«.

V 5. št. (jan. 1978) je izšel članek o triglavski meteorologiji in pregled razprav o Triglavu, ki ga je napisal Fr. Vogelnik.

T. O.

TATRE V POLJSKI KULTURI

Poljska nacionalna biblioteka je od 21. jan. do 12. febr. 1978 priredila razstavo »Tatre v poljski kulturi«. Vse, kar je bilo na razstavi, je shranjeno v nacionalni biblioteki: knjige, rokopisi, grafikon, zemljevidi idr. Razstavo sta pripravila Josef Nyka in A. Paczkowski (prvi predsednik poljske alpinistične zveze — Polski Związek Alpinizma).

T. O.

RAZGLEDE PO SVETU

MAKALU 1978

Nemški, avstrijski in švicarski alpinisti so nekako v istem času, kot sta bila na vrhu Everesta Messner in Habeler, stali na vrhu Makaluja (8475 m). IME, Internacionalna Makalu — ekspedicija 1978, je imela svojo posebnost, o kateri smo v našem listu že pisali. Šerpe so Evropejci vzeli s seboj kot enakovredne partnerje — »integrirali« so jih v ekspedicijo in se odpovedali višinskim nosačem. Tri naveze so prišle na vrh in to v hudem vremenu! Po treh tednih marša jih je presenetil vihar. 80 do 100 nosačev je na prelazu Kongma (4500 m) pometalo bremena v sneg in odšlo v dolino. Ekspedicija je morala v naslednjih dneh sama znositi ves material v bazni tabor na višini 5200 m.

Švico je zastopal H. v. Känel, Avstrijo K. Diemberger, Nemčijo H. Warth z ženo in zdravnik dr. V. Lendvogt, z njimi so bili Šerpe A. Chappal, N. Temba in N. Tensing. 1. maja sta H. Warth in A. Chappal iz najvišjega tabora, 7940 m, prišla na vrh. A. Chappal, močan kot medved, je gor in dol prišel brez kisikovega dodatka. Evropejci so ravnali enako do 7950 m, proti vrhu pa so naredili le nekaj požirkov. H. v. Känel, dr. V. Lendvogt in N. Tensing pa so na vrh od 7940 m prišli popolnoma brez kisika — neprostoovoljno sicer — ker kisikovi aparati niso »delali«. Ta trojica je morala pri sestopu bivakirati na višini 8250 m in bivak dobro prestala. 21. maja sta prišla na vrh še V. Diemberger in N. Tensing.

Sredi junija 1978 se je ekspedicija vrnila »ne da bi gnala hrup«.

T.O.

ŠVICARSKI LHOTSE 1978

V začetku novembra 1978 se je odpravilo 9 švicarskih alpinistov iz Ženeve, da bi brez kisika stopili na temo Lhotseja (8571 m). Vodil jih je Jean Fauchère, po rodu iz la Forclaz sur Evolène. Član ekspedicije Philippe Becquet iz Ženeve je zapisal: »Imeli smo malo denarja, zato smo imeli 'lahko' ekspedicijo. Specialna oblačila so nam dali proizvajalci. Upajmo, da bodo imeli kaj od tega, saj bomo obleko preskusili. Ženevska bolnišnica je rada prevzela delo s testi pred in po ekspediciji. Nepalska vlada nam ni delala nobenih težav pri izbiri vrhov, ki smo jih dajali v program zaradi aklimatizacije. Trije Valičani, 1 Belgijec in 6 Ženevčanov — nobeden od njih profesionalce — naj bi stopili na osematisočak brez kisikovega aparata in to v okviru letnega dopusta. Močno se zanašajo na prijateljstvo, ki jih je družilo.

Ne gre nam za kak rekord, gre za humano in zdravstveno akcijo. Vse zdravniške podatke bomo dali na razpolago. Prišli bodo prav za premagovanje višinskih težav npr. pljučnega edema.«

Zanimiva ekspedicija razpolaga s 60 nosači, 5 šerpami, z 1 sirdarjem. To je malo, če pomislimo, da imajo velike ekspedicije 300 do 400 nosačev.

T.O.

PLEZALSKE ZAVAROVANE POTI NA MONTE BONDONE IN MONTE BALDO

To se sliši kot potegavščina, saj široka mednarodna publika — tudi naša domača — da sta to dve gori z dovršenimi smučišči sredi lepega dolomitskega sveta nad Gardskim jezerom. Za to so poskrbeli člani SAT — Società Alpiniste Tridentini.

Ena se imenuje »Via ferrata Pero Gasperi« na vzhodni strani Palona, Monte Bondone. SAT jo ima vpisano pod 690. Do plezanja je dve uri iz mesta Trento do vzhodne stene Corneto di Mugon, na kar se smer prcbija na greben in ima nekaj težjih mest, dobro zavarovanih. Izstop je na Clma Palon (2098 m), 4 ure, zavarovani del 2 uri.

Druga pot se imenuje »Gerardo Segà«, SAT jo ima zabeleženo pod št. 685. Iz Avia se gre v Val Molini do Madone della Neve in Prafesne, čez reko Aviana na Coalaz (600 m, 1 1/2—2 uri). Od tu naprej je za dve uri zavarovane poti do višine 1100 m. Izstopi na stezo »Fil della Colla« in se spusti v Foss (ali Lavin), skupaj 5 do 6 ur.

Kaže, da imajo trentinski planinci smisel za povezovanje alpinizma, planinstva in turizma. Imajo seveda marsikaj pokazati, pomembno pa je to, da s svojim delom opozarjajo na planinski program turističnega dopusta, ki sam na sebi brez programa ni daleč od »korita do kreveta«.

T.O.

ZGODOVINA NEKE ŽIČNICE

Gre za Schmitenhöhe, kamor si je l. 1888 zaželel avstrijski cesarski par in so ga seveda spravili gor nosači na imenitni nosilnici. Zaradi razgleda seveda. Schmitenhöhe je zaradi lagodne poti in razgleda kakih deset let popreje postala planinski cilj. L. 1890 so na vrh projektirali zobato železnico. V vzhodnih Alpah je bila to četrta taka žičnica (poleg Feuerkogla, Zugspitze in Pfänder). Promet ji je naraščal ne glede na vojno, devizno politiko, razne zapore itd. Samo v zadnjih 10 letih so tu

investirali 210 milijonov šilingov. L. 1967 so jo popolnoma prenovili. Zdaj na uro prenese 420 oseb. V naslednjih letih so jo dopolnjevali z lifti na bližnje vrhove, leta 1970/71 je dobila smuško progo za svetovni »cup«, l. 1973 pa »dvojčico« na Breiteck in obenem dolgoročni program, ki računa z novimi 200 milijoni šs, od katerih so do poletja 1978 že porabili 103 milijone, ki so deloma »šli« v popolnoma avtomatsko žičnico s kapaciteto 1440 oseb na uro. To je obenem najmodernejša taka naprava v Evropi. Istočasno so na Sonnalmu povečali zmogljivost žičnice od 280 na 850 oseb.

In nastala je tu »evropska športna regija«, pri čemer je vse »uglašeno« — kapacitete vertikalnih prometnih naprav in posteljne kapacitete v Schmittenhöhe, Zell am See in Kaprunu, zdaj pa se v koordinacijo silita še Kitzbühel in Saalbach, tako da je turistični center z vsemi temi »pojmi« v obratu skozi celo leto, tudi tiste problematične luknje od septembra do decembra ni več. Če je tako, potem je lahko gospodariti, razvoj ni več potreben in če bi šle ponudbe še dalje, bi bile slabo sprejete (to kaže takimenovani »dolomitski potni list«). Kvečjemu Bruck ali Maishofen bodo

še zajeli v center Schmittenhöhe. Že zdaj se njihov gost ves teden po vseh njihovih žičnicah in podobnih napravah vozi za 200 šilingov (tklm. Wanderkarte). Uvedli so vozni red vertikalnih naprav tako, da je prirejen voznim redom železnic in avtobusov, kar privablja množice starejših ljudi. V višinah takim gostom omogočajo med potovanjem z žičnicami višinske promenade po 50 minut, poti po vrhovih (2 uri) pa tudi krajše. Te ponudbe so za komercialno vertikalni promet zelo važne.

T. O.

DAV INVESTIRA V KOČE

V l. 1978 je DAV investiral 5 milijonov DM v 250 koč. Vrhovno predstavništvo DAV je dalo 1,9 milijonov DM, posamezne sekcije so dale 1,3 milijonov DM, država 1,1 milijona, mecenji pa so zbrali, kar je manj-kalo.

V naslednjih treh letih bo DAV izgradil izobraževalno oporišče v Ötztalskih Alpah. Stalo bo 1,1 milijona DM.

DAV stoji na stališču, da novih koč ni treba.

T. O.

VRIME NA KREDARICI V JESEN 1978

Septembor, oktober in november so jesenski meseci v meteorološkem smislu dolitve leta na letne čase. Splošna klimatska oznaka minule jeseni: prvi jesenski mesec je bil prehladen, druga dva sta bila pretopla. V padavinskem pogledu je bila jesen suha, dasi je bil oktober prekomarno namočen.

Če analiziramo vremensko dogajanje na Kredarici v jeseni 1978 po posameznih elementih, dobimo naslednjo sliko:

Septembrska poprečna mesečna temperatura zraka je znašala na Kredarici 2,8°. Bila je za 0,6° pod normalno vrednostjo (=popreček obdobja 1955–72). Oktobrski dolgoletni popreček je 0,6° že zelo blizu ledišča. Zato niso redki oktobri z negativnim mesečnim temperaturnim poprečkom. Letošnji oktober pa je bil zelo tople, saj je njegov temperaturni popreček znašal 2,6° in bil potemtakem za 2,0° nad normalno vrednostjo.

Novembra meseca pa vladajo na Kredarici že prava zimske temperature, saj je dolgoletni temperaturni popreček kar za 3,9° pod lediščem. Temperaturni popreček minulega novembra je znašal samo –1,7° in bil torej za 2,2° pretopel.

Absolutni temperaturni ekstremi so bili v mejah doslej znanih mesečnih temp. ekstremov Kredarice. Septembrski maksimum je znašal 14,6° (11. okt.), novembrski pa samo 7,4° (8. nov.). Absolutne mesečne minimalne temperature so bile: –6,6° dne 28. in 29. sept. 1978, –11,7° dne 27. okt. in –16,3° dne 28. nov. 1978.

Poprečni mesečne oblačnosti so bili vse tri jesenske mesece pod normalno vrednostjo, zato je bilo število registriranih ur sončnega sija iz meseca v mesec vočje. Septembrski popreček mesečne oblačnosti je znašal 5,5 (dolgoletni popreček 5,6) oktobrski 4,3 (dol. popr. 4,8) in novembrski samo 2,2 (dolgolet. popr. 6,4). Mesec november je izmed vseh dosedanjih enajstih mesecev tega leta imel najnižjo stopnjo oblačnosti.

V septembru je registriral heliograf na Kredarici 155 ur sončnega sija, kar je 41 % maksimalnega možnega trajanja sončnega sija. Oktobra je sijalo sonce na Kredarici 161 ur, kar je 47 % maksimal-

nega možnega trajanja. Novembra pa je tamkajšnji heliograf registriral skupno 192 ur s sončnim sijem, kar je 67 % možnega trajanja sončnega sija. No, vember 1978 je imel več sončnih ur kot katerikoli mesec v letu, pa čeprav je bil to junij ali julij, ki je najbližji poletnemu solsticiju, ko so dnevi najdaljši.

Zaradi podpoprečne oblačnosti in obilice sončnega sija je Kredarica v septembru in novembru trpela na pomanjkanju padavin, ki jih oktobrski presežek ni mogel nadomestiti.

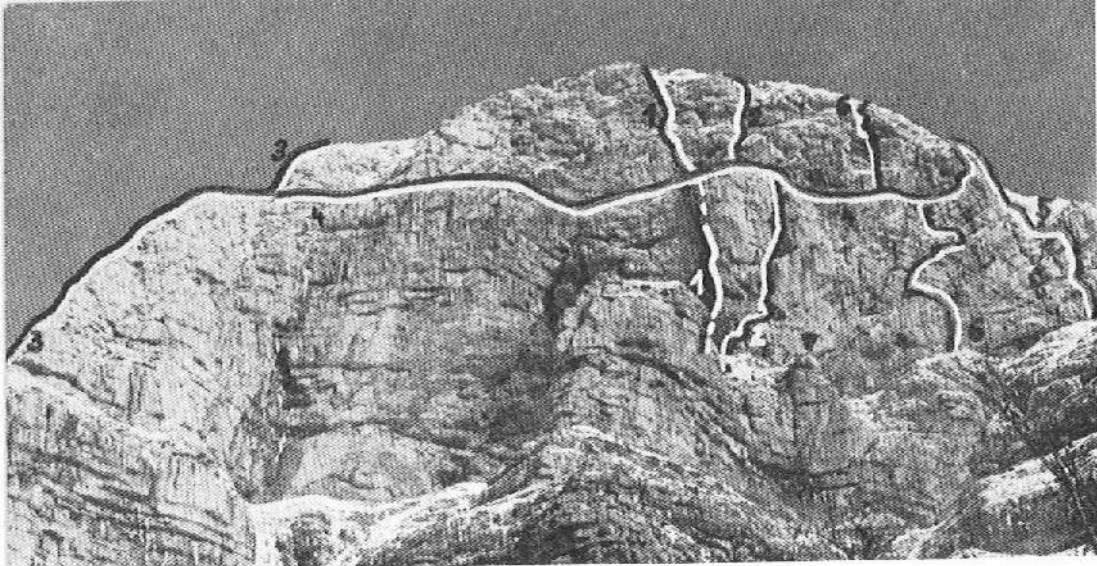
V septembru je skupno padlo na Kredarici v 13 padavinskih dneh samo 42 mm moče, kar je komaj 22 % normalne septembrske višine padavin. Del teh padavin je padel šu kot sneg (5 dni z sneženjam). Snežna odeja je ležala samo 4 dni, njena največja debelina je merila 9 cm (dne 29. sept. 1978). Oktober je bil z 216 mm padavin, kar je 126 % za ta mesec normalne količine padavin, zelo dobro namočen. Celotna količina je padla v osmih dneh, pretežno kot sneg in le deloma kot dež. Snežna odeja je ležala ves mesec, njena največja debelina je merila 70 cm dne 2. okt. 1978. Vendar oktobrska snežna odeja zaradi toplote in suše ni dočakala novembrskega snega, ker je preje skopnela. Ostale so le manjšo zaplate snega v osolin in mrzlih legah, ki so večkrat ogrožale planince.

Novembra je v samo petih padavinskih dneh padlo 63 mm padavin, kar je 28 % za ta mesec normalnih količin moče. Novembrske padavine izvirajo izključno od snega in snežne odeja, ki je nastala ob koncu meseca in ležala samo 5 dni, je bila najdebelejša 28. novembra. Merila je 100 cm.

Ko je oktobra zapadel sneg, so se jeli prožiti prvi snežni plazovi, ki še niso povzročili škode. Večjo nevarnost za plazove je predstavljala snežna odeja, ki jo nastala ob koncu novembra ob močnih vetrovih.

Minula jesen je bila preudernim in razsodnim planincem vseskozi naklonjena. Zal pa sta sneg in mraz ob njenem koncu pokazala svojo surovost in le gorskim reševalcem gre zahvala, da pod Kredarico nista za vedno onagala dva planinca.

F. Bernot

Migovec

IZ PRVENSTVENIH VZPONOV

TOLMINSKI MIGOVEC

Tolminski Migovec (1881 m) je pomaknjen iz glavnega grebena Spodnjih Bohinjskih gor na primorsko stran. S severa je lahko dostopen, na jugu pa pada v global nad Tolminskimi Ravnami s kratko strmo steno.

Sama stena je razdeljena na tri dele, ločita pa jih dve izraziti gredini, potekajoči v prvi in drugi tretjini stene. Pod prvo gredino je stena izrazito stopničasta in nezanemljiva, vse smeri se začnejo v drugem delu stene, s prve gredine, iz katere moli daleč ven skalnat pomol, imenovan Ladja.

Najbližji dostop pod steno Migovca je s planine Kal (15 min.), daljši pa po transverzalnemu poti s planine Razor (1 ura). Spodnji, neizraziti del stene preplezamo po grapi, zarozani v levi bok Ladje. Z gredine je potem možno vstopiti v katerokoli smer južne stene Migovca.

Sestopimo lahko po pastirski poti na planino Kal, ali pa se spustimo po grebenu Migovca na spodnjo gredino in nadaljujemo kot pri dostopu.

1. zajeda

Prva plezalca sta neznana, Janko Humar je v zgornjem delu leta 1976 našel kline in zato je sklopil, da je smer že bila preplezana. Ocena IV, 150 m, 1—2 uri.

Vstop pod dobro vidnim kaminom, ki poteka prek vse stene. Navzgor na polico in 10 m desno pod zejedo (k). Po njej do konca (IV, odlična skala) — gredina. Z gredine iskajo prehodov na rob stene.

2. kamin

Prvi plezali Demjan Mlekuž, Gorazd Mlekuž, Igor Marka, IV—V, 150 m, 2—3 ure.

Vstop v izraziti kamin. Pod previsom desno na raz in nad njim zopet nazaj v kamin. Ko se le-ta poglobi, po njegovi notranji strani (gladko in ozko) do zgozdenih kamnov. Po razčlembah vodoravno na desni rob kamina do odličnega stojišča. Nežal v kamin, ki se zoži (k), levo čez navpično gladko ploščo in zopet preslop v lopo v kaminu. Čez previs (k) in še 15—20 m po kaminu na gredino. Z gredine iskajo prehodov na rob stene.

3. raz Migovca

Prva plezala Janko Humar in Blaž Koren 9. novembra 1975. II—III, 200 m, 1 ura.

Smr ves čas poteka v območju raze, le v skrbini se nerodnemu mestu ognemo nekaj metrov desno (izpostavljena prečnica).

4. pročenje

Prva plezala Janko Humar in Miljko Lesjak 3. oktobra 1976. IV, III, večinoma II—III, 2 uri.

Po smeri št. 3 do prvega rušja, nato desno po izraziti polici tik nad previsi (trava, mestoma rušje). Ko se polica zgubi, po razčlembah raztežaj rahlo navzgor. Neroden prestop na gladko, položno ploščo.

(Na desnem robu plošče zanka za spust.) Spust po vrvi 10 m na gredino in po njej do konca. Nekaj m navzdol in po polici raztežaj in pol do razbitoga sveta, ki nas pripelje na raz. Po razu (IV, 5 m) v lažji svet.

5. smer Markič—Lesjak

Leon Markič in Miljko Lesjak 5. 11. 1978, smer še ni bila ponovljena, poteka pa v skrajnem desnem delu stene. —V, mesto A₁ (3 m), 120 m, čas prvih plezalcev 3 ure. Vstopimo 8 m desno od votline. Navpično navzgor pod previs, čezenj (A₁, 3 m) in rahlo levo 10 m na polico. Pod prevesami prečnica 5 m levo in prek previsa pod straho (k). Po počli in prek gladkih plošč (navpična žmule) na rob stene.

6. centralna smer

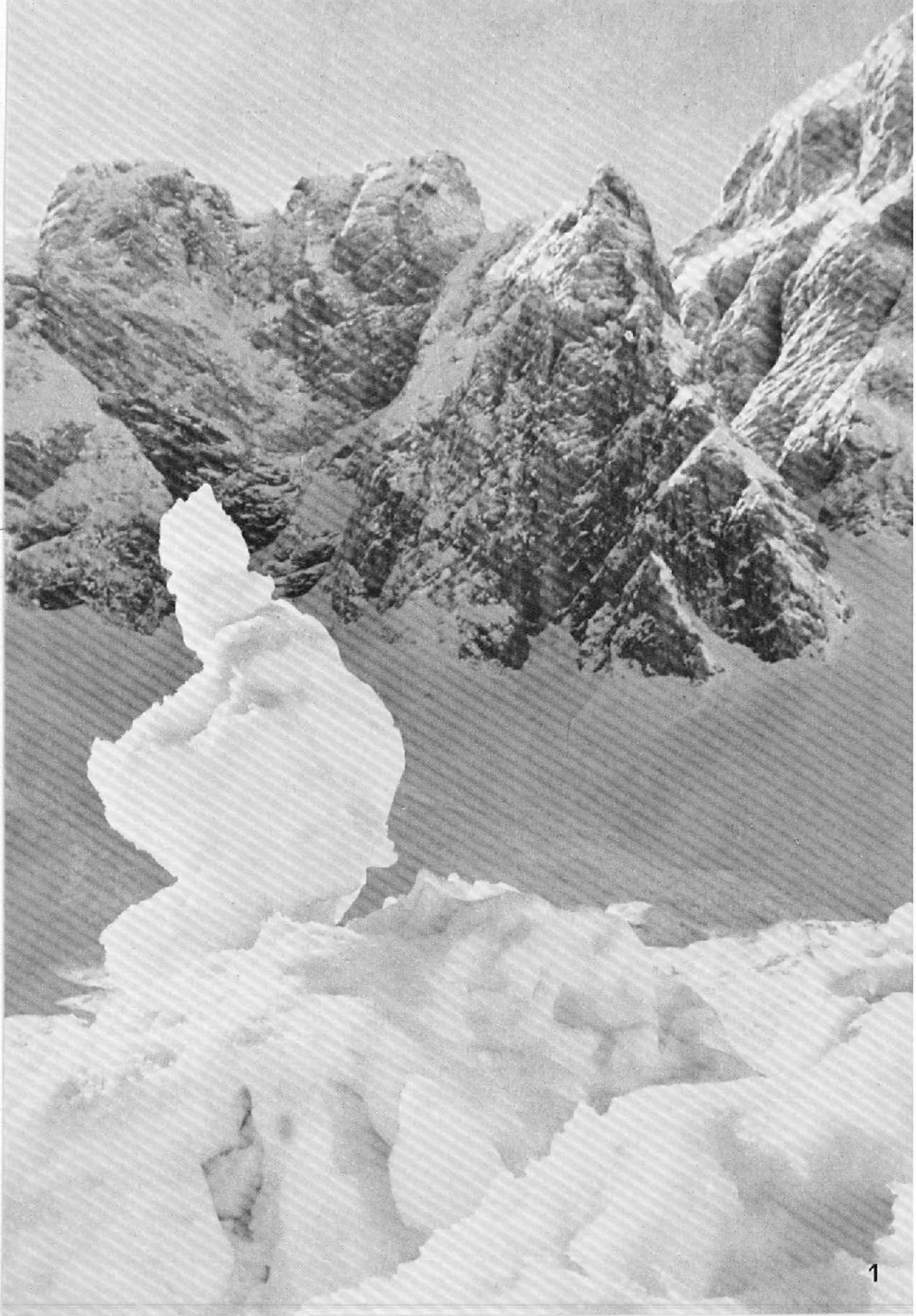
Vlado Skubin in Miljko Lesjak 14. 11. 1978, smer še ni bila ponovljena. Prva polovica smeri je izredno lepa, vrhni del (od gredine dalje) pa je kršljiv.

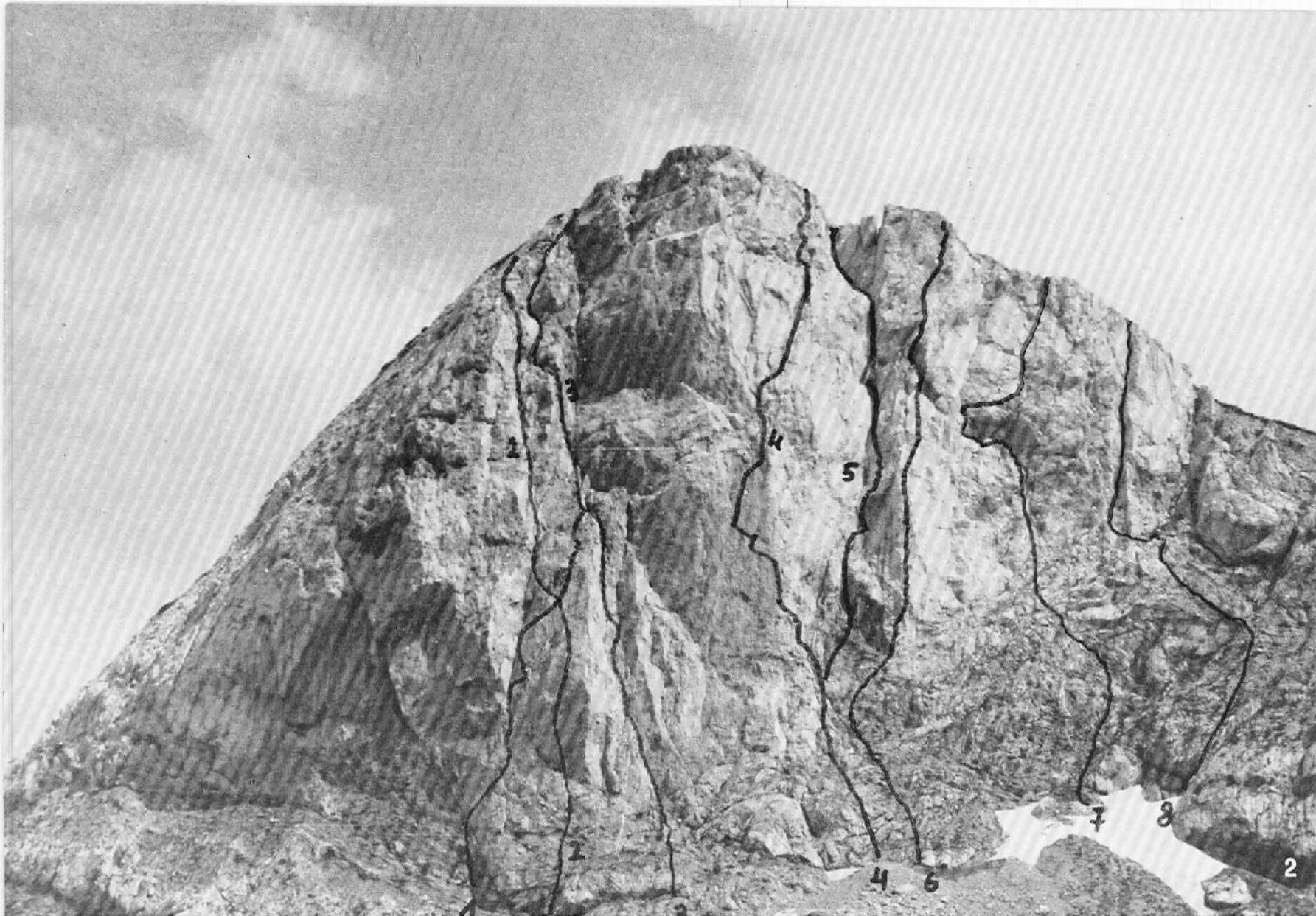
Vzponi in sestopi so za vse smeri isti.

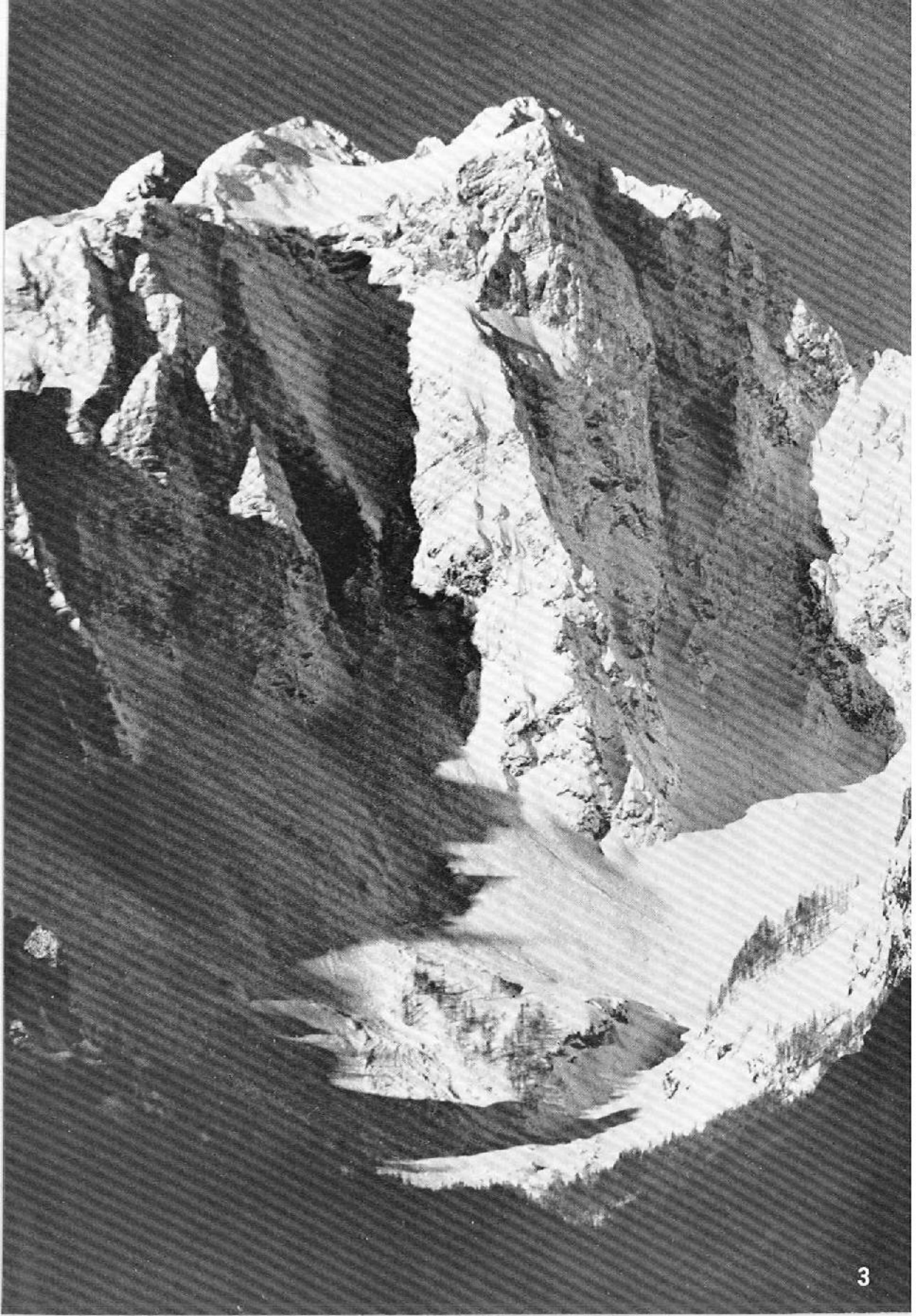
IV—V, 140 m, čas prvih plezalcev je 3 ure.

Vstop 7 m desno od vpadnice velike strehe. Desno na polico in levo po počeh pod streho. Prečnica levo in prestop v kamin. Dalje proti desni in čez kršljiv previs v lažji svet, ki nas pripelje na veliko gredino. (Prečkanje smeri št. 4.) Po njej levo pod strm skok, čezenj in dalje po grapi pod tri zaporedne previse. Plezamo čez prva dva (—V), tretjemu pa se izognemo levo (zagozda) na travnato polico. Z nje navzgor na rob stene.

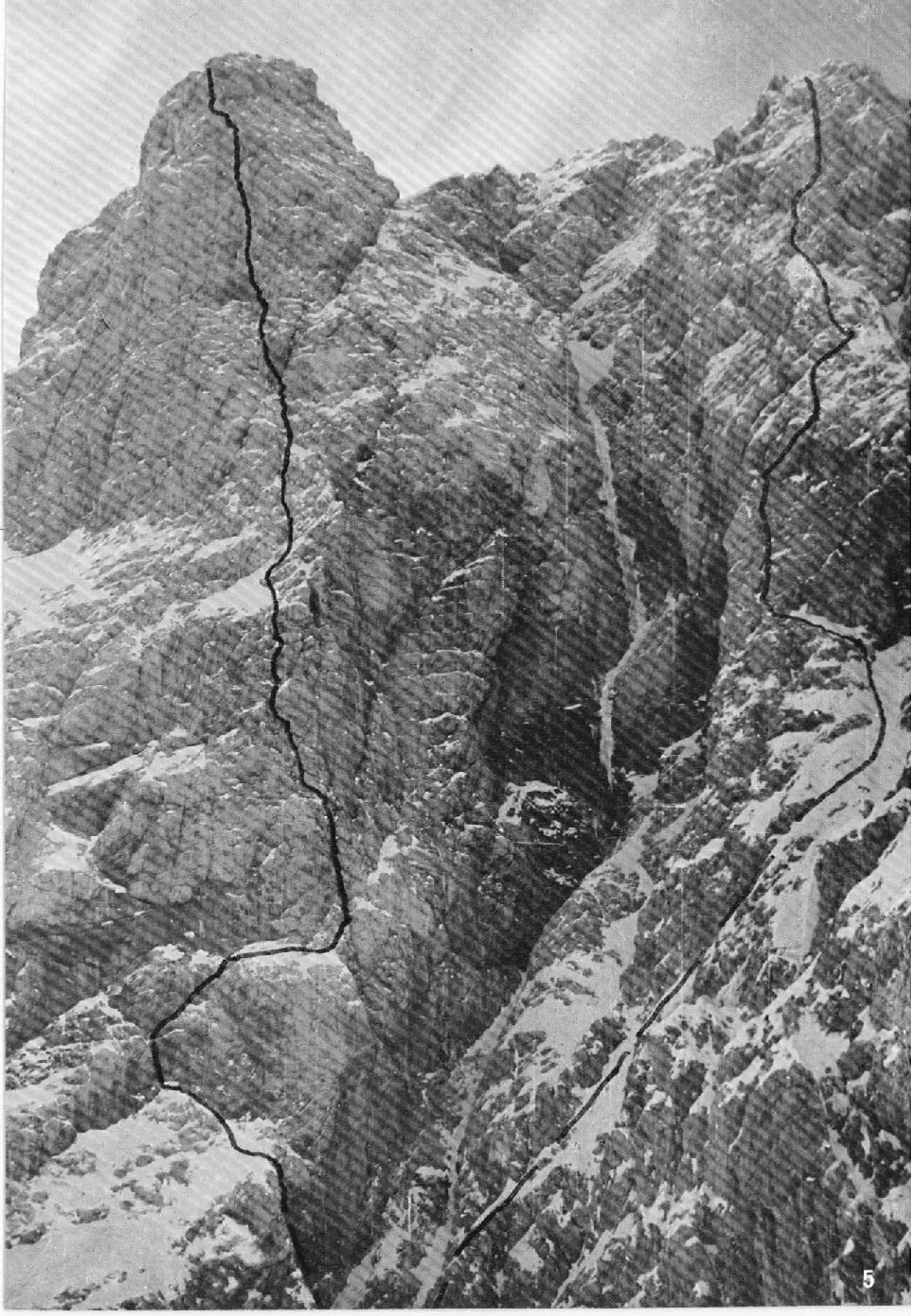
Popravi v PV 1979/2: Sestavljeno sliko Kalškega grebena v rubriki »iz prvenstvenih vzponov« prispeval Andrej Demkovič.

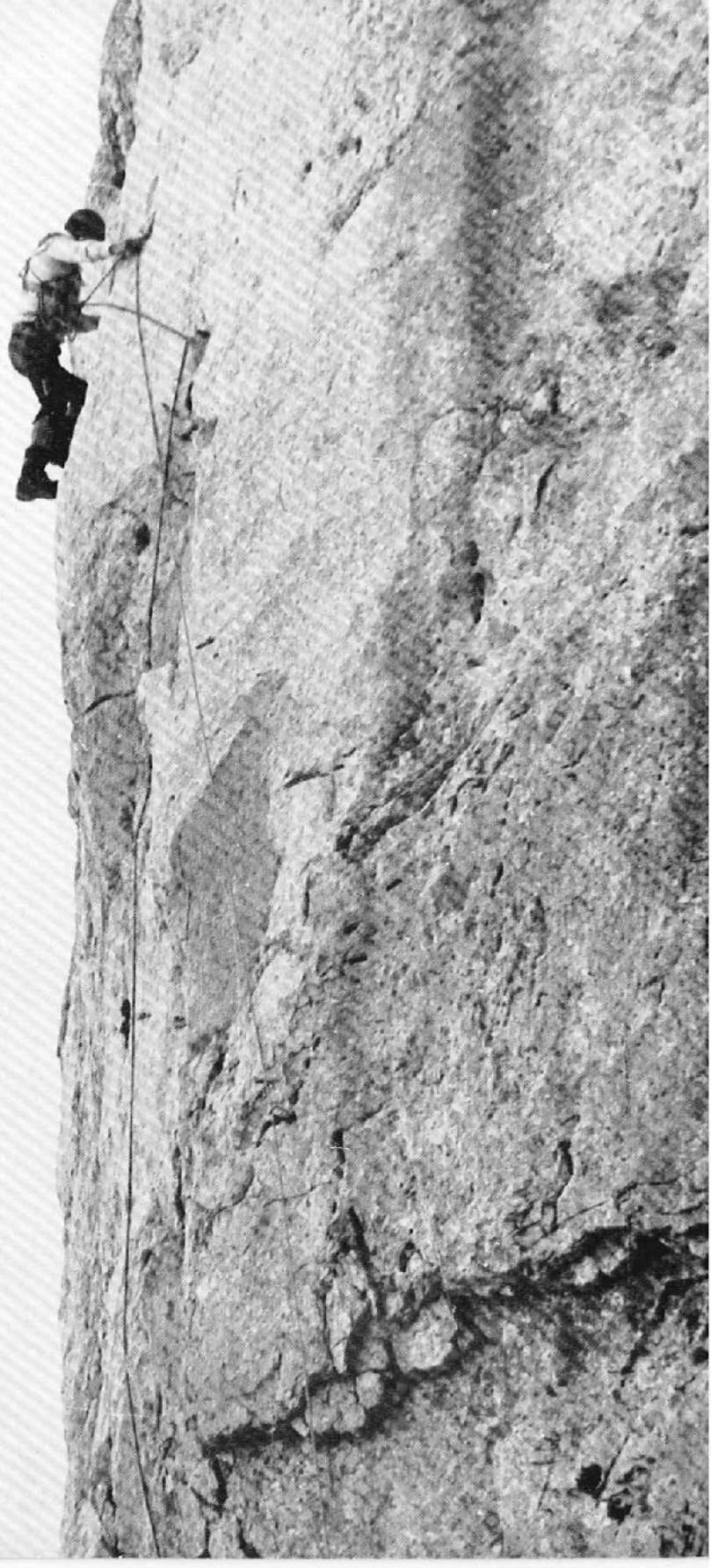

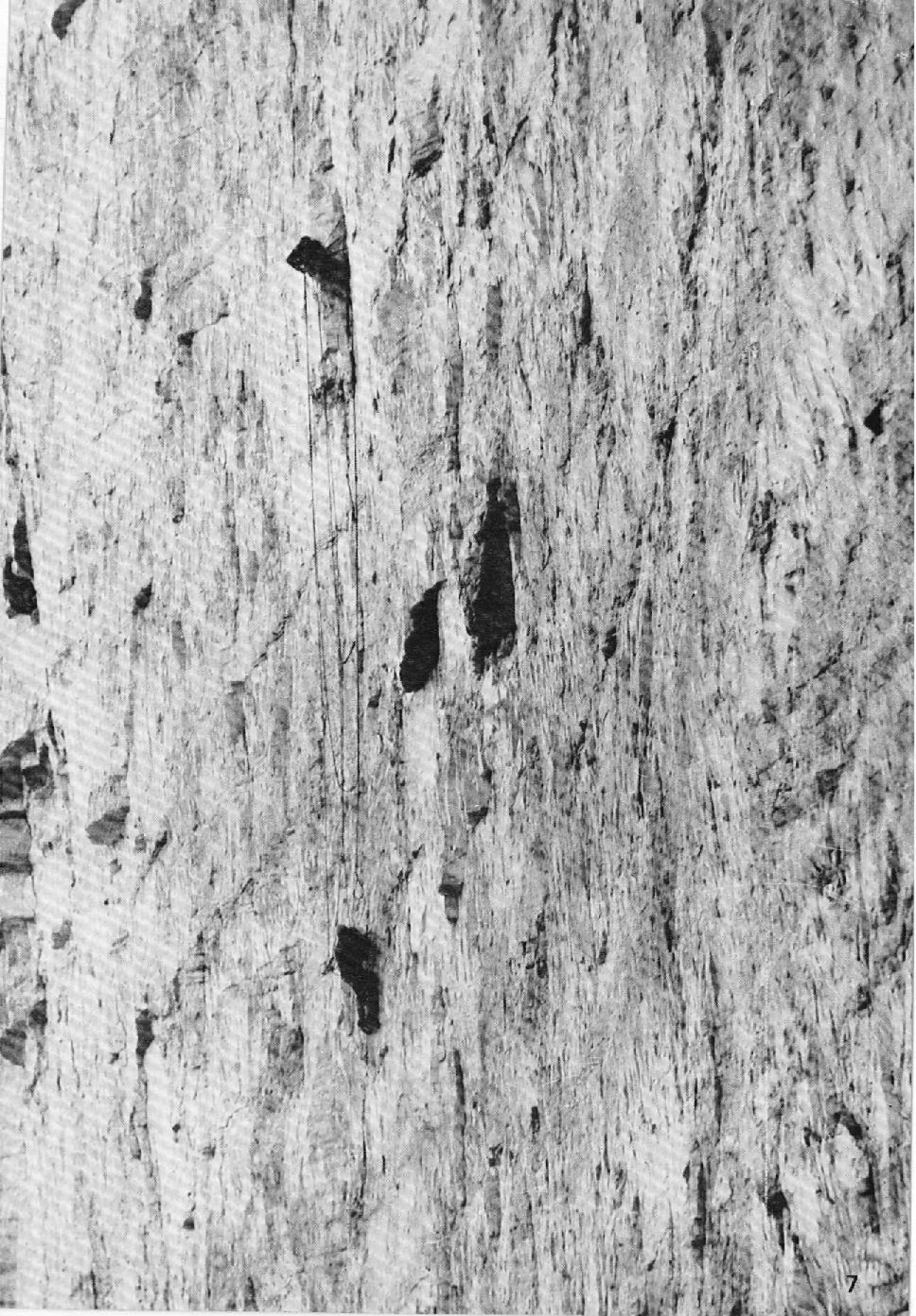

PLANINSKO DRUŠTVO KRANJ

80 LET

Kranjska koča na Ledinah in vlečnica na ledeniku — junij—oktober

Kranjski planinski dom Gosplince na Krvavcu — vse leto

Dom Kokrskega odreda na Kališču — junij—september

Transverzale:

Gorenjska partizanska pot

Kranjski vrhovi

Društveni prostori in Klub planincev Koroška 27, Kranj, telefon (064) 22 823

Uradne ure: ponedeljek, torek od 8. do 11. ure;

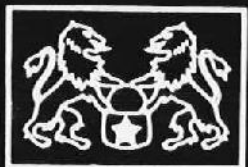
sreda, četrtek, petek od 13. do 17. ure.

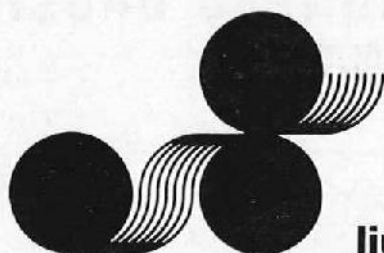
EMO

EMO

EMO

**slovenske
železarne
ljubljana**

ki jih sestavljajo delovne organizacije:

železarna jesenice

železarna ravne

železarna štore

tovarna verig lesce

plamen kropa

tovil ljubljana

žična celje

metalurški inštitut ljubljana

so tradicionalni proizvajalci kvalitetnih konstrukcijskih jekel, ulitkov, odkovkov, strojev, vijačnega blaga, verig, pletiv itd.

Na vašo željo pomagamo pri pravilni izbiri jekel in naših izdelkov ter svetujemo pri njihovi uporabi in predelavi.
